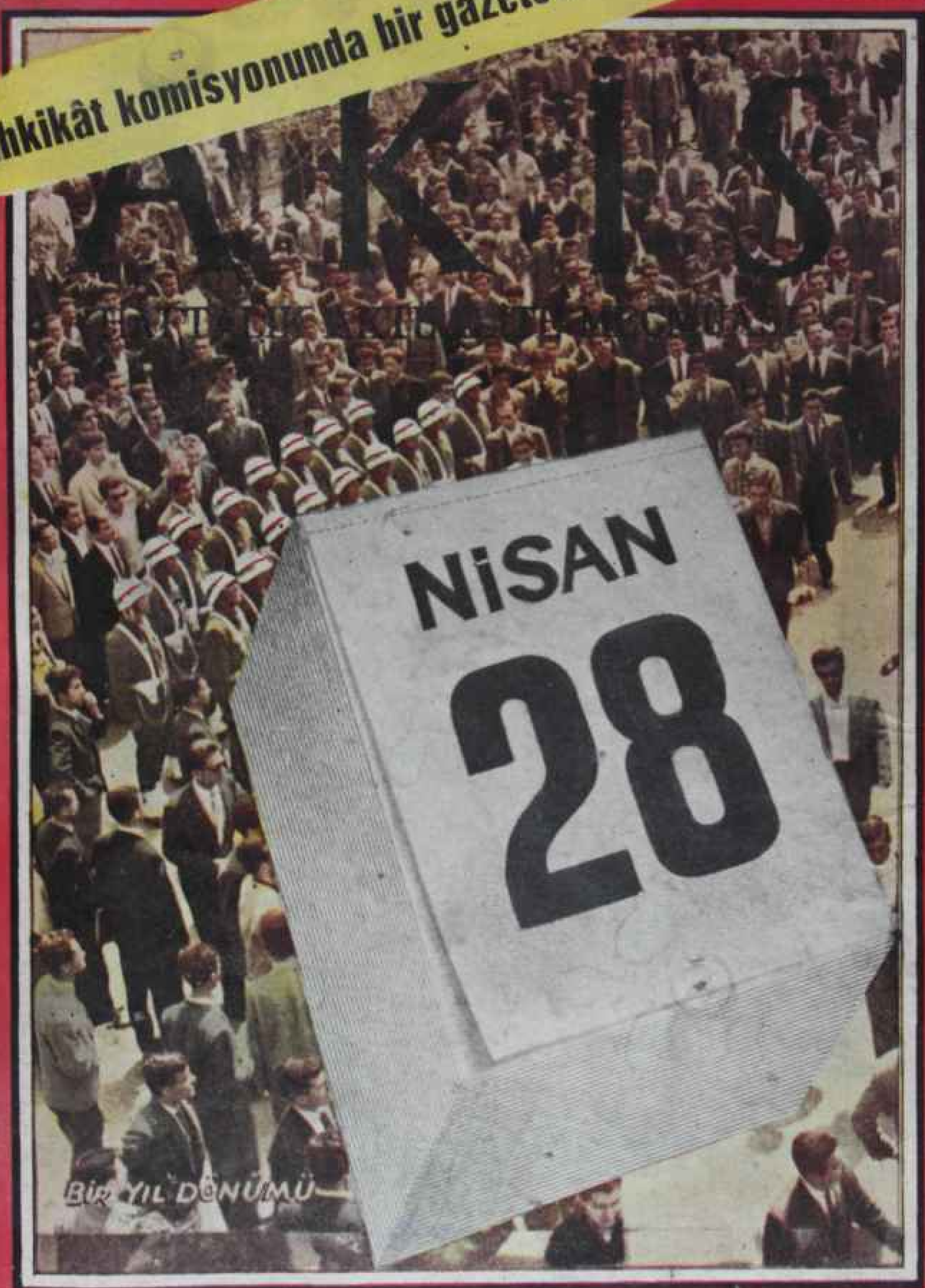
1 MAYIS 1961
SAYI : 357

FİYATI : 1 LİRA

Neşeli ve memnun
...ÇÜNKÜ HER TARAFI YAĞA BULANMIŞ, İS İÇİNDEKİ TAVASINI BİRKAÇ DAKİKADA TEMİZLEYİVERDİ
Bu temizlik mucizesi yalnız ve yalnız FAY Temizleme Tozu sayesinde gerçek olabilir. Puro Sabun Fabrikasında tamamen hususi bir formülle imâl edilen FAY Temizleme Tozu, kiri, yağı, pası ve bütün lekeleri yokeder... ev kadınının bilûmum temizlik işlerinde sür'at ve kolaylık sağlar.
FAY
fay
fay
HERŞEYİ
DAHA İYİ
TEMİZLER
ÜSTELİK...
Fay Temizleme Tozu Kutularına Para ve Hoş Sürprizler rasgele serpiştirilmektedir. Yüzbinlerce ev kadını gibi siz de bugün bakkalınızdan Fay isteyiniz.

Halkımızın daima ve büyük
rağbet gösterdiği
Her
mevsimin
En güzel.
En sağlam.
En ucuz
Yünlü ve pamuklu kumaşlarını
ancak mağazalarımızda bulabilirsiniz.
SÜMERBANK
ALIM ve SATIM
MÜESSESESİ
Ressam Cahit Reklâmcılık . 44 43 71

KÖYDE
ŞEHİRDE
HERYERDE HERZAMAN
ZİRAAT BANKASI

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 6 **CİLT: XXI.** Sayı: 357

Yazı İşleri
Rüzgarlı *Sokak Ovehan Kat 5 Daire 7*
Tef: *11 89 92 P K. 582 - Ankara*

*

İdare :
Demirciler Caddesi 28/B
Rüzgarlı Matbaa Tel: 11 52 21

*

Başyazar

Metin Toker

*

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına
İmtiyaz sahibi ve Müessese Müdürü
Mübin TOKER

*

YAZı İşleri fiilen idare eder
Mesul Yazı işleri Müdürü
Kurtul ALTUĞ

Karikatür :
TURHAN

*

Fotoğraf :
Hüseyin EZER
Associated Press
Türk Haberler Ajansı

Klişe:
Güneş Matbaacılık T. A. O.
Klişe *Atölyesi*

Bu mecmua Basın Ahlâk yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Abone şartları :
8 aylık (12 nüsha) : 10.00 Lira
6 aylık (25 nüsha) : 20.00 Lira
1 senelik (52 nüsha) : 40.00 lira

İlan şartları :
Santimi : 20 Lira
3 renkli arka kapalı : 2.500 TL.
İlan İşleri *:*
Telefon : 11 52 21

Dizildiği yer :
Rüzgarlı Matbaa
Basıldığı yer :
Güneş Matbaacılık T.A.Ş.
FİYATI : 1 LİRA
Basıldığı Tarih : 30.4.1961

Kapak resmimiz

28-29 Nisan

Tazelenen acı hatıralar

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Kurtul Altuğ

Bu hafta mecmuanın içinde, tam bir yıl önceyi sanki yeniden yaşadık. 28 Nisan günü nasıl millet hayatında bir hususi yer işgal ediyorsa, AKİS için de ayrı mana taşımaktadır. 28 Nisan 1960 sabahı Yazı İsleri Müdürümüz Kurtul Altuğ kolundan tutulduğu gibi Menderesin meşhur Tahkikat Komisyonunun huzuruna ilk gazeteci olarak götürülüyor ve o akşam tek gazeteci olarak tevkif edilip Ankaranın meşhur Merkez Cezaevine sevkedlliyordu. Aynı akşam Tahkikat Komisyonunun en dehşetengiz üç üyesi, yanlarında kalabalık bir polis ekibi bulunduğu halde AKİS'in idarehanesini ve matbaasını ayrı ayrı basıyor, kilitli kapıları tekmeyle kırıp açıyor, bütün yazılara, müsveddelere, evraka el koyuyordu. AKİS, bu şekilde basılan tek gazete olarak kaldı. Ne arıyorlardı? Maksatları neydi? Ne bulabileceklerini ümit ediyorlardı? Daha sonra, AKİS'in o zamanki kurmay heyetini teşkil eden arkadaşlarımız teker teker Tahkikat Komisyonuna celbedildiler ve tehditler, hattâ küfürler arasında ifadeleri alındı. İstanbul muhabirimiz polis marifetiyle getirildi ve Komisyon emrinde, başkentte ikamete mecbur tutuldu. Her biri Gestapo şefi edalı üyeler bıkmadan usanmadan AKİS'cilere sualler sordular. Kurtul Altuğ bir kaç defa hapishaneden alınıp getirildi ve yeniden tehdit edildi. AKİS kimin eseridir? AKİS'e kim direktif verir? AKİS'İ kim sevk ve idare eder? Kurtul Altuğa "Bunu söyle, seni derhal serbest bırakırız. Aksi halde, ömrün boyunca yatarsın.." dendi. Mübln Toker, "Atillâ Bartınlıoğlu, Coşkun Kırca, Egemen Bostancı sıra sıra dehşetengiz üyelerin karşısında arzı endam eylediler. Her birine, sıkılmış yumruklar masaların üzerine indirile indirile "Kurtulun nerede olduğunu biliyorsunuz. Söylevin! Yoksa aynı deliği boylarsınız.." diye haykırıldı. Şimdi bunlar. Tahkikat Komisyonunun Yassıadada bulunan zabıtlarında yatmaktadır. Bu, hırstan tepinen adamlara karşı AKIS'clierin cevabı istihfaf dolu bir tebessümden başka şey olmadı. Yaptıkları işin sadece asaletine değil, aynı zamanda gayretlerinin mutlaka netice vereceğine inanan insanların sükûneti içinde AKİS'ciler omuzlarını silktller. Artık bunlar, tatlı ve şerefli birer hatıradan ibarettir. Ama o günler, bu mecmua ve mensupları için hiç kolay geçmedi. Komisyon bir kilit idarehaneye, bir kilit matbaaya vurmuştu. AKİS susturulmuştu. Ancak, konuşma sırasının daha da gür seslerde olduğunu bilmek hepimizin içine güven veriyordu.

İç sayfalarda, "Maziye Bakış" başlığı altında o günlerin hikâyesini Kurtul Altuğ anlatmaktadır Tahkikat Komisyonunun tevkif ettiği tek gazeteci, bu Menderesin zaptiyelerinin nazarında "1 numaralı basın canavarı" Anayasanın nasıl ayaklar altına alındığının da 1 numaralı şahididir. "Bir 28 Nisan Günüydü" yazısı Anayasayla alakalı dosya Yüksek Adalet Divanında tekrar açıldığında o günlere ışık tutacaktır.

AKİS, Kurtul Altuğun yazısının iki tarafını 28 Nisan hadiselerini anma töreninin ve o zulmün mesullerinin bugün Yassıadadaki durumlarının hikayesiyle süslemiştir. O iki yazıyı hazırlamak için Başyazarımız İStanbula gitmiş, Yassıadada ve ertesi gün Beyazit meydanında bulunmuştur.

Bu geniş mündereeat, elinizde tuttuğunuz sayıya bazı kısımların girmesine mani olmuştur. "Eşlerinin Ağzından Günün Adamları." röportajı gibi... Onları gelecek hafta gene eski yerlerinde bulacaksınız.

Saygılarımızla **AKİS**

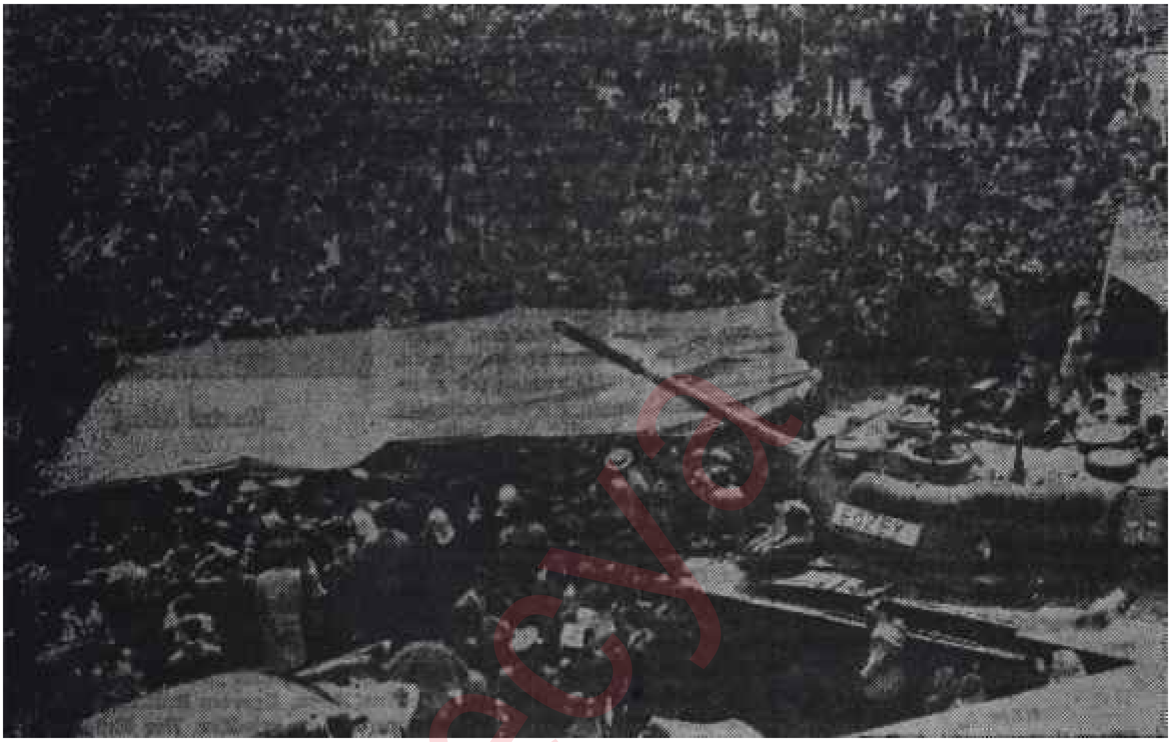
Cilt: XXI, Sayı: 357

A K İ S

HAFTALIK AKTUALİTE MECMUASI

1 MAYIS 1961

YURTTA OLUP BİTENLER

Türk gençliği İstanbulda 28-29 Nisan olayları yıldönümünde
"Tuna nehri akmam, diyor - Türk gençliği dönmem diyor"

Millet

Küllenen ateş

Bitirdiğimiz hafta, bilhassa son günleri itibariyle, bir Tören Haftası" olarak geçti. Nisan sonlarının, artık bizim için anılacak o kadar çok hadisesi vardır ki... 28 Nisan günü İstanbulda, bir yıl önce kurşunların vızıldayıp polis atlarının masum ve silahsız kimseler üzerine sürüldüğü meydan, Beyazıt Meydanı, görünüş itibariyle renkli bir kutlamaya sahne oldu. Ertesi *gün* Ankarada Mülki*ye* ve Hukuk, Gazi Terbiye ve Ankara Üniversitesi Hâdiseleri anıldı. Bayraklar asıldı, bandolar çaldı, nutuklar söylendi, geçit resimleri yapıldı, mehter takımları seyredildi. Ama bütün bu törenlerde bir canlılığın, şevkin, bir yıl o alev alev yanan ateşin noksanlığı gözlerden kaçmadı. Bir koca yıl köprülerin altından çok su akıtmış ve yeni gelen sular yeni şartlar getirmişti. 1961 Nisanında 1960 Nisanına nisbetle farklı meseleleri, değişik dâvaları olan cemiyetin bir yıl önceyi anmak İçin. bir yıl önceki heyecanla yerinden oynadığını söyleme imkânı ortaya çıkmadı. Henüz çetin imtihan bitmiş olmadığından hasretle beklenen o normal ve mesut günlerde 28 Nisanları, 29 Nisanları, 27 Mayısları mutlaka saracak rahat bayram havası da bitirdiğimiz haftanın sonunda esemedi.

Durgunluğu karamsarlığa veya memleketin sağlam kuvvetlerinin temayül değiştirmiş olmasına vermek hataların en büyüğüne yol açar. Bu hiç bir yanı doğru bulunmayan bir yanlış teşhis olur. Memleketin sağlam kuvvetleri bugün, 27 Mayıs günü olduğu şekilde ve çapta 27 Mayısı desteklemektedirler. Onun yaman bekçisidirler. O kuvvetlerin temayüllerinde en ufak değişiklik yoktur. 28 Nisanların yapıcısı Gençlikte de bir karamsarlığı aramak beyhudedir. Eksik olan rahattır, huzurdur, gönül ferahlığıdır ve törenlerdeki durgunluk onun neticesidir. Kafası meşgul bir insanın nasıl kendini bir başka meseleye tümüyle, vermesi mümkün değilse, dolgun cemiyetlerin de kutlama törenlerinde canlılık göstermesi imkânsızdır. Edebiyat, buna yetmez. Ruhların alevi, saman alevlerinden biraz farklıdır. İkincileri tutuşturmaya bir kibrit yetebilir. Ama birinciler, "hâdiselerin icabı" ile ayarlanır. Bunların başka yollardan tahriki kabil değildir. Her gayret boşuna olur.

Hadiseleri arzuların gözüyle değil, gerçeğin objektifiyle seyredenlerin bitirdiğimiz haftanın sonunda müşahede ettikleri şevksizlik uzayan intikal devrelerinin getirmesi tabii bıkkınlığın bir neticesidir. Sadece "nasıl olacağı" değil, "ne olacağı," sorulan cemiyetlerde bir durgunluğun ruhlara

Bizim Gülsünün Derdi

Metin TOKER

Geçenlerde, Kudret gazetesinde sayın Nureddin Ardıçoğlunun bir başyazısını okurken gülümsemekten alamadım, Yirmi yıllık ahbap sevimli Ardıçoğlu, kendine has kalender edasıyla "Yeni Partilerin Garip Propagandaları"ndan partisi C. K. M. P. adına dert yanıyordu. Yeni partilerin sözcüleri orada burada C. K. M. P. İle birleşeceklerini söylüyorlarmış. Ardıçoğlu bu söze kızmış. Diyor ki: "Halk, bilhassa O. H. P. tarafından yeni partilerin her tarafta kurulması hararetle teşvik edildiği halde buna İltifat etmiyor. C. H. P. yi tutan bir kısım matbuat hadiseler icad ederek, aslı esası olmadığı halde, şu kadar vilâyette kuruldu, şu kadar profesör girdi diyerek yeni parti kurucularını sütunlarında ve manşetlerinde lanse ettiği halde kitlede hiç bir akis uyandırmıyor. Şurada burada ancak mahalli politika esnafı tarafından sekiz veya dokuz kişi ile kurulan heyetler de o kadarla kalıyor, dokuz kişi on kişi olmuyor." Bu satırları okurken gülümsememe sebep, gözlerimin önüne, çatılmış kaşları, sıkılmış yumrukları, bilenmiş kalemleri veya dışarı çıkmış dilleriyle sayın öfkeli Politikacılarımızın gelmesi oldu. Bir kısmı A. P—ye, bir kısmı Y. T. P. ye mensup olan ve başarısızlıklarının mesulü diye mütemadiyen C. H. P. ye ve Basına hücum eden, onun sabotajlarından, iftiralarından, attığı çamurlardan, jurnallerinden, tehditlerinden her gün sütun sütun, nutuk nutuk, demeç demeç şikâyet eden bu öfkeli Politikacılar sayın Ardıçoğluya kim bilir ne kızmışlardır! C K. M. P. nin sevimli sözcüsü başyazısında yeni partilerin C. H. P. ve C. H. P. yi tutan basın tarafından teşvik edildiğini söylemekle yetinmemiş. Yeni partilerin kurucularını da -kendinizi sıkı tutunuz!- bir C. H. P. iktidarını istemekle damgalıyor. Sayın Ardıçoğlu diyor ki: "Yeni kurucular o kadar çok korktukları ve dillerine pelesenk ettikleri C. H. P. iktidarını istememiş olsalardı kurulmuş, taazzuv etmiş ve ciddi bir faaliyet göstermeğe muktedir olduğunu uzun mücadele yılları içinde bihakkın ispat eylemiş bulunan C. K. Millet Partisi saflarında hiç düşünmeden vazife alırlardı." Meselâ bizim aydın lideri, tat satırları okurken seyretmek istemez miydiniz?

Gerçi kendi kendime gülümsedim ama, bir yandan da C. H. P. ye acımaktan kendimi alamadım. Yeni partiler gelişemez, sözcüleri C. H. P. yi suçlandırır. C. K. M. P. yeni partiler karşısında kulağına kar suyunun kaçtığım hisseder, sözcüleri C. H. P. yi suçlandırır. Halk Milli Birlik idaresinin bir takım tasarruflarından şikâyet eder, ağzı lâf yapanlar C. H. P. yi suçlandırır. Basın istikbalin gereği kadar itinayla hazırlanmadığını görür. C. H. P. yi suçlandırır. Hattâ Hükümet, topuzunu sık sık C. H. P. akı başına indirir. Bunlar yapılır ve sonra herkes aynı C. H. P. ye döner, ondan sakin ve sabırlı, serinkanlı ve ağırbaşlı olmasını ister. İlk bakışta bunun bir büyük haksızlık olduğunu sanmamak imkânsızdır. Ama bu, bir takım insanların ve bir takım teşekküllerin, durumları dolayısıyla kaderleri değil midir? C. H. P yi bazen, bizim Gülsüne o kadar benzetiyorum ki.

Gülsün benim büyük kızım. Dört yaşını bitirdi. Nurperi henüz ikibuçuğunda. Üstelik afacan ve haşarı. Ablasının elinde ne görse, onu istiyor. Gülsün bebeğiyle mi oynuyor? Nurperi kendi bebeğini bırakıyor ve ablasınınkini almaya çalışıyor. Gülsün bisikletine mi biniyor? Nurperi "İn, ben bineceğini.." diye tutturuyor. Gülsün resim mi Doyuyor? Nurperi koşup geliyor ve kaleme yapışıyor. Kıyamet kopunca, evde kaç kişi varsak hepimiz Gülsüne "Hadi kızım, sen büyüksün. Ver, kardeşin oynasın. O küçük!" diyoruz. Zavallı Gülsün boynunu büküyor, dudağını büzüyor ve elindekini isteristemez Nurperiye uzatıyor. Ama geçenlerde, artık burasına gelmiş olmalı ki isyan etti: "Aaa, baba! Hep bana ver diyorsunuz. Keşke büyük olmasaydım. Bıktım, canım.. Boyuna Gülsün, Gülsün, Gülsün.."

İşte, C. H. P. nin de derdi! Ama evde sükûneti Gülsünün fedakârlığı sağladığı gibi, memlekette de sükûneti her şeyden çok C. H. P. nin tutumu sağlayacağı içindir ki hepimiz ondan "Rüyalarımızın Partisi" olmasını istiyoruz. Siyasî faaliyet başladığından beri, eğer ilk başta bazılarının korktuğu gibi bir kördöğüşü ortaya çıkmadıysa bu, basiretli İnönünün bu durumu görmüş olması ve partisini ikaz etmesi neticesidir. C. H. P. bugün de, iktidarda olacağı yarın da tarizlerden, haklı ve haksız hücumlardan kurtulamayacaktır. Bunların karşısında tutulacak en akıllıca tavır hiç sinirlenmemek, kızmamak, bilakis, tenkitlerin bir doğru tarafı bulunup bulunmadığını araştırarak mümkün nisbetinde az hatâ yapmaktır. Zira tenkit edenler, sâdece kötü maksat sahipleri değildir. Bilinmesi gereken husus şudur: Esassız bir isnadın uzun süre payidar olmasına imkân yoktur. Bu neviden temellere dayanılarak yaratılan hava tek iğne darbesiyle sönen balona benzer. Ç. H. P. gibi bir teşekküle asıl zarar, aklı başından gittiği gün gelir. Yoksa, yolunda inatla değil basiretle, ısrarla değil inanarak, "hatamı kabul edersem prestijim sarsılır" diyerek değil "hatamı tamir etmek bana prestij sağlar" diye düşünerek yürüyecek bir C. H. P. nin bu milletten takdir, sevgi ve mükâfat göreceğinde zerrece şüphe yoktur.

Düşünmek lâzımdır ki bir millet kendi mukadderatını eline teslim edeceği kısanlardan, teşekküllerden "en iyi insan", "en iyi teşekkül" olmasına isterken tabii hakkını kullanmaktadır. Önem verilmeyen kimselerin kocaman günahları dururken halk, önem verdiği kişilerin en basit hatâlarım yüze vurur, ağıza sakız yapar. Evet, bunun bir menfi propaganda teşkil ettiği, propagandanın ise politikada artık pek büyük rol oynadığı şüphesizdir. Ama bunun yanında, o menfi propagandayı müsbet hale sokabildi mi, C. H. P. nin kazancı bir misli artar.

C. H. P. ileri gelenlerinden, bizim Gülsünün feryadına benzeyen şikâyetler zaman zaman duyuluyor. Haksızlığa uğradıklarından, boyuna C H. P., C. H. P., C. H. P. denmesinden dert sanıyorlar. Üzülmesinler. Zira büyük olmanın da avantajları yok değildir.

Biz evde her şeyin yenisini Gülsüne alıyoruz. Zavallı Nurperi ona küçülenleri, daralanları, ufalanları giyiyor. Küçülenler, daralanlar, ufalanlar tabii arada eskiyor da.. Ne yapalım? O da, küçüklerin kaderi!

hâkim olması kadar normal hâdise düşünülemezi

Yalnız bir kültür koru halen ört-

şekilde değerlendirme lüzumumu alâkalılara hatırlatacaktır.

Törenler

Olur mu böyle olur mu?

(Kapaktaki yıldönümü)

Uzun boylu, gözlüklü genç, **koluna** girdiği arkadaşını, ağır ağır **indikleri merdivenin bir** noktasında durdurdu. Başını **iki** yana sallıyor, konuşmuyordu. **Bir** başka **dünyada** gibiydi. Arkadaşının **kolunu** biraz faz-

"Hâdise, geçen haftanın sonundaki gün cereyan ediyordu. Mülkiye acı bir yıldönümü kutluyordu. Evet, acı genç vücutlara cop ve kurgun yağdırılmıştı. Genç dimağlar başka türlü çalışmaya zorlanmış, genç varlıklara ses çıkarmamaları emredilmişti. Sinin, susun denmişti. Ne var ki istenilen olmamış, İstanbul Üniversitesinde açılan hürriyet mücadelesinin perdesi, başkentte bir daha kapanmamak üzere sahnenin kenarına itilmişti.

Büyük salona indiklerinde gençler, fici arkadaşlarına daha rastladılar. Kibrit kutusunu top yapmışlar, neşeyle oynaşıyorlardı. Hemen arka-

bir yıldönümünü kutlamanın heyecanından ziyade sevinci içindeydi. Ancak duvarlardaki kurşun deliklerinde başlarından geçenleri hatırlıyorlardı. Oturdukları sıraların arkasına nasıl saklandıklarım, kurşuna kömür kırıklarıyla nasıl karşı koyduklarım akıllarından geçiriyorlardı. O an Mülkiye, bir sene sonra aynı günü, aynı heyecanla yaşıyordu. Yalnız, bir farkla: Artık caddelere kardeş katillerinin gölgeleri düşmüyordu.

Hukukta bir profesör

Gene aynı günün aynı saatlerinde,

Siyasal Bilgiler Fakültesinin hemen yanıbaşında bir başka Fakülte-

28 Nisanda İstanbulda gençler ve dövizler
Hayali cihan değen hatıra

laca akmış olacak ki, delikanlı can acısıyla bir hamle yaptı. Gözlüklü **genç:**

"— Bak şuraya.. Görüyor musun? Nah, **tam** şuradaydım. Bu taraftan coplu bir polis geliyordu. Bu taraftan tabancalı. Ne yapacağımı şaşırdım. Kalakaldım. Çok korktumdu yahu" dedi.

Arkadaşı gülerek sordu:

"— Peki, ne yaptın? Copluya mı saldırdın?"

"— Bilmem.. Ayıldığımda hastahanedeydim. Üstelik beynim felâket halde ağrıyordu"

Acı acı gülümsediler! Merdivenin kalan kısmım seke seke **inip** Siyasal Bilgiler Fakültesinin geniş salonuna vasıl oldular.

larında bir ilân gözüküyordu. Kara tahtaya tebeşirle yazılmış ilân, bir gezinin 29 Nisanda başlayıp 1 Mayısta sona ereceğini bildiriyordu. iki genç Mülkiyeli gülümsediler. Gene bir iki saniye daldılar. Sonra birbirlerinin yüzüne baktılar. Hiç bir şey söylemeden yürümeğe başladılar. Her ikisi de aynı şeyleri düşünüyordu. Her ikisi de mesuttu. Her ikisinin gözünde aynı pırıltı vardı. Hayat akıp gidiyordu. Bir yıl öncesi o kadar geride kalmıştı ki...

Haftanın sonundaki cumartesi günü Siyasal Bilgiler Fakültesine uğrayanlar, bir sene önceki olaylara katılmış talebelerin gözlerinde gene o pırıltıyı gördüler. Hemen hemen hepsinin yüzündeki ifade aynıydı. Hepsi de, bir başka hava esiyordu. Kardeş Hukuk Fakültesi işi biraz daha büyük tutmuş, tören yeri olarak bahçeyi seçmiş, hürriyet mücadelesinin başlangıcını biraz daha tantanalı kutluyordu. Bir kürsü kurulmuştu. Kürsüde bir meşale yanıyor ve hürriyet ateşini temsil ediyordu. Yağız bir Hukuklu genç meşalenin hemen arkasında yer almıştı. Hürriyet ateşini gençliğin beklediğini anlatmak istiyordu.

Bu sırada şişman, sevimli bir zat kürsüye geldi. Toplananlar alkışladılar. Adı Coşkun Üçoktu. Hukuk Fakültesi Siyasî Tarih Profesörüydü. Bir yıl evvel aynı gün, aynı yere gene çıkmıştı. O sırada Fakültenin Dekanı bulunuyordu. Üzerine yürüyen atlı

polislerle kulağına gelen sesleri hatırladı. Genç Hukuklular "Menderes istifa! Hürriyet, hürriyet!." diye bağırmışlardı. Polisler atlarını üzerlerine sürmüşlerdi. Bir adam, bir SS kumandam gibi "Sürün! Vurun!" diye böğürmüştü. Adamın ismi Dilâver Argundu. Ankara Valisi bulunuyordu.

Üçok, kürsüde bir iki dakika heyecanını tutmağa çalıştı, öksürdü ve sükûnetle konuşmaya başladı. Gençliğin hareketini takdir ediyordu. Yapılanlar, çetin bir. mücadelenin başlangıcıydı. Atatürk, Türk milletine üç, öğütte bulunmuştu: Türk, övünmeliydi, çalışmalıydı ve güvenmeliydi. Eh, gençlik bunun birincisine hak kazanmıştı. Nekadar övünse yeriydi. Ancak Atanın diğer öğütlerini de tutmak gerekirdi. Üçok, talebelerine işte bunu tavsiye etti: Çalışılmalıydı! Evet, bundan böyle adamakıllı çalışmak gerekiyordu. Ondan sonra güvenmeye sıra gelecekti.

Bir yıl evvel polislere kömür ve taş atan genç pençeler, hocalarını alkışladılar. Sözleri pek hoşlarına gitmişti.

O. D. T. Ü. nde bir kurmay

Aynı saatlerde Orta Doğu Teknik Üniversitesinde gençlere bir kurmay hitap ediyordu. Kısa boyluydu. Saçları geçen yıla nazaran daha fazla, hattâ, bir hayli ağarmıştı. Kürsüden, yazılı konuşmasını tane tane, ağır ağır okudu. Öğrenciler, Albay Sami Küçükti çit çıkarmadan dinliyorlardı. Küçük şöyle dedi:

"— Sevgili kardeşlerimi Sizlere, büyük olayları yaratanların ve yaşayanların, tevazu için, yaptıklarını tarihin dile getirmesini beklediklerini ifade ettim.. Fakat bazı kimseler, bu hâdiseleri günün polemik mevzuları arasına sokmak arzusundadırlar ki, buna asla taraftar değilim. Memleketin yüksek menfaatleri ve milletin geleceğinin teminatı olarak bunların bütün açıklık ve çıplaklığı ile gün ışığına çıkma zamanının gelmediğine inanıyorum. Yalnız şunu kat'iyetle ifade etmek isterim ki, Ordu ihtilâl için bir günde ayaklanmış değildir. Onun Türkiye çapında hazırlanması takdir edilemlyecek kadar uzun sürmüştür. 27 Mayıs ihtilâlcileri ise birbirlerini, neyi ne zaman ve ne maksatla yapacaklarım çok iyi bilmekte idiler. İhtilâlin daima önünde ve onun yürütücüsü durumunda bulunmuşlar, hareketin Türkiye ölçüsünde gününü ve saatim uzunca bir zaman evvel tespit edecek güven ve kudreti de kendilerinde bulmuşlardır.,"

Kulağa Küpe

Tekâmül Kanunu

Hani, insanlar yeni bir şey öğrenmek için hiç bir zaman fazla yaşlı sayılmazlar derler ya. Bunun bir yeni nümunesi, bizim Aydın Lider! Y.T.P. nin kaleminden kan damlayan dehşetengiz sözcüsü evvelce 27 Mayısı hazırlayan gençlik hareketlerinde C.H.P. li gençlerin hiç rol sahibi olmadığım söyler, bunun bir müşterek eser olduğunu bildirirdi. *Şimdi, yeni bir tez savunuyor; Bu, D.P. ileri gelenlerinin çocuklarının eseriymis.*

Ah, şu kavruk çocuk Y.T.P. hiç mi hiç şişmanlamamakta biraz daha inat etsin, siz Aydın Lideri o zaman görünüz. Eğer 27 Mayıs hareketinin bizzat D. P. ileri gelenlerinin eseri olduğunu ve S mayıs günü Menderesin Kızılaya "Hürriyet! Hürriyet! Kahrolsun diktatörler! Menderes istifa!" diye bağırmak için çıktığını yazmazsa, para yok!

Küçükün konuşması sona **erince,** gençler sevimli Albayı bol **bol** alkışladılar

Copsuz yürüyüşler

Öğleden sonra başkent sokaklarında birdenbire küçük kalabalıklar görülmeğe başladı. Ellerinde bulunan bir takım doğru sessiz sedasız yürüyorlardı. Başkentte ihtilâli görmüş olanlar, bir yıl evveline döndüler. Hatırlarına gene böyle küçük gruplar geldi. Gene böyle sessiz sedasız yürürlerdi. Ama çok geçmez, coplar, bombalar patlardı. Gençlerden kaçabilenler kaçar, kaçamıyanlar soğuk dört duvarın arasına tıkılırlardı.

Dudaklarda gene aynı marş yardı. Gençler Anıt Kabire doğru yürürlerken, Gazi Osman Paşa marşının yeni şeklini söylüyorlardı:

"Olur mu böyle olur mu?
Kardeş kardeşi vurur mu?"

Saatler 14.30'u gösteriyordu. Anıt Kabir yavaş yavaş gençlerle dolmağa başladı. Üniversite öğrencileri, fakültelerinde hazırladıkları dövizlerle Atanın huzurunda **asil** bir yıldönümünü kutlamağa geliyorlardı.

Böylesine büyük heyecanın bir takım pürüzlere yol açması beklenemez değildi. Mesela Hukuk ve Siyasal Bilgiler Fakültelerinde cereyan eden bir olay dudaklarda tatlı tebessümler yarattı. Bu fakültelerdeki törenler bitmiş, saat 14 den itibaren Anıt Kabire gidileceği belirtilmişti. Gençler dağılıyorlardı. Bu sırada birkaç kişinin öğrenciler arasında dolaştığı ve törene gidilmemesinin daha hayırlı olduğunu söylediği görüldü. İhtilalden bu yana bu gibi hareketlere rastlanıyordu. Gençler belirli kişilerin belirli hareketlerini biliyorlardı. Gülümsediler. Tam bir yıldır herşeye rağmen kervan yürüyordu.

Ankara Üniversitesinde Hürriyet Meşalesi yakılıyor

Asıl yananlar: Diktatör taslakları

İstanbul Üniversitesi önündeki tören
Ateş olmasa da, iman vardı

Atanın huzurunda..

Saatler 14.35'i gösteriyordu. Gençler Anıt Kabirin geniş meydanını doldurdular. İhtilâlin süngüsü genç Harp Okulu talebelerinden Ur bölük sağ tarafta, Muhafız Alayından bir bölük te solda yer aldı. Muhafız Alayının bandosu da törende Hazırdı.

Törene M.B.K. üyelerinden en erken gelen Suphi Karamandı. Karamam Binbaşı Özgüneş takip etti. Tören başladığında Anıt Kabirin geniş meydanım yarı yarıya dolduran gençlik âdeta nefes almıyordu. Ti borusunun tiz sesi Ve büyük bir sessizlik ortalığı kapladı. Gençler. Atalarının önünde bir yıl sonra saygı duruşunu geniş hürriyet havası içinde yapıyorlardı. Başları önlerine eğik gençler, bir yıl evvel aynı gün. aynı saatlerde, başlarından geçenleri hatırladılar. Atanın huzuruna giriş Örfi İdare Kumandanlığınca menedilmişti. Değil böyle bir tören, Atayı ziyaret bile yasaktı. Türk milletinden Atası esirgeniyordu. Atatürk Türk gençliğinden kaçınlıyordu.

Türenin bundan sonraki kısmı konuşmalara ayrılmıştı. Devlet Bakanı Sıtkı Ulayın yaptığı uzunca konuşma, törene iştirak edenleri bir hayli coşturdu, gözleri yaşarttı, gençleri yerinde duramaz hale getirdi. Ulay sözlerinin büyük bir kısmım, gençliğin İhtilâlin öncülüğünü yaptığı fikri etrafında topladı. Mücadeleye gençlik başlamıştı. Gençlik direnmişti. Gençlik, işi pişirmişti. O günlerde yapılanlar, kurşuna gerilen körpe vücûtlar bir devri değiştirmişti.

Ulay üzgündü Şehitlerin ardından ağlamak gerekliğini söylüyordu. Neden kendileri, babalar, ağabeyler ölmemişlerdi ?

Ulay sevinçliydi. Bir devir değişmişti. Yeni bir devir açılmıştı. Yepyeni bir anlayış gelmişti. Memleketi on yıl keyiflerince idare edenlerin yarattıkları zihniyet ortadan kalkmış, zalimler hesap vermek üzere adalet huzuruna çıkarılmışlardı. Artık bu memlekette kardeşi kardeşe vurduracak tiynette insanlara yer yoktu. Artık memleketi babalarının çiftliği gibi idare edenlere rastlanmıyacaktı. Bunun en emin bekçisi Gençlikti. Gençliğe güveniyorlardı. Gençlik imtihanını pekiyi dereceyle başarmıştı.

Gençler konuşuyor..

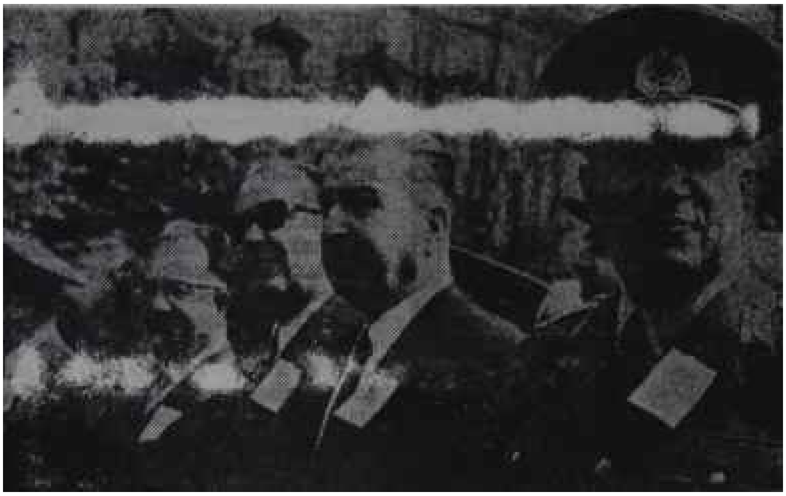
Atatürkün mânevi huzurunda bulunanlar bir ara gencecik bir ihtilâlciyle karşılaştılar. Göğsünde Siyasal Bilgiler Fakültesi rozeti vardı. Gözlüklüydük Başı önüne eğikti. Pek çok kimse tarafından, hele bir foto muhabiri tarafından pek iyi tanınıyordu. Diğer gençlere nazaran pek erkenci sayılırdı. İnönüyü 19 Nisanda Atatürk Bulvarında kucaklamış, o günden itibaren "Hürriyet" diye bağırmağa başlayıp, bir daha susmamıştı. İnönüyle 19 Nisanda çekilen resmi genç Mülkiyeliyi tevkif ettirmişti.

Genç Mülkiyeli, her zamanki gibi rahattı. Yaptıklarını belki de unutmuştu. Belki değil, gerçekten unutmuştu. Zira sabahki törene, geç kalktığı için yetişememişti bile...

Kürsüye geldi. Konuştu. Konuştukça heyecanlandı. Galiba törenin en heyecanlı konuşması da bu oldu.

Gençler dövizleriyle
Kuyruklara son ihtar

Özdilek törende
Acı hatıralar tazelendi

Dinliyenleri, hattâ, kendisinin tevkifine sebep olan fotoğrafçıyı bile heyecanlandırdı.

Tören, sükûnetle sona erdi. Gelenler, geldikleri gibi sessizce dağıldılar. Dudaklarda gene Osman Paşa marşı vardı. Kalpler ise bir yıl evveline nazaran değişik hislerle atıyordu.

İstanbul anıyor

Ankaradaki tören, bitirdiğimiz haftanın törenlerinden ikincisi oldu. 28 Nisanı, cuma sabahı İstanbul kutladı. O gün, Mendereszede biçimsiz Beyazıt meydanı gençlerle dolmuştu. Okullar, bayraklarla gelmişti. İstanbulun sevgilisi 66. Tümenin kıtaları gösteriler yapıyorlardı. Üniversite bahçesinin tam önünde bir tribün hazırlanmıştı. Kanatlarda, süslü tanklar duruyordu. Üniversitenin büyük kapısı üzerine asılmış bir Atatürk resmi, emanetlerini iyi muhafaza etmiş evlâtlarına sevgiyle bakıyordu, İki tarafta iki Hürriyet şehidinin mu--- genç çizgileri göze çarpıyordu. Tribünün tam önünde, bandonun yanında Mehter takımı yer almıştı.

Evvelâ Üniversite bahçesinde, ilk kıvılcımın parladığı Atatürk büstü önünde 28 Nisan 1960 günü, o "Kanlı Perşembe" anıldı. Ama o oyunun namlı aktörleri, Bumin Yamanoglular, Zeki Şahinler yoktu. Yaptıklarının hesabını vermek üzere Yassıadada, efendilerinin yanında bulunuyorlardı Atatürke, Gençliğin ve bütün milletin minnet ve şükranın nişanesi olarak, heykele çelenkler kondu. Sonra, Beyazıt meydanına çıkıldı.

Orada bir ti sesini takiben üç dakikalık sükûtla Hürriyet şehitleri anıldı. Törenin şeref misafiri Başbakan Yardımcısı ve M.B.K. üyesi Fahri Özdilekti. Yanında İstanbulun sevilen iki idarecisi, Vali ve Belediye Başkanı Refik Tulga ile 66. Tümenin komutam Faruk Güventürk vardı. İstiklâl marşı ve Gazi Osman Paşa marşı hep bir ağızdan söylendi. Bilhassa Gazi Osman Paşa marşı bir çok gözlere yaş getirdi. Müteakiben konuşmalara geçildi. Fahri Özdilek, günün en çok alkışlanan hatibi oldu. Vazifemiz bitmemişti. Büyük bir iş yapmıştık, ama gurura kapılmamıza lüzum yoktu. Zira gurur sadece hüsrana yol açacaktı Gaye hak ve adaleti kurmak, hürriyet güneşini ışıldatmaktı. Demokrasiyi tesis için yola çıkmıştık. Bu işi mutlaka başaracaktık. Zaten merhale merhale ilerlediğimiz istikamet de buydu. Fahri Özdilek:

"— En geç 29 Ekimde vazife başlıyacak olanlara, milli irsdenin tecellisi ile iş başına gelecek olanlara üzerimizdeki vazifeyi devredeceğiz" dedi.

Meydan alkıştan yıkılıyordu.

Demokrasi

Yarışma sonuna doğru

Bitirdiğimiz haftanın sonlarında bir gece, vaktin hayli ilerlemiş olduğu saatte Meclis binasından bir çok Temsilci omuzlarından bir yükün ağırlığı gitmiş halde çıktılar. Anayasanın birinci müzakeresi nihayet tamamlanmış ve bir metin ekseriyetin desteğini kazanmıştı. Temsilcilerden biri o akşam kendisiyle görüşen AKİS muhabirine, fikrini tek cümleyle açıkladı:

- Yapılabilecek Anayasaların en iyisini yapamadık ama, en fenasını yaptık!"

Ertesi gün, ilk oylaması yapılmış sekliyle tasarıyı gözden geçirenler de gerçekten bu fikre sahip oldular. Bir takım zaruretler, bir takım şartlar bazı eksik, bazı fazla maddeler yaratmıştı. Bu yüzden metin bir "uyuşma metni" hüviyeti oldu. Ama daha siyada Maki meşalelerle alakalı bu faska yanında devlet ve hükümet mekanizmalarının işleyiş kısmını ihtiva eden fasıl zaten daha dikkatli, basiretli hazırlandığından, bir de bunlar üzerinde uzun nutukler atma imkânı olmadığından Anayasanın "muvaffak bir anayasa" etiketini sağlaması güç olmadı. Tasarı, girdiğimiz hafta yeniden ele alınacak ve ikinci müzakeresi yazılacaktır. O müzakereler sırasında bazı maddelerin tadil edileceği bazılarının belki metin dışı bırakılacağı muhakkaktır. Bunların başında milletvekili maaşlarıyla ilgili madde gelmektedir.

Hakikaten bitirdiğimiz haftanın içinde, o maddenin kaleme alınış tarzının C. H. P. ne pek pahalı malolduğunu görmek iktidara namzet partinin ileri gelenlerinin aklını biraz rötarla da olsa başına getirdi. Aslında, C.H.P. ye rakip partilerin ve kalemlerin yaydıklarının aksine Temsilciler Meclisi bir rakkam değil, bir platon tesbit etmişti. Milletvekili maaşı, birinci derecedeki bir memurun maaşından asla fazla olamayacak, yolluk da bu maaşın miktarım asla geçemeyecekti. Maddenin kabulüyle beraber kalemler derhal ele alındı ve hesap masasının basma oturuldu. Birinci derecede bir memur brüt olarak, yani kağıt üzerinde bugün 2700 lira alıyordu. Eh bir de aynı miktara kadar çıkabilecek yolluk vardı. Demek ki, önümüzdeki üsti-

Kudretin levhası

Kimin arabası, kimin düdüğü

darın milletvekilleri 5400 lira alacaklardı! Bir haksız "5400 edebiyatı" derhal ortalığı kaplayıverdi. Halbuki bu maaş çok daha da fazla olabilir, çok daha da az olabilirdi. Zira bir açıkgöz iktidar birinci derecedeki memurun maaşını 5000 liraya çıkardımı, kendi milletvekillerinin maaşı da 10 bin liraya yükselecekti. Yahut birinci derecede memurun maaşı 1000 liraya düşürüldüğünde, milletvekili maaşı 2000. liraya inecekti. Kısacası, Anayasaya konulan, bir huduttan ibaretti. Fakat. C.H.P. nin "kurt politikacıları dahi, politikada zevahirin gerçekler kadar, hatta onlardan da mühim olduğunu ancak yaylım ateşi altında kalınca anladılar Ve yaptıkları gaf kafalarına dank etti. O zaman Karanfil Sokakta başlar avuçlar içine alındı ve bir tamir yolu düşünüldü. Bulunan hal çâresi son C H. P. iktidarının Başbakanı Şemseddin Günaltayla bundan sonraki ilk C. H. P. iktidarının birinci Başbakan adayı İsmail Rüştü Aksalın bir tadil teklifi vermeleri oldu. Yolluk maaş miktarını değil, onun yarısını geçemeyecekti! Böylece zevahir de gerçeğin taşıdığı manayı alıyordu.

Rakip rahmet okumaz

Bu hâdisenin, bitirdiğimiz hafta bir başka neticesi oldu, C.H.P. her hareketinin bundan böyle, sanki iktidardaymışcasına ince elenip sık dokunacağını daha İyi anladı. Üstelik, D.P. nin demagogları ve eski silâhşörleri eski silâhlarını alıp bazı yeni ve eski partilere taşınmışlar, oralarda karargâh kurmuşlardı. C.K.M.P. nin bunlar tarafından çıkarılan Kudreti, milletin 28 Nisanı andığı günkü sayısıyla Muhalefet görevine şimdiden başladığını belli etti. Ancak fazla açıkgöz ekibin mübalâğaya kaçması bu gazete üzerine çiğ ışığı serpiverdi. Muhalefet kime karşıydı? 28 Nisan **günü** Kudrette 28 Nisan hâdiselerinden bahseden tek satır yoktu. "Geçmişte Bugün" başlığını taşıyan fıkra ise "C.H.P. devrinde saman **yiyen** köylüler" edebiyatına tahsis edilmişti. Sekiz sütunluk gazete ortadan ikiye bölünmüştü. -Mizanpaj tekniği bakımından en iptidai sayfa-. **Dört** sütunluk manşet şuydu: "Vatan Cephesi dâvasında Menderes dedi ki: **Kin ve nifak** memleket menfaatlerini baltalar". Menderesin, memleket menfaatini tayindeki isabetine hâlâ hayran olan, demek bir Kudretçilerdi. Ama aslında, bunun şaşılacak bir tarafı yoktu. Zira Kudreti **bir V.C.** ocağının ateşli mensubu bir eski yazı işleri müdürü idare ediyordu. Eh, dâva da V.C. dâvasıydı. Adam, yaptığı marifetin ne iftihar edilecek bir marifet olduğunu belirten Başolun sözlerini manşete çıkaracak değildi ya.. Onun hemen altındaki iç açıcı başlık şuydu: "İktisadî ve **Ticari** sahadaki **kriz** had safhada". Tam karşıda şu başlık **vardı:** "Bazı gazetecilerin seçtikleri yanlış yol". Biraz aşağıda da şu başlık okunuyordu: "Doğru söyleyeni C.H.P. den koğdular".

Aslında hâdise, sadece V.C. li yazı işleri müdürünün eseri değildi. A.P. ve Y.T.P. İle girdiği "D.P. oyu yarışı"nda geri kaldığı zehabında olan C.K.M.P. eski Demokratlarla flörtte hasımlarını geçmek amacındaydı. Bu yüzdendir ki Menderesci görünmekte sürrölans yapıyordu. Buna mukabil başyazı sütunlarında günlerdir A.P. ve Y.T.P. nin aslında İnönü hayranı oldukları, onun iktidarını istedikleri bildiriliyordu. Mizanpajlarla da gerçek Menderescilerin ancak kendileri olduğu fikri yerleştirilirse C.K.M.P. lilerin işi işti! Ama bu yarışta, tabii Y.T.P. ve A.P. de hızlanmakta gecikmediler. Yılana sarılmaları bir fayda sağlamamıştı. Öyleyse daha sıkı sarılmak lazımdı.. Aydın Yalçın bütün dertlerimizin sebebinin D.P. değil, C.H.P. olduğunu ve her şeyin mesulünün ondan ibaret bulunduğunu parlak bir seklide ilân etti.

Gariptir, yılanla sarmaş dolaş olma da arzulanan neticeyi vermedi. Sadece, tehlikeli oyunlar üzerine dikkati çekti.

Platonik deva!

Bu yarıştır ki bitirdiğimiz haftanın sonunda, tam 28 Nisan günü İstanbulun bazı gazete sahiplerini şüphesiz iyiniyetli, fakat pek platonik, hattâ çocukca bir teşebbüse sevketti. Bir kaç kişi kendi aralarında 'Teklif Ediyoruz" başlıklı bir tebliğ hazırladılar ve bunu "İsteyen imzalasın" diye gazete gazete dolaştırttılar. Teklif edilen, parti liderlerinin Devlet Başkanının başkanlığında bir "Yuvarlak Masa Toplantısı" yapıp üç husus hakkında taahhütte bulunmalarıydı. Ama bu üç hususun bir kısmı "malûmu ilan", bir kısmı fantezist fikirlerdi. Bir kısım gazeteler, gür lümseyerek ve böyle bir toplantının elbette hiç zarar vermeyeceğini bildiklerinden 'Teklif Ediyoruz"u imzalayıp yayınladılar. Ama ertesi gün de gene kendi sütunlarında bunun çocuğumsu tarafım belirtmekten geri kalmadılar.

Platonik teklifler, politikacılardan platonik akisler gördü. Herkes, imza sahiplerini memnun etmek için bir kaç güzel söz söyleyiverdi.

Sonra da Basının dünyayı idare etme iptilâsına sahip bir emektarı tarafından hazırlanan teşebbüs gene tebessümle nisyana terkedildi.

Hükümet

Yeni bir Bakan

Uzunca boylu, dolgun vücutlu, lâcivert elbiseli adam, kapısında sol

üst tarafında Sanayi bakanlığı yazılı binanın önünde bir müddet durakladı, sonra ağır ve ürkek adımlarla bakanlığın vişne çürüğü rengi halılarla kaplı merdivenlerini çıkmağa başladı. Birinci katta, sol tarafta bulunan odanın kapısını tıklattı ve girdi. Uzunca odanın dip tarafında, masanın başında oturan adam, geleni karşıladı ve elini uzattı. Gelen, kendini tanıttı:

"— Efendim, ben yeni Sanayi Bakam İhsan Soyak"

Bakanlığın Hususi Kalem Müdürü Sebahattin Tunç birden telâşlandı ve yeni Bakam tanıyamamış olmaktan duyduğu üzüntüyü belirterek, Soyaka odasını gösterdi. İnkılâp Hükümetinin yeni Sanayi Bakam İhsan Soyak, saatlerin 15.30'u gösterdiği bir bahar günü böylece vazifeye başlamış oldu.

Hayli geciken tâyin hakkında İlk haberler Başkan Gürselin İstanbulda bulunduğu sıralarda ortaya çıkmış ve Soyakın Bakanlık vazifesini kabul için mehil istediği şayi olmuştu. Anlaşılan mehil sona ermiş ve yeni Bakan İstanbuldaki işlerini tasfiye ederek vazifesi başına koşmuştu.

Bakanlığım tescil edan kararname haftanın sonundaki cumartesi günü yayınlanınca, haber süratle yeni Bakana ulaştırıldı. Bir taraftan da Sanayi bakanlığına telefonla, yeni Ba-. kanın o gün vazifeye başlıyacağı bildirildi. Tabii haber bakanlıkta süratle yayıldı ve bu eski işletmecinin işbaşına getirilmesi memnuniyet uyandırdı. .

Yeni Bakanın bakanlıktaki ilk mesai günü pek verimli olmadı. Zira yaradılıştan nâzik olan İhsan Soyak, bakanlıktaki ilgilileri rahatsız etmemek mucip sebebiyle ilk gün sadece Hususi Kalem Müdürü ile sohbet etti, odasına ve koltuğuna alışmağa çalıştı. Sohbet saat 19.30'a kadar sürdü. Bundan sonra, geldiği gibi sessizce bakanlığı terketti ve Ankara Palasa yerleşti. Ne var ki, asıl bundan sonrası Soyak için hareketli oldu. Zira tâyin ve Soyakın işe başlaması haberi basın mensupları tarafından öğrenilmiş ve muhabirler yem Bakanın peşine düşmüşlerdi.

Geride bıraktığımız haftanın sonundaki gün vazifeye başlayan İhsan Soyak, ilk iş olarak bakanlığının umumi durumu hakkında ilgililerden malûmat alacak ve sonra bilinen inisiyatifiyle paçaları sıvayacaktır. Şurası muhakkaktır ki, Soyakı Sanayi bakanlığında pek çok pürüzlü iş beklemektedir.

Bayat Taktikler

Bir süre var ki, insan İstanbulda Son Havadisi, Ankarada Kudreti açınca bir yıl önceye gitmiş gibi «oluyor ve "Bu adamlarda hiç kafa yok!" diye, dudağını bükmekten kendini alamıyor. Bir koca iktidarı, hem de koltuğa yerleştiği gün topla, tüfekle yıkılmayacak gibi görünen bir koca iktidarı sadece on yılda ufalayıp ufalayıp bir küçük adaya tıkıveren metodların şimdi başarı sağlayacağını sanabilmek için akıldan yana biraz fakir olmak lâzım değil midir? Son Havadiste bir başlık: "İnönü Hasta!" Eski Demokratlar için ne büyük müjde.. Bir yıl önce de, C. H. P. Genel Başkanı soğuk alıp bir kaç gün evden çıkamayınca manşetlerde bayram edilirdi: "İnönü ağırlaştı!" Hani, bir "Öldü!" diyebilseler, Sayarlar ve Menderesler evlerini donatacaklardı.

Oyunun başında herkesi sahiden bir endişe alırdı. Telefonlar işler, gazetelerden haberler sorulur, yazılanın ancak bir temenniden ibaret olduğu anlaşılınca evvela rahat nefes alınır, sonra D. P. nin itibarı biraz daha düşerdi. Aradan bir yıl geçtiği, daha da mühimi, aynı taktiklerden medet umacak kadar saf kimselerin kolay kolay türemeyeceği sanısı yerleştiği için bâzı kimseler sahiden (ene meraklanmışlar mıdır? Bilinmez. Ama bunun bir kuyrukla yalan olduğu ortaya çılanca aynı akibet, itibarsızlık, uydurukçuların alnına şüphesiz gene yapışaçaktır. İnönü hasta, İnönü konsültasyon için İstanbula gidecek, İnönüyü Tıp Fakültesi profesörleri muayene edecekler, İnönü şöyle, İnönü böyle.. Hakikat, İnönünün, günde üç celse akteden Temsilciler Meclisi çalışmalarına katılmasıyla fazla yorulacağım gören doktorların tavsiyesiyle iki aylık bir izin almasından ibaret. Zira İnönü, herkes bilmektedir. meşhur vazife ve mesuliyet duygusuyla bir toplantıya katıldı mı, yerinden dahi kalkmaksızın saatler ve saatler görüşmeleri, salonda başka kimse dahi kalmasa dikkatle izlemektedir. Tam, Menderesin aksi bir huy!

Hem Son Havadiste, hem Kudrette bir başka başlık: "C.H.P. li Hasan Tez sahtekârlık suçundan yargılanacak!" Vay canına, demek C. H. P. nin, kim ne derse desin feragatli ve fedakâr neferi Haşan Tez bir sahtekâr!. Aslında, bir dâva açılmamış değil. Hasan Tezi rakipleri, Temsilciler Meclisine esnaf temsilcisi olarak girme hakkına sahip bulunmadığı ithamıyla mahkemeye vermişler. Zira Tez, temsilcilerin seçildiği kongrede delege sıfatım taşımıyormuş. Ama mahkeme, ilk celsede, Hükümet Komiserinin toplantının başında "Temsilci seçilmek için delege sıfatı taşımaya lüzum yoktur. Delegeler kendi aralarından veya hariçten Esnaf Temsilcisini seçebilirler" dediğini tesbit ederek dâvayı reddetmiştir. Simdi,den basit meslek âdabı bu neticenin "C. H. P. li Hasan Tez sahtekârlık suçundan yargılanacak" başlığı gibi bir başlıkla Kudretin ve Son Havadisin okuyucularına bildirilmesini gerektirmez mi? Ama nerede! Maksat, tabii çamur atmaktan ibaret..

Son Havadiste başka bir başlık: "Falih Rıfkı Atayın saygısızlığı -Atatürk için saygı duruşu yapılırken viski içti, duruşa iştirak etmedi". Ne ayıp! Hem de Falih Rıfkı Atay gibi bir Atatürkçü için.. Ama bu hâdisenin sâdece aslı değil, üstelik astarı da yoktur. Baştanaşağı uydurma, baştan aşağı yalan. Atay gene dua etsin. Zira pek âlâ başlık şöyle de olurdu: "Falih Rıfkı Atay tramvayda yankesicilik yaparken yakalandı" veya "Dün akşam arama-tarama ekipleri Falih Rıfkı Atayı Lüks Nerminin evinde bastılar." Haber böylesine palavra, bu derece hayal mahsulü.

Eski ağıza yeni taam veya yeni ağıza eski taam mı ?

Yoo!

" Eski ağıza eski taam! Çünkü Son Havadisi 26 Mayıs 1960'ın Havadiscileri, Kudreti 26 Mayıs 1960' ın Zafercileri çıkarıyorlar. Anlaşılan,. adamlara ustaları taktik diye, öğrete öğrete bir bunu öğretmişler. Öğretmedikleri, yalancının mumunun yatsıya kadar yandığı ve yatsı zamanı gelip çattı mı bir kuvvetli nefesin bu mumu püf diye üfleyiverdiği.. Bunlar mı eski Demokratları tüm aptal sanıyorlar, yoksa bunları kullanan yeni ustalar mı biraz saf, her halde zaman gösterecek.

Kuyruklar

Bir rekortmen!

Geçen hafta içinde bir gün, D. P. oyu avına çıkmış yeni partiler Türkiyede hiç, ama hiç kuyruk bulunmadığını bir yandan i l a n eder, diger taraftan da sanki bütün eski D P. lilere kuyruk diyen varmış gibi "Efendim, milletin yarısına bu yakışıksız isîm nasıl verilir!" diye demagoji yaparken İstanbul Adalet Sarayında bilhassa iyi niyetli eski D. P. liler tarafından sıkıntıları hepimizle birlikte çeken milyonlarca eski D. P. lilerdir bunlar, ibretle seyredilecek bir "Hesap Verme Hadisesi" geçti.

O gün, iki hakim ortasında oturan babacan bir baskın yorgun sesiyle sordu:

"— Yüksek Soruşturma Kurulundan gelen dosyada, 14/5/1950 ile 27/5/1960 arsanda 9 milyon 287 bin 904 lira haksız iktisapta bulunduğunuz ileri sürülüyor. Bir diyeceğiniz var mıydı?"

İkinci Ağır Ceza Mahkemesinin sanık mahalinde heyecanlanıp muttasıl renk değiştirerek ifade veren orta boylu adam beklenen şekilde mukabele etti:

"—Bir kuruştuk dahi gayrımeşrû servetim yoktur, hepsini alnımın teriyle kazanmış bulunuyorum."

Sanık mahallinde bulunan ve terinin pek kıymetli olduğuna inandığı anlaşılan adam münfesih D. P. devrinin tipik "zeki iş adamları"ndan Raif Dinçköktü. Milli İnkılaba kadar İstanbul Sanayi Odası Başkanlığını deruhte etmiş, ünlü iş adamlarını türlü yollardan V. C ne aktarmakta emsalsiz bir meharet göstermiş, eski D. P. âteştendi Yassıadaya nakl-i mekân etmiş büyük başlarının haklı takdir lerine mazhar olmuştu. Konuşurken son derece şık, maviye çalan gri pötikare elbisesinin üst düğmesiyle fasıla vermemecesine oynamaktaydı Kumral saçları ağarmağa başlamış Dinçkök, Geçiçi Anayasanın 6. maddesinin şümulü dışında-kalan şahıslar ve suçların umumi hükümler dairesinde normal adalet mercilerinde yargılanmasını amir M.B.K. nin özel bir kanununa tevfikan Ağır Ceza Mahkemesi huzuruna çıkarılmıştı.

Raîf Dinçkök bir hususiyet taşımaktadır. Bütün Türkiyede, hatta bütün Cumhuriyet tarihinde en yüksek meblaga varan gayrımeşru servet edinen zat, Yüksek Sonuçlarına Kurulunun mükemmel hazırlanmış kararnamesine göre bu ince uzun yüzlü, zayıf, eski çalımlı tavırlarım hakimler huzurunda kaybetmiş olan adamdır. Gayrımeşrû servetlerin hesabı M. B. K. nin 170 sayılı kanununun 2. maddesinin A bendine göre verilmektedir ve Dinçkökün vaziyetinde bir çok "Gözde Demokrat" vardır. Ama 9 milyon 287 bin 904 liralık vurgun! Bu, D. P. devrinin dahi rekorudur. 170-2/A, ayni zamanda, haksız iktisaplara pertavsız tutan mal beyannamelerinde kasden hata yapanların şiddetle tecziyelerini de istemektedir.

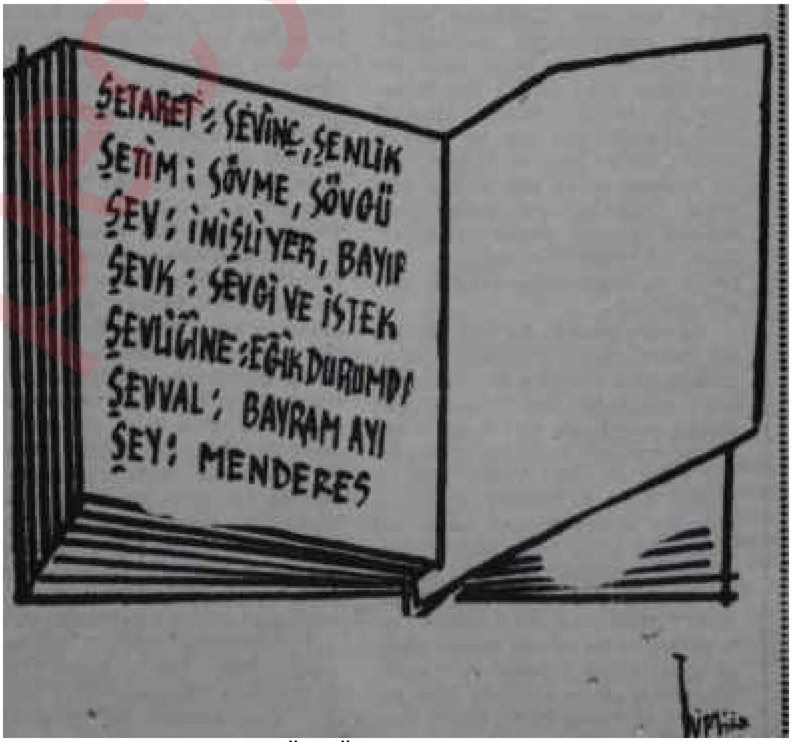
Duruşmada okunan bilirkişi raporu, Dinçkökün cansiperane hizmetlerinin mükafatım fazlasıyla görmüş olduğunu ortaya koydu. Dinçkökün kirli çamaşırlarının listesi ancak, hem de yığınlarla eke atıflar yapan 16 sayfalık bir bilirkişi raporuna sıgdırabilmiştir. 464 sayılı yüklü dosyası ise en azından üç kilo çekmektedir.

Havadar Balmumcu Özel Garnizonundan her nasılsa yakasını kurtarabilmeği becermiş mültimilyoner Dinçköke, münfesih D. P. nin İktidarı devralması fevkalade uğurlu gelmiştir. Ticari hayattaki yeri, bu sayede mantar gibi gelişmiştir. 14 Mayıs 1960 ile 27 Mayıs 1960 tarihleri arasında oniki parça gayrimenkul edinmiş ve on şirkete de büyük meblağlarla iştirak etmiştir.

Basit unutkanlıklar

Bu "ticaret dehası"nın son on sene onüç gün zarfında elde ettiği ve halen uhdesinde bulunan s**ervet ş**öyledir: 4 milyon 843 bin 976 liralık gayrimenkul, 1 **milyon 598** bin 757 **liralık** ticarî servet, 10 milyon **416** bin 656 liralık hisse senedi -nerede saklı oldukları belli **değil-, 6**70 bin liralık iştirakler 54 bin 200 liralık menkul eşya, 550 liralık ziynet eşyası, **141 bin** 886 lira 57 kuruşluk nakit ve **banka mevduatı** ve 3 milyon 346 bin 991 lira 92 kuruşluk **alacak!..**

Bilirkişi, bazı borçlarını da çıktıktan sonra, halen 20 milyon 663 bin 516 liralık bir adam haline gelmiş olan Dinçkökün, es**ki** D. P. iktidarı devrinde safi servet olarak **10** milyon 792 bin 843 lira elde ettiğini hayretlere düşerek meydana çıkarmıştır. Ancak bilirkişi, hesaplarında âzami derecede hüsnüniyetli davranarak Dinçkökün iş vaziyetine göre on sene onüç gün zarfında 7 milyon 504 bin 939 liralık net servet edinmesine ses çıkarmamıştır. Ancak 0 milyon 287 bin 904 liranın mâkul bir kaynağına Dinçkökün **servet** beyannamesinde tesadüf edilmemiştir. Bilirkişi, dolayısıyla da Yüksek Soruşturma Kurulu, kaynağı izah edilemiyen ve müsade-

SÖZLÜK

resi gereken 9 milyon 287 bin 904 lirama Dinçkökün halihazır servetinin % 44. 85'ine tekabül ettiğini de hesaplamıştır.

Bilirkişi, incelemeleri sırasında, Dinçkökün emsalsiz ticari dirayeti yanında, fevkalade unutkan bir adam olduğunu da görmüştür. Mesela Moda Turistik Otel ve Tesisleri Ltd. Şt nden satın aldığı ve yapılan ekspertiz neticesinde 234 bin 754 lira değer takdir edilen. Modada, Devriye Sokaktaki Marmara apartmanının 15 numaralı dairesinden servet beyannamesinde hiç bahis yoktur. Keza, sattığı Eminönü - Mercanağa, Fırıncılar 21 numaradaki İş Hanının dörtte bir hissesinden sağladığı 100 bin lirayı da meskût geçmiştir. Bunun gibi daha bir yığın misal mevcuttur.

Bilirkişi gösterilen masrafları kabulde de fevkalade bir cömertlik ve hüsnüniyet göstermiştir. Servet beyannamesinde mütevazi Dinçkök, on sene onüç günlük masrafını 557 bin 600 lira olarak bildirmişse de, bilirkişi bu rakamı 793 bin 550 ye çıkarmıştır. Gene malûm unutkanlığı nükseden Dinçkök, 1959 yılı gelir vergisinin ödenmemiş kısmı olan 789 bin 989 lira 13 kuruşu da bildirmemiş, fakat bilirkişi onu da masraf olarak hesaplamıştır. Misalleri burada da arttırmak kabildir.

Dinçkök, bilirkişi raporunu, yorgun sesli babacan hakimin müsaadesiyle oturarak dinledi. Parmaklarım önünde kenetlemişti. Dudaklarını somuruyordu. Bilirkişi, Dinçkökün, haksız iktisaplarını gizlemek veya onlara meşru kaynak aramak gayesiyle servet beyannamesinde kendisine pahalıya malolabilecek çeşitli yollara başvurduğunu da keşfetmiştir.

Anlaşılmıştır ki Dinçkök. nakitlerini ve hisse senetlerini eksik göstermiştir. Zira servet beyannamesinde bildirdiği rakamlarla bankalardan gelen malûmat yekdiğerine uymamaktadır. Hesaplarının tetkikinden, az gelir vergisi ödemek için türlü kombinezonlara girdiği ve muslukların iyice tıkandığı devirlerde bile, bankalardan hesapsız krediler sağladığı meydana çıkmıştır.

Bilirkişinin akıl erdiremediği bazı hususlar da vardır. Dinçkök gibi multimilyoner bir adamın, on sene onüç gün zarfında sâdece 550 liralık ziynet eşyası almış olduğuna inanmak zordur. Dinçkök, üstelik o kadarını da servet beyannamesinde bildirmemiş, bilirkişi bunu meydana çıkarmıştır. Demek ki bazı ziynet eşyaları saklanmıştır. Hele bir altın meselesi vardır ki, içinden çıkmağa imkân ve ihtimal yoktur;. 'Dinçkök, 1950 yılı başında "nezdimde ve kasalarımda" meşruhatı ile 6 bin 350 altının

Raif Dinçkök hesap veriyor
Gümüşpala, kulakların çınlasın!

mevcut olduğunu belirtmekte, fakat 27 Mayıs 1960 ta ortaya sâdece 350 altın çıkarabilmektedir. Aradaki 6 bin altının akibeti hakkında servet beyannamesinde hiçbir ize rastlanmamaktadır. 27 Mayıs 1960 ta babasına 8 bin 500 altın borçlu olduğunu ileri sürmekte, fakat tatmin edici bir borç sebebi gösterememektedir. Tabiatıyla bilirkişi,altın masallarını kabule şayan bulmamıştır.

Bilirkişi raporunun okunması bitince, Dinçkökün müdafileri, İstanbul Barosunun en pahalı avukatlarından Talha Altınbaşak ile Zihni Betil, -bir zamanlar C.H.P. de Genel Sekreter Yardımcılığı yapmış, fakat 1954 seçimlerinde C.H.P. kazanamayınca pabucu pahalı görüp gemiyi terketmiştir- itirazlarını dermeyan etmek üzere mehil istediler. Duruşma 22/5/1961 e bırakılınca, pahalı avukatlar mehili az buldular. Haksız iktisap dâvaları müstacel işlerden sayılmasına rağmen yorgun sesli babacan Başkan mehili sekiz gün daha arttırdı.

Takriben 60 dakika süren duruşma bitince, Dinçkök bitkin haldeydi. İkinci Ağır Ceza Mahkemesi salonundan çıkar çıkmaz, dinleyici bölümünde bakliyen bir genç akrabasının verdiği Bafra sigarasını derhal ateşliyerek derin derin içine çekmeğe başladı. Birkaç dakika sonra, genç akrabasının kullandığı 72 516 plâka sayılı son model mavi Chevrolet'de Adliye Sarayını pahalı avukatlarıyla beraber terkederken, fevkalâde huzursuz ve endişeli görünüyordu.

Raif Dinçkökün macerası şüphe-

Politikacılar hakkında

AKİS Mecmuasını uzun zamandan beri.. büyük bir alâka ile takibetmekteyim. AKİS'in hâdiselere temasdaki büyük vukuf ve ustalığı, benim olduğu kadar, tanıdıklarımın ve ahbaplarımın çoğunun da gözünden kaçmamakta ve her sayısı. büyük bir merakla beklenerek okunmaktadır.

AKİS'te pek çok hoşumuza giden bir husus da, onun, hâdiseleri bütün öteki mecmualardan daha sıhhat 11 bir, şekilde nakletmedeki başarısıdır. Ben, AKİS'in, bu.durumuyla basın içinde uyarıcı vazifesini bihakkın ifa ettiğine inanıyorum. Gecen sayınızdaki Politikacılar yazısını da bu inançla okudum. Doğrusunu söylemek lâzım gelirse", hayretler içinde kaldım; Sait Naci Ergin gibi bir şahsın, halen. Cumhuriyet Halk Partisi içinde bulunması ve kurmakta olduğumuz Hukuk Devletinin temelini teşkil eden bir topluluga C. H. P. kanalı ile* girmiş olması, partinin kendi hesabına, affedilemiyecek kadar büyük bir kusurdur. Bunu Parti ileri gelenlerinin nasıl mütalâa ettiklerini bilmiyorum. Fakat şuna inanıyorum ki, AKÎS'in yerinde ve samanında yaptığı bu neşriyattan sonra hatanın tamiri cihetine gidilecektir.

Muhlis Çiçekli-Konya

İki yeni partinin, yâni Y. T. P. ile A. P. nin birleşeceklerine dair pek çok havadis duymuş bulunuyoruz. Geçen sayılarınızda bu birleşmenin mümkün olamıyacağını ifade ettiniz. Fakat benim bulunduğum şehirde iki partinin âdeta C. H. P.- iktidardaymış gibi, kesif -bir zedeleme faaliyetine giriştiğine ve bu faaliyeti C. K. M. P.'.nin de desteklediğine sabit oluyorum.

Zeki Erkutun-Bigadiç

Yedek öğretmenler hakkında

Bİz inkılâp idaresinin koyduğu yeni kanunla Türk İrfan Ordu-., suna katılan yedek öğretmenleriz. Bulunduğumuz şehirlerde kasabalarda karşılaştığımız olayları yukardakilere bir türlü anlatamadık. Mahrumiyet bir tarafa bir de gördügümüz istiskal doğrusu dayanılır şey değil! Bize nasihat ve övgü yerine yardım elini uzatacak bir kol bekliyoruz. Bu. dileğimizi çok sevdiğimiz AKİS'e bildirmeği uyğun gördük.

5 Yedek Öğretmen adına Zekeriya Kumru- Bartın

siz, 10 sene 13 günlük D. P. iktidarı devrinde 16 milyonluk değil, 16 kuruşluk servet edinememiş milyonlarca iyi niyetli eski Demokratın gözünü açacak ve kimlere kuyruk denmesi lazım geldiğini, bunlara kuyruktan başka isim verilebilip verilemeyeceğini gösterecektir.

Cento

Harç bitti, inşaat paydos..

Kır saçlı, siyah elbiseli adam, kahverengi çerçeveli gözlüğünü düzelttikten sonra kendisini dikkatle dinleyen basın mensuplarına bir iki saniye düşünceli gözlerle baktı ve konuşmasına devam etti:

"— Evet ihtimali var. Bize eski B.M.M. binasını teklif ettiler ama, kifayetsiz. O bakımdan tereddüde düştük. Düşünüyoruz"

Adı Mr. Baig olan kır saçlı adam bir soruya cevap vermişti. Soru CENTO merkezinin nakliyle ilgiliydi. CENTO Genel Sekreterinin cevabı basın mensupları arasında gülümsemeye yol açtı. Haber daha evvel duyulmuş, sebebi, tam olmasa da. anlaşılmış ve Genel Sekretere hassaten sorulmuştu.

Hakikaten CENTO'nun merkezinin yerinin değiştirilmesi, daha doğrusu bir başka üye memleketin başkentine nakli bahis konusuydu. Zira pakt merkezinin yeni Büyük Millet Meclisinden ayrılması isteniyor, bir başka binaya nakli uygun görülüyordu. Ancak pakt Genel Sekreterliği buna taraftar değildi. Yeni binanın lüksü doğrusu istenirse öyle kolay bırakılacak cinsten sayılamazdı. Üstelik, birkaç senedir buraya ısınılmıştı. Aslında Türkiye, pakt merkezi için kullanışlı bir bina teklif etmişti. Eski B.M.M. pek âlâ bu işi görebilirdi. Ama, üye devletler mensupları bu teklifi pek beğenmemişler, binayı yetersiz bulmuşlardı. Hal böyle olunca merkezin bir başka yere nakli düşünülebilirdi. Bu da biraz mali külfete mal olacaktı. Alelusul hesaplar sonucunda bulunan rakam 10 milyon lira civarındaydı. Bundan ötürüdür ki meseleyi sadece düşünce plânında bırakmak, daha sonra hâl çâreleri aramak yerinde bir fikir olarak kabul edildi ve öylece askıya alındı.

CENTO'nun Bakanlar seviyesindeki toplantısında askıya alınan mesele sadece pakt merkezinin nakli olmadı. İlk günki mutantan tören ve parlak nutuklardan sonra salona kapanan delegasyonlar bir yığın meseleyle karşı karşıya kaldılar. Teklif

yaptı. tek bir kumandanlık, tesisini, daha doğrusu paktın müşterek bir ordusunun bulunmasını arzuluyordu. Delegasyonun teklifi İran için önemliydi ve şiddetle arzulanıyordu. CENTO'da teşkil edilecek böyle bir ordu İranın savunmasında birinci plânda rol oynıyacaktı. Üyelerden Pakistan, SEATO'ya da üyeydi. Bu aktla olan ilgisi Pakistanı kuvvetli kılıyordu. Halbuki İranın böyle bir garantisi yoktu. Teklife Pakistan da azbuçuk katıldı. Ancak iki patron devlet, Iranın teklifine pek itibar etmediler. Amerika böyle bir kumandanlığın teşkilini lüzumsuz görüyor, bilhassa malî bakımdan büyük külfetlere yol açacağını söylüyordu. İngiltereye gelince denilebilir ki Amerika ile aynı fikirdeydi. Bu konu da askıya alındı. İlerde düşünülecekti!

Bir başka mesele, şimdiye kadar yapılan toplantılarda alınan kararlar, daha doğrusu üzerine eğilinilen projelerdi. Bu projelerin tatbiki gerekiyordu. Bir an evvel faaliyete geçilmeliydi. Meselâ daha evvelki toplantıda karara bağlanan demiryolu projesi son derece verimli, pakt devletleri arasında kolaylıkla yakınlaşmayı sağlıyacak bir projeydi. Ama tatbik sahasına konulması bir türlü mümkün olmuyordu. Tatbikin gecikmesinin birinci sebebi elbette ki finansman meselesiydi. Projeyi, tabii ki Amerika ve İngiltere finanse edecek, hiç değilse masrafın yandan fazlasını bu iki devlet karşılıyacaktı.

Projelerin tatbiki konusunda bütün üye devletler hemfikirdiler. Bir an evvel işe el atılmalıydı. Ancak, biraz beklemek gerekiyordu. Bir kere daha, projelerin mutlaka tatbiki hususu karara bağlandı.

CENTO Bakanlar Konseyi toplantısında paktın propaganda meseleleri, denilebilir ki, üzerinde en fazla durulan mesele oldu. Bilhassa Amerika ve İngiltere bu konuda son derece hassaslaştılar. İşin iyi idare edilmesi ve bu hususta masraftan kaçınılmaması gerektiği savunuldu.

Mutantan açılı? merasimi hariç, Konsey, meseleleri süratle halledince, CENTO toplantısının süresinden bir gün kolaylıkla kazanılmış oldu. Şimdi bütün mesele müzakere edilenleri bir tebliğ halinde yayınlamaktan ibaretti. Bunu da Genel Sekreterlik başarıyla yaptı. Tebliğde, İran delegasyonunun Heri sürdüğü savunma beraberliği konusuna bir nebze dokunulmuştu. Savunma planlanması işlerinde koordinasyonu arttırmak için bir askerî Kurmay Başkanlığının ihdası karar altına alınmıştı. Böylece şiş ve kebap yanmadan durum kurtarılıyordu.

Konseyin toplantısı bitmişti. Bu yüzden bitirdiğimiz haftanın sonlarında Esenboğa hayli hareketli günler yaşadı. Bakanların bir çoğunun azimetleri bir gün evvele alınmış, delegelerden bazıları memleketlerine hareket için Esenboğaya akın etmişlerdi. Galiba bu Bakanlar Konseyi dolayısıyla en fazla sıkıntı çekenler de Esenboğa personeli oldu.

Ölü doğan Bağdat Paktının üstelik Bağdatsız hayaleti CENTO'nun tek faydası ise şu oldu: Bu vesileyle Amerikanın yeni Dışişleri Bakam Dean Rusk, İngilterenin nisbeten yeni Dışişleri Bakanı Lord Home Ankaraya geldiler, Türkiyenin meseleleri üzerine bizzat eğildiler, durumu gözleriyle gördüler, Sarperle faydalı istişarelerde bulundular.

Lâf lâfı açar; keseyi değil

Maziye Bakış

Bir 28 Nisan Günüydü

Kurtul ALTUĞ

Bir yıl olmuş! Güzlerimi yazı makinesinin tuşlarından kaldırıp karşımdaki duvara çevirdiğimde, orada asılı takvimin Üzerinde kocaman 28 Nisan ibaresini görüyorum. Her şey hafızamda o kadar canlı, öylesine taze ki.. Sanki olanlar dün olmuş. Sanki dün beni mecmuamdaki odamdan alıp Menderesin meşhur Tahkikat Komisyonunun cakalı üyeleri karşısına çıkarmışlar ve bir işkence devresinden sonra Ankara hapishanesine tıkamışlar. İçimde bir burkulma hissetmiyor değilim, O üyelerin hepsi şimdi, baslarında efendileri, Marmaradaki bir küçük adanın nefret edilen sakinleri. Neye yarar.. Bana yaptıkları fenalıktan dolayı yüreğimde onlara karşı kinin zerresi yok. Ama memlekete, ama rejime yaptıkları fenalıklar! Bunların bedelini en pahalı şekilde ödemeleri lâzım. Tâ ki bu topraklar üzerinde bir daha hiç kimse, benim yaşadığım o 28 Nisan günü gibi bir günü asla yaşamasın.

Bundan tam bir yıl önce benim için her şey, masamdaki telefonun çalmasıyla başladı. Gene böyle ılık bir bahar rüzgârı başkenti yalıyordu. Evimle mecmuam arasındaki mesafeyi, başıma geleceklerden tamamile habersiz, sakin adımlarla katetmiş, işime başlamıştım. Çalan huysuz, fakat lüzumlu makineye uzandım:

"_ Buyrun efendim, AKİS mecmuası.." dedim.

Muhatabım son derece nâzikti. Kurtul Altuğ ile görüşmek istiyordu. Kendimi tanıttım. Maceramın İlk adımı atılmıştı. Nâzik ses devam etti:

"_ Efendim burası B M M Tahkikat Encümeni niyetindeyiz. Lütfen teşrif eder misiniz?"

Bu bir davet değil, emirdi. Fakat kuru gürültüye pabuç bırakılmadığını göstermem lazım diye düşündüm ve resmî bir yazıyla çağrılmam gerektiğini bildirdim. Talebim, aynı nâzik ifadeyle kabul edilince bana düşen telefona kapamak ve beklemekti. Bir an için, memleketin içinde bulunduğu karanlık manzaranın muhasebesini yapmağa koyuldum: İktidarda bir parti vardı. Millet iradesini, insan hak ve hürriyetlerini hiçe sayan bir parti... Teşkil edilen sivil bir junta memleketin mukadderatı üzerine kumar oynuyordu. O sabah yürürlüğe firen bir kanunla Tahkikat Komisyonuna olağanüstü yetkiler tanınıyordu. Aslında, kaderimin beni mutlaka bu komisyonun karşısına çıkaracağından emindim. Junta bir kudret denemesi yaparsa, elbette Basında ilk tecrübe tahtası *gene* AKİS olacaktı. Bense AKİS'in 1 numaralı mesulüydüm. Bunun için, daveti yadırgamadım. İşte, Komisyon aklınca kendini techiz edilmiş hissettiği ilk sabah, işe AKİS'in telefon numarasını çevirmekle başlıyordu. Bu ihtimali çok daha önceden mecmuada kendi aramızda görüşmüş, kararımızı vermistik. Baştakiler diktatörlük oyunu oynuyorlardı. Biz bu oyunun seyircileriydik. Ama oyunu beğenmeyen, var kuvvetleriyle yuhalayan seyirciler.. Yuhalamakta, her ne pahasına olursa olsun devam edecektik. Ta, beceriksiz oyuncular üzerine perde ininceye kadar...

Adnan Menderes
Eden bulur

Telefonla ağabeyimi aradım.

"-Beni Tahkikat Komisyonundan çağırdılar. Bi-

liyorsun, bugün Selahiyet Kanunu da yürürlüğe girdi" dedim ve sonra ilâve ettim:

"— Bani tevkif edebilirler. O zaman katıma ve kızıma sen bakacaksın"

Bundan sonra İstanbulu aramak gerekiyordu. Metin Toker 27 Nisan akşamı İstanbula gitmişti. Onunla konuşmam lâzımdı. Şehirlerarasına İstanbulu yazdırdım. Bu sırada AKİS idarehanesi, arkadaşlarla dolmuştu.

Beklenen ziyaretçi saatlerin 11'i gösterdiği sırıklarda göründü. Bu, basın mensuplarının çok yalandan tanıdıkları bir Birinci Şube memuruydu. Memur mahviyetkâr bir eda ile beni dışarıya çağırdı ve kapı arasında durumu izaha başladı. Bu işi isteyerek yapmıyordu, «mir kuluydu, itiraz edemezdi, kusuruna bakılmamalıydı. Talihsiz adamı gülerek teselli ettim.

299. sayılı AKİS'in kapağı
Dinamit sandığı sandılar

"— Aldırma, ben bu işi isteyerek yapıyorum" dedim.

Sonra geriye döndüm, arkadaşlarımla vedalaştım ve masama son bir defa baktım. Odada bir ölüm sessizliği büküm sürmekteydi.

Yolculuk var

Arkamda emniyet memuru, AKİSİ terkettim. Geride dostlarım, mesai arkadaşlarım, en mühimi, işim kalıyordu. Fakat bu savaşta yerimi, kendim gibi düşünen başkalarına bırakacağımda emin bulunduğumdan basur İçinde merdivenleri indim. Gazeteciler pencerelerde toplanmışlardı.

-Emniyet memuru, ben ve beni bırakmayan vefakâr Yusuf Ziya Ademhan, B.M.M. nin bahçesine giden asfaltı geçtik ve geniş bahçeye girdik. Yürüyüş, B.M.M. nin arka tarafındaki geniş alana kadar devam etti. Geniş alana vardığımızda işlerin hiç de zannettiğim gibi hafife alınmadığını gördüm. B.M.M. de Emniyet Amirliği olarak kullanılan bir bina tahkim edilmiş ve Komisyonun emrine verilmişti. Binama arka tarafı, B.M.M. Muhafız Kıtasına bakıyordu. Ön tarafı ise, resmi ve sivil emniyet mensupları ve makineli tabanca taşıyan askerlerle korunuyordu. Bir terör havası her tarafı sarmıştı. Başımı bir parça daha dikleştirerek, mahut ve malûm komisyonun icra-ı lûbiyet. eylediği binanın kapısına yanaştım. Kapının tam Önünde irikıyım bir polis memuru bulunuyordu. Gözleri kan çanağına dönmüş memur evvelâ beni şöyle bir süzdü, sonra sertleşerek:

"— Uzakta durun, bekleyin" dedi ve kapısını tül perdelerin örttüğü Engizisyon Mahkemesine girdi.

Bekleyiş pek uzun sürmedi. Takriben iki dakika sonra irikıyım polis dışarıdaydı. Bize yıkık dökük bir binayı işaret ederek:

"— Oraya çıkın ve bekleyin. Zamam gelince bir. sizi isteriz" diye hışımla kükredi.

Ben, emniyet memuru ve Ademhan, eskiden Muhafız Kıtası erlerinin koğuşu olarak kullanılan harabeye daldık. Tahta merdivenleri gıcırdata gıcırdata yukarıya çıktık. Bekleme salonu doğrusu pak hoştu! Eşya olarak ortada duran kırık dökük bir masayla iki - üç sandalya, - kudreti Menderesten menkul komisyonun şânına layık değildi. Ben ve Ademhan için orada bitmek tükenmek bilmez bir bekleyiş başladı. Saatler birbirini kovalıyor, fakat malûm komisyondan ses seda çıkmıyordu. Etrafı kolaçan etmeğe başladım. İlerde burada gördüklerimi rahatça yazabilecek bir gün mutlaka gelecekti. Buna, bütün kalbimle inanıyordum.

Emir çıkıyor

Saatin 13'e yaklaştığı sıralarda irikıyım polis, olduğu yerden sol elini kaldırarak yukarıdakileri aşağıya yağırdı. Merdivenleri alelacele indik ve polisin emirlerine müheyya, bekledik. Çalımlı polis, Ademhanı şöyle bir itti ve beni öne çekerek üzerimi yokladı, sonra:

"— İçeri gir!" dedi.

Arkadaşımı geride bırakarak içeriye süzüldüm, Artık dış âlemle ilgim kesiliyordu.

İçeri girince, ilk iş olarak bulunduğum yere bir göz attım. Burası bir uzunca koridorda. Koridorun her iki tarafında irili ufaklı kapılar vardı. Bu kapılardan, girişin hemen sağ yanındaki odaya girmek gerekiyordu. Girdim.

Oda hayli sıcaktı. Ortada uzun bir ceviz masa bulunuyordu. Pencereler çift camlıydı ve tül perdeler çekikti. Masanın etrafında bir takım asık suratlı adamlar vardı. Bazılarını tanıdım. Masanın başında Nusret Kirişçloğlu oturuyordu. Menderesin % 20 lerinden dehşetli Kirişçioğlu, anlaşılan, oturuma başkanlık ediyordu. Onun sağında çok yakışıklı bir genç adam vardı. Onu da tanıdım: Kemal Özer. Başkanın solunda ise eciş - bücüş biri mevcuttu ki, ona herkes âşinâydı. Bu garibe-i hilkat, Kayserinin yalancı kahramana Osman Kavuncuydu.

Masanın öteki başına konulmuş bir sandalyaya oturtuldum. Sorgu başlıyacaktı. Yanımdakîlere baktım. Bunlardan birini daha tanıyordum. Bu, Konyanın hafız milletvekili Himmet Ölçmendi. Ban bu zatı Adanada, bir kongrede, içkili olarak attığı nutuktan hatırlıyordum. Beş kişilik Alt - Komisyon mühim çalışmasına başladı.

Bir kâtip, daktilo makinesine takılmış kağıda hüt-

viyetimi tespit etti. Sonra sorgu bağladı. İki dakikalık bir sükûttan sonra AKİS'in Yazı İşleri Müdürüne ilk sual soruluyordu. Bu sual, kapağında Cemal Yıldırımın yer aldığı 299 saydı AKİS İle ilgiliydi. Uzatılan AKİS'in YURTTA OLUP BİTENLER kısmında yer alan "Partiler" başlıklı yazının bazı satırlarının altı kırmızı kalemle çizilmişti. Bu satırları dikkatle okumam, sorulacak suallere doğru cevap vermem sert şekilde ihtar edildi. Talebe itaat ettim ve sonra, kendim çıkardığım 299 sayılı AKİS'i âdeta yabancı gözlerle tetkike koyuldum. Aslında tetkik ettiğim bir şey yoktu. Komisyon karşısında alacağım vaziyeti kararlaştırıyordum. Nihayet birkaç dakika sonra:

"— Tamam efendim, tetkik ettim" dedim.

Bu sözler, beş kişilik komisyonu harekete geçirdi. Nusret Kirişçioğlu ile aramızda bir konuşma başladı:

"— Kurtul bey, fevkalade selâhiyetleri bulunan bir komisyon huzurunda bulunuyorsunuz. Sizden sorduklarımıza doğru ve kat'i cevaplar vermenizi talep ediyoruz."

"— Buyrun, sorun efendim."

"— Mecmuanızın 299 sayısında yer alan 'Partiler' başlıklı yazı kim veya kimler tarafından kaleme alınmıştır?"

"— Tarafımdan kaleme alınmıştır efendim."

"— Hepsini siz mi yazdınız, yâni?"

"— Tabii efendim. Bunda şaşılacak ne var?"

"— Siz bana değil, ben size sual soracağım."

"— Hayhay efendim."

Bundan sonra meselenin iyice anlaşılması için müsaade istedim ve AKİS'in çalışma tarzım malûm ve mahut komisyonun üyelerinin kafalarına sokmağa çalıştım. AKİS bir ekip çalışmasıyla hazırlanıyordu. Muhtelif muharrir ve muhabirlerin kaleme aldıkları yazılar, notlar benim masamda toplanıyor ve orada, AKİS'e girecek son şekillerini alıyorlardı. Böylece AKİS, hukuken selahiyetli uzvu tarafından kaleme alınmış şekliyle okuyucuya sunuluyordu. Tam bu sırada bir üye atıldı:

"— Bir de sizin kurmay Heyetiniz var, o nedir?" dedi.

Bu anal, komisyonun meraklı üyelerini hemen heyecana getirdi:

"— Evet, nedir o Kurmay Heyeti?" diye sordular.

Bu suali bekliyordum. Zaten daha sonraları da hu bana çok soruldu. İki elimi masanın üzerinde kenetledim ve konuşmağa hazırlandım. Fakat birden bir ikazla karşılaştım. Başkanlık sandalyasında oturan Kirişçioğlu:

"— Kurtul bey, ciddi olunuz. Ellerinizi indiriniz ve az gülütmseyiniz. Burası Tahkikat Encümenidir" dedi.

Hemen ellerimi indirdim ve:

"— Yaa, öyle mi? Affedersiniz" diyerek mukabelede bulundum.

Salondaki hava elektriklenmişti. Fakat üyelerin merakım mutlaka izale etmem gerekiyordu. Anlatmağa başladım. Kurmay Heyeti vardı. Hem, bu merak mevzuu yeni değildi. Herkes AKİS'in Kurmay Heyetini pek merak ediyordu. Kurmay Heyeti Kurtul Altuğ, Atillâ Bartınlıoğlu ve Coşkun Kırcadan teşekkül ediyordu. Kemal Özer hemen atıldı:

"— Peki, Metin Toker? O dahil değil mi? O ne iş yapar?"

Metin Tokerin ismi geçince, üyeler birbirlerine bakıp göz kırptılar. Meramlarım anlıyordum. Benden ne bekledikleri de yavaş yavaş ortaya çıkıyordu. Sükûnetle cevap verdim:

"— O başyazardır. Başyazıları yazar."

"— Peki, hiç bir işe Karışmaz mı?"

"— Karışmaz olur mu? Elbette karışır. Mecmuanın umumi havasını o verir. . Ama her zaman mecmuada bulunan o değildir. Nadiren gelir!"

"— Peki, şimdi nerede?"

"— İstanbulda efendim.."

Üyeler tekrar bakıştılar. Bir tanesi, "Hımm.. İstanbulda!" diye mırıldandı.

"— İstanbulda neler oluyor, biliyor musunu?"

Bilmiyordum.

Bu muhavereden sonra işler daha da kusayfe. Zira beklenen cevaplar alınmamıştı. Tekrar 299 sayılı mecmuaya dönüldü ve sorgu kaldığı yerden devam etti, Nusret Kirişçioğlu komisyonun «avcısı gibi davranan Kemal Özerin de yardımıyla kendince başarılı sualini sordu:

"— Bu 299. sayıdaki Partiler' başlıklı yemin Cemal Yıldırımdan bahsediyor ve kendisinin orijinal fikirleri, ekzantrik tasavvurları olduğuna yazıyorsunuz. Nedir bu ekzantrik tasavvurlar ?"

Suali dikkatle dinledim ve gene mütebessim bir eda ile:

"— Vallahi, bilmem efendim. Bu bir tâbirdir, hoşumuza gitmiş, kullanmışız. Nasıl, zorlu Dışişleri Bakanı diyorsak, elbette ekzantrik Cemal Yıldırım da diyebiliriz. Bunda bir kast-ı mahsus yoktur".

Bu cevap bilhassa Kemal Özeri hiç memnun etme» mişti. Ayağa kalkarken elini masaya şiddette vurdu ve:

"— Beyefendi, beyefendi, siz bize masal anlatıyorsunuz! Bunların lüzumu yok! Siz bize hakikati afiyle» yin!" diye haykırdı.

Şaşırmıştım. Doğrusu, ne söyleyeceğimi bilemiyordum. Bu sırada Kemal Ö,zer bir salvo daha yaptı :

"_ Orijinal fikir, ekzantrik tasavvur dediğiniz nedir?" dedi ve sonra muradım izah etti.

Bir ihtilâl mi hazırlanıyordu? AKİS'çinin bundan haberi vardı da yazısında bunu ma ima etmişti? Yeksa Cemal Yıldırımın idare ettiği bir gizli teşkilat mevcutta da AKİS bunu okuyucularına gizli kapaktı duyurmağa çalışıyordu?. Bütün banlar beni son derece şaşırtmıştı. Hiç bir şey bilmediğimi tekrarladımı Üyelik, böyle bir hareket olsa ve bunu Cemal Yıldırım İstanbulda, dehşetli komisyonun bile haberi olmadan kazırlasa, Kurtul Altuğun nereden haberi olacaktı. Kaldi ki, notları İstanbuldan AKİS'in İstanbul temsilcisi Egemen Bostancı göndermişti, Altuğ diğer yazılara yaptığı ameliyeyi bu yazıya da tatbik etmişti. Bunun için Altuğun hiç bir suitaksiri ve komisyon üyelerinin vehmettiği peşin bir hükmü yoktu.

Bu izahat komisyon üyelerini, bilhassa Kemal Özeri gene son derece sinirlendirdi. Özer avucuna tekrar masaya vurdu ve sonra acıyan elini oğuşturarak:

"- Bu iş pek uzadı, bırakalım Kurtul bey düşünsün" dedi.

Böylece bu traji-komik celseye ilk ara verihmş oluyordu.

Yalnızlığın ıstırabı

Dışarıya çıkarıldım ve koridorun sonunda bulunan odaya götürüldüm. Bu oda diğer odalardan teftiş bakımından pek farklıydı. Eşya olarak odanın ortasında tahta bir sandalye bulunuyordu. Odanın duvarları insanın asabım bozan yeşil bir renge boyanmıştı. Yerlerde sigara izmaritleri ve kibrit çöpleri vardı. Vakit bir türlü geçmek bilmiyordu. Yalnızlık bütün ağırlığıyla üzerime çökmüştü.

Ne kadar zaman geçti, bilinmez -zira bu odada za-

man mefhuma yok olmuştu-, bir ara dışarıda fevkalâde hâdiselerin cereyan ettiğini hissettim. Koyu kahverengi elbiseli, kısa boylu bir adam, Muhafız Kıtasının bulunduğu kısma koşuyor, emirler yağdırıyordu. GMC-ler dışarıya bol miktarda asker taşıyorlardı.

Ortalık artık kararmağa ve bir nisan yağmura B.M.M. bahçesini sulamağa başlamıştı. Saatlerin, 20.30'u gösterdiği sırada kapı aralandı ve iki polis memuru nezaretinde dışarıya çıkarılarak tam karşıdaki odaya alındım. Dokuz buçuk saattir aç ve susuz bekletiliyordum. Yeni oda daha da geniş ve hayli kalabalıktı. Yalnızlıktan sinirleri gerilmiş bulunan beni tam kadrolu sivil juntanın karşısında ayakta durmağa icbar ettiler. Eski nezaketten eser kalmamıştı. Fert hak ve hürriyetleri artık kaale bile alınmıyordu. Evvelâ odadakileri bir süzdüm, sonra kendimi toplamağa çalıştım. Doğrusu bu pek güç oluyordu. Ortada bulunan uzunca büyük masanın tam başında, neşrettiği tebliğlerle şöhret kazanan Ahmet Hamdi Sancar oturuyordu. Sol tarafında komisyon savcısı Kemal Özer yer almıştı. Yanda ise komisyonun sorgu hâkimliği vazifesini kabullenmiş Kemal Biberoğlu bulunuyordu. Zaten ilk söz düellosuna da Kemal Biberoğlu başladı.

Biberoğlu ifademi zabıttan tetkik etmiş olmalı ki, benim komisyonu hiçe saydığımı ifade ediyor ve:

"— Bu karşınızda gördüğünüz zat, baştan beri suallerimize cevap vermekten kasıtlı bir şekilde imtina etmektedir. Lütfen riyaset makamı bu zata komisyonumuzun her şeyi yapmağa kaadir olduğunu, hattâ kendisini tevkif bile edebileceğini tebliğ etsin" diyor ve ilâve ediyordu:

"— Tekrar soruyoruz, Cemal Yıldırımın orijinal fikirleri, ekzantrik tasavvurları nelerdir?"

Mesele anlaşılıyordu. Bunca tazyik, bunca asap bozucu tedbir hep istenileni söyletmek içindi. Komisyon için insan hak ve hürriyetleri diye bir şey yoktu. Bu bakımdan Kemal Biberoğluna anlıyacağı lisanla hitap etmek farz olmuştu. Zaten karar peşinen alınmıştı. Pilâvdan dönmenin faydası yoktu. Biberoğlunun mevhum iddialarını şiddetle reddettim ve:

"— Cemal Yıldırımı ömrümde bir kere bile görmedim. Ancak iktidar borazanlarının feryadı figanı bizi bu politikacı üzerine eğilmeğe davet etmiştir" dedim ve ilâve ettim:

"— Kaldı ki, parti içinde hareket tarzı taraf muzdan tasvip görmese bile, Cemal Yıldırımın haksızlığa uğramış heyecanlı, vatansever ve idealist bir politikacı olduğuna görmemek için insanın kör olması gerekir."

Bu sözler, havanın daha da elektriklenmesine sebep oldu. Tam bu sırada, girdiğim kapının yavaşça açıldığını hissettim ve başımı gayri ihtiyar! o tarafa çevirdim. Geç kalan bir komisyon üyesi toplantıya geliyordu. Anlaşılan, bu ehemmiyetli sorguda o da kendi payına bir şeyler yapabileceğini zannediyordu. Bu iriyarı, esmer ve bıyıklı adamı tanıyordum. Gözgöze geldiğimizde tiksinti duydum. Gelen Bahadır Dülgerdi ve beni bu komisyon önüne çıkaran D.P. nin basın mütehassıslarından sayılıyordu. Dülger aheste adımlarla salonun dip tarafına gitti ve rahat koltuklardan birine oturarak AKİS'in 299. sayısını okumağa koyuldu. Yeni hücumlara karşı kendimi hazırladım. Dülger tetkikini bitirmiş olmalı ki gayet sakin, 'koltuğunda doğruldu ve bana hitaben:

"— Kurtul bey, biz bu işlerin kimin başı altından çıktığını biliyoruz. Siz ise saklıyor ve kendinizi müşkül durumlara sokuyorsunuz" dedi ve sempatik olmağa çalışarak ilâvet etti: *jr^

"— Ben sizin bir büyük ağabeyinizim. istikbalinizi düşünün."

Kemal Biberoğlu atıldı:

"— Bu zatta akıl ve izan yoktur Bahadır bey. Biz gene kendi usûllerimizi tatbik edelim."

Karşımdaki ufak adama bakıyordum. Usûllerinin ne olabileceğini düşünmedim bile. Kemal Biberoğlu devam etti:

"— Cemal Yıldırım suçu senin üzerine yıkıyor, sen onu müdafaa ediyorsun. Aklınsıra bize avukatlık mı yapacaksın? Hem bunu aklından çıkarma, burası Toplu Basın Mahkemesi değil."

Birden başımın döndüğünü, gözlerimin karardığını hissettim. 15 kişilik salonda sadece bu ufak adamı seçebiliyordum. Cevap veremedim. Gene Biberoğlu konuştu:

"— Şahidin, hakikati söylemekten maksatlı olarak kaçındığım zapta geçiriniz."

Daktilo makinesi çalışmağa başladı. Önüme biraz sonra birkaç sayfa uzatıldı. Güya bunlar benim ifadelerimdi. Okumak isteyince, Biberoğlu:

"— Ne söylediyseniz, o yazılır" dedi.

ikinci oturum da bitmişti.

Komisyon tekrar iki polis refakatinde mecburi mahpesime kapatılmamı uygun buluyordu. Tam bu sırada bir başka odada bir başka tahammüllü insan da aynı ıstırabı çekmekteydi. Bu, Cemal Yıldırımdı.

..ve tevkif

Nihayet beklenen saat geldi, beni tekrar odadan çıkardılar ve Komisyonun huzuruna götürdüler. Salonda bu defa pek ciddî bir hava vardı. Kimse konuşmuyordu. Nihayet Ahmet Hamdı Sancının bed sesi duyuldu. Sancar elindeki kararı okudu. Bu karar Kurtul Altuğun, şehadetten imtina suçundan süresiz olarak tevkif edildiğini derpiş ediyordu.

Ayni dakikalarda bir başka tevkif kararı daha ekiliyordu. Cemal Yıldırım da tevkif edilmişti. İki kader arkadaşı, odalarında, gidecekleri saati beklemeğe başladılar. Takriben on dakika sonra bulunduğum odanın kapısının bir tekme ile açıldığına ve yanımdaki polisin şaşkın bakışları altında Ekrem Anıtın içeriye girdiğine şahit oldum. Anıt içkiyi biraz fasla kaçırmışa benziyordu. Yahut, bana son gözdağını verme vazifesini « üzerine almıştı. Hemen haykırdı:

«— Ulan it, sen beni tanıyor musun?"

"— Evet, siz Ekrem Anıtsınız"

"— O halde dinle! Benim elimden ne komünistler ne eşkiyalar geçti, biliyormusun!"

Doğrusu ben, Ekrem Anıtın mârifetleriyle pek ilgilenmiş değildim. O sırada beni bekleyen kızımı ve herşeyden habersiz karımı düşünmekteydim. Anıt devam etti:

"— Evli misin?"

"— Evet, bir bir bir yaşında kızım var"

Anıt fırsatı yakalamıştı:

"— Bak, yazık değil mi sana? Gel hakikati bana söyle de, içerdekilerden senin için şefaat dileyeyim"

Bu sözlere karnım toktu. Anıt gene istediğini elde edememişti. Bu defa başka bir metod denedi:

"— Dışarda Örfi İdare ilân edildi. Buradan çıkınca Askeri Cezaevine gideceksin. Orada seni bülbül gibi söyletirler. Onun için, ne biliyorsan söyle?

Fakat bende iş yoktu. Dışarı çıktı. Bir kaç dakika sonra da beni almağa geldiler. Yolculuk başlıyordu. Dış kapıda Cemal Yıldırım ile ilk defa karşılaştık, birbirimize tebessüm ettik. Bir jeep-station bizi bekliyordu. Beş polis refakatinde jeep-statton'a yerleştik. Dışarıda Nisan yağmuru hâlâ çiseliyordu. 28 Nisan ge-

cesi başlamıştı. Jeep-station'un ilk durağı Berlin Oteli oldu. Cemal Yıldırımın eşyaları alındı ve Adliyede İkincil mola verildi. Son merhale Merkez Cezaeviydi. .

Merkez Cezaevinde Komisyonun kazazedelerini Başgardiyan İlyas Mert karşıladı. Beni bir evvelki misafirlikten iyi tanıyordu. İçeriye aldı ve Başgardiyanlık edasında geliş sebeplerimizi sordu. Anlattık. Artık dışarıyla irtibatımız bilinmeyen bir zaman kadar kesilmişti. Hiltonda bizi Beyhan Cenkçi ve eski hapishane arkadaşlarım karşıladılar.

Hiltonda sabah pek çabuk oldu. Hep birlikte kalkıldı. Yeni bir Nisan günü başlıyordu. Radyo açıldı ve yeni gelenler dışardan ilk haberleri aldılar. İstanbulda Üniversite ayaklanmıştı. Ankara kaynıyordu, Örfi İdare ilan edilmişti.

Yıldırımı ertesi gün ayrı bir yere koydular. Zira komisyon bu iki azılının tir arada kalmasına göz yummuyordu! Tabii biz her gün haberleşiyor, mukadderatlarımıza uzanan çizgiyi birleştiriyorduk. Har İkimiz de ihtilaftan men edilmiştik. Eşim ve ağabeyimle olsun görüştürmüyorlardı. Daha mühimi, mektuplarımıza da müsaade edilmiyordu. Günler, Menderes Bulvarını arşınlamak ve düşünmekle geçiyordu.

Bu arada, Cemal Yıldırımın bulunduğu revire geçmek fırsatını ele geçirdim. Artık her gün birlikte, güneşin doğmasını bekliyorduk. O güneş bir Mayıs sabahı doğdu.

Kurtuluşa doğru

O gece geç vakit yatılmıştı. Sabaha karşı omuzlarımın sarsıldığım hissettim. Ne oluyordu? Hemen ayağa fırladım. Bir yatak arkadaşım:

"— Kurtul bey kattan, dışarıya kulak verin" diyordu. .

'Dediğini yaptım. Duyduğum çok yalandan gelen silah sesleriydi. Giyindim ve Cemal Yıldırımın odasına koştum. Emekli Albay çoktan kalkmış ve giyinmişti. O da dışarda neler olup bittiğini bilmiyor, fakat tahmin edebiliyordu. Tıpkı benim gibi... Hareket tarzımızı birlikte kararlaştırdık. İlkin Radyoyu açacaktık. Fakat Müdür odasında bulunan radyonun açık olup olmadığı bizce meçhuldü.. Mahpuslardan biri koştu ve revirin salonunda bulunan hoparlörün düğmesini çevirdi. Bir ses, idarenin Silâhlı Kuvvetlerin eline geçtiğini bildiriyor ve halkı radyolarının başına davet ediyordu. Birden Cemal Yıldırımla sarıldık ve hüngür hüngür ağlamaya başladık. Dökülen yaşlar sevinç yaşlarıydı. Hapishanede bir bayram havası esiyordu. Biraz sonra Hilton koğuşundan Beyhan da geldi. Asri Cezaevinde bulunan Ülkü ile temas temin edince keyfimiz tam oldu.

Cemal Yıldırım hazırlanmağa koyuldu. İçimizde ilk çıkacak o olduğu için hep birlikte onun hazırlanmasına yardım ettik. Hapishaneciler Yıldırımın traş olmasını sağladılar. Emekli Albay, bayrama hazırlanan bir çocuk heyecanıyla kahverengi elbiselerini giydi. Her dakika bir asır gibi geliyordu. Nihayet beklenen kurtarıcılarımız gözüktüler. Gelen sivil bir kurmay yarbaydı. Sağ elinde tuttuğu tabancayı sallayarak koştu ve Cemal Yıldırıma sarılarak:

"-— Albayım emrinizdeyim" dedi ve tabancayı Yıldırıma uzattı.

İhtilâli yaşıyorduk. Manzara göz yaşartıcıydı. Emekli Albay, eski silâh arkadaşını bir kere daha kucakladı ve:

"— Sende kalsın" dedi.

Sonra İhtilâlin subayına beni takdim etti. mütevazi ve sevimli bir adamdı bu. El sıkışırken, ellerimizin titrediğini farkettim. Genç İhtilâlci bana döndü ve*

"— Bu günleri sizin geçirdiğiniz meşakkatti günlere borçluyuz" -dedi.

Gözpınarlarım artık isyan ediyordu. İki damla yaşın yanaklarıma doğru aktığını hissettim. Sonra onları yolcu, ettik. Artık hapishane hapishane olmaktan çıkmıştı. Beyhan ve ben yasak olan leyleri yapmağa başladık. Bundan marazi bir zevk duyuyorduk. Evvelâ avluları gezdik, sonra kısımlara girdik. Bütün cezaevinde ihtilal sevinç içinde karşılanıyordu. Şimdi iş, bizi de gelip alacakları saati beklemeğe kalıyordu. Menderes Bulvarını son defa arşınlamağa başladık. Radyodan inkılap idaresinin ilk tebliğlerini sevinç içinde ve gururla izledik. Akşamı etmek güç olmadı. Dışardan artık bol bol haber geliyordu. Biz burada misafirdik. Misafirlik gece saat üçe kadar sürdü. Tam bu saatte revirin kapısının şiddette vurulduğunu duydum ve hemen kalktım. Gelen, Cezaevi Müdürüydü. Hemen hazırlanmamı ve dışarıya çıktım. Avluda Beyhanı beni bekler buldum. O da şaşırmıştı. Doğrusu, bu saatte nereye götürüleceğimizi bilmemek feciydi. Müdür ve biz ağır ağır ilerledik ve kapı altıçıkmamı İstiyordu. Hazırlandım ve na indik. Burada gardiyanlar sarı yüzlerle bizi bekliyorlardı. Beyhan ile bakıştık ve sonra kapının açılmasını bekledik. Çıkacağımıza İnanmıyorduk. Kapının açılmasıyla içeriye bir makineli tabancanın uzanması bir oldu. Bu tabanca, hürriyet müjdecisiydi. Bir ses, gecenin sessizliğini yırttı;

-— Aslanlara bak aslanlara! Kör olayım bu saati bekliyorduk."

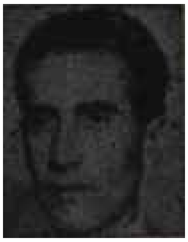
Ben bu sesi bir ay var ki duymamıştım, ama iyi tanıyordum. Ulusun fedakâr muhabiri Cenap Çetindin sesiydi bu. Sonra diğerlerini gördük. Atilla, Teoman, Hüseyin Ezer, Nihat Subaşı, Bülent Ecevit ve Leylâ Çambel oradaydılar. Suya bırakılmış balıklar gibiydik. Her biriyle ayrı ayrı öpüştük, koldaştık. Flâşlar, parlıyor, bu mesut ânı tespit ediyordu. Otomobillere binildi. Bu defaki yolculuk eve idi. Karıma, çocuğuma, aileme kavuşacaktım. Yol boyunca genç Harbiyelilere rastlıyorduk. Her Harbiyeli silâhım doğrultuyor ve soruyordu:

"—Parola ?"

Gerimde oturan Atillâ avaza çıktığı kadar bağırıyordu:

"—Parola İnkılâp, işareti toprak!"

Gün ağarmak üzereydi. Memketin üzerindeki kara zulüm bulutlan dağılmıştı.

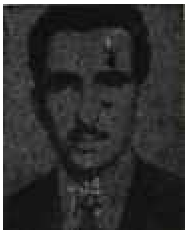
Sancar

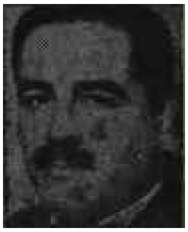
Kirişçioğlu

Anıt

Biberoğlu

Dülger

Duruşmalar

Bir çirkef çukuru

Kısa boylu, inanılmayacak derecede çirkin, yüzü kirli bir kara renkte, saçlarını herkes gibi kestirmeye mecbur kaldığından beri tek hususiyetini de kaybetmiş adam, Samet Ağaoğlu, konuştuğu mikrofonun başından sol yanma doğru döndü ve eliyle Adnan Menderesi işaret etti;

"— Şu bitmiş Menderes.."

Samet Ağaoglunun gösterdiği yerde hakikaten, bitmiş bir adam oturuyordu. Gerçek çapı, kıratı ortaya çıktığından beri zellliğin en derin çukurunda çırpınan ve her çırpınışında amme vicdanınında bir kat daha aşağı inen Adnan Menderes dudağım ısırarak gözlerini eski ideal arkadaşı ve saunan zaman 1 numaralı dalkavuğu Samet Ağaoglunun gözlerinden kaçırdı. Hâdisenin cereyan mahalli, tabii Yassıadadaki jimnastikhaneden bozma meşhur duruşma salonuydu. Vatan Cephesiyle alakalı dosya bir gün önce açılmış, o gün kararnamenin ilk kısmı okunmuştu. Şimdi sıra ikinci kısımdaydı. Samet Ağaoğlu - nun ismi o fasılda geçtiğinden D.P. iktidarının bu ilk Başbakan Yardımcısı ve o iktidarın filozofunun sorgu sırası yeni gelmişti. Ağaoğlu bir dikta rejimi kurmaya çalıştıkları ithamım redde gayret ediyordu. Bu ithamı reddetmek için tutumlarını, çıkardıkları kanunları, zihniyetlerini ve davranışlarını delil gösteremeyeceğinden -zira bunlar, aksi tezin su götürmez delilleridir- kendi zavallı şahsiyetlerini gözler Online serdi.

"— Bize bakınız, aziz Başkan.. Bakınız, halimize. Biz ve Menderes. Şu bitmiş Menderese. Biz mi dik tatar? Biz İhtilale iki saatte teslim olduk. Diktatörlüğe heveslenmiş olanlar iki saatte mi teslim olurlar?."

Salim Başol, o cıvıl cıvıl zekası ve hazırcevaplığıyla mukabeleyi derhal yapıştırdı:

"— Olurlar! Baskın olursa, olurlar.."

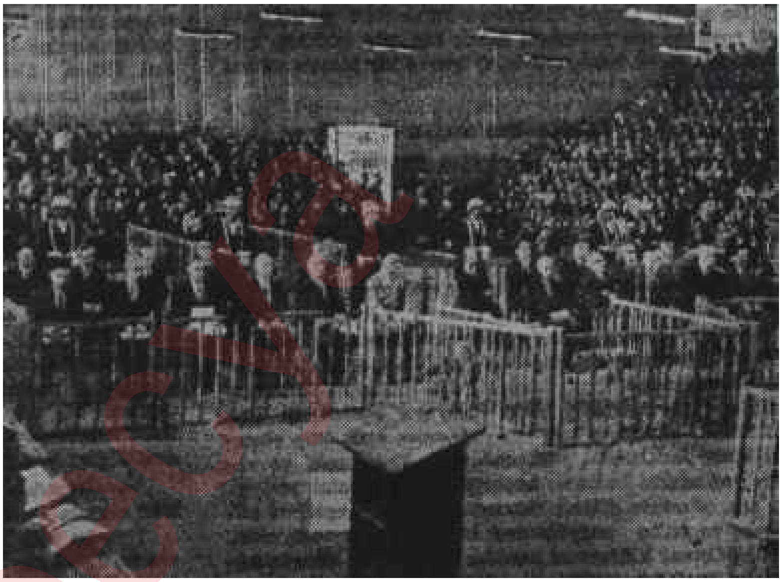
Salon bir anda alkıştan yıkılacak hale geldi. İktidarda oldukları vs ellerinde kudret tuttukları günlerde kendilerine Türk milletinin böyle bir idareye asla tahammül etmeyeceğini söyleyen, dünyanın başlarına mutlaka yıkılacağım ihtar eden İsmet İnönüye karsı:

"— Paşa, Paşa! Hangi orduna güveniyorsun? Battal Gazi ordusuna mı?" diye hakaretler yağdıran Samet Ağaoğlu o alaycı edasını çoktan kaybetmiş, kafasını İhtilâlin duvarına vurduğundan beri ayılmıştı. Bir kocaman iktidarın "habis ruh"u olarak o iktidarı felâkete sürükleyen bir kaç elebaşıdan biri olan Samet Ağaoğlu konuşma aleviyle yanıyordu. Bu, Sonbahardaki o tarihi ilk celseden bu yana Divanın huzuruna ilk çıkışıydı. Ama, cebinden Yenice paketini çıkarıp halka "Bunu size yirmi kuruşa içiriyorlar. Bunun maliyeti nedir ki? Biz size bunu beş kuruşa içireceğlz" diye adam kandırdığı miting kürsüleri artık uzakta kalmıştı. Başol, Ağaoğlu lâfı uzatıp demagog marifetlerini göstermeye kalktığında kendisine sadede gelmesini ihtar etti.

Saded! Bütün mânası ve dört yanıyla iğrenç bir çirkef çukuru olan V.C. dâvasında saded dahilinde söylenebilecek ne bulunabilirdi ki...

maktaydılar. İşin uzaması, alâkayı isteristemez azaltmıştı.

Salonun alaka çeken taralı, D blokunun pencere yanındaki kısmıydı. Burada mahzun yüzlü bir takım hanımlar oturuyordu. En şıkları, Neriman Ağaoğluydu -Samet Ağaoğlunun eşi-. Sevinç Aygün -Kemal Aygünün eşi- en metin ve en vakurlarıydı. Mümtaz Tarhanın sarışına çalan kızı zayıf görünüyordu. Daha arkada Remzi Birandın oğlu oturuyordu. Salonda, avukatlara mahsus sıralarda Süreyya Tashenbrecher -Samet Ağaoğlunun kız kardeşi- ve Ayhan Timurtaş -Refik Koraltanın kızı- da vardı. Sanık yakınları zaman zaman göz yaşlarını tutamadılar. Eşlerini, babalarım o halde görmek şüphesiz

V.C. Dâvası sanıkları Yassıadada

Bitikler kafilesi

Sona yaklaşırken

Anayasa dâvasından önce Yassıadada açılan son dosya olması bütün millet tarafından hararetle arzulanan V.C dosyası, bitirdiğimiz haftanın nihayetinde ele alındı. Güzel bir gündü ve Yassıadaya bahar gelmişti. Yeşil otların arasında kırmızı çiçekler hoş bir manzara teşkil ediyordu. Kışın soğuk, şiddetli rüzgârları yerlerini tatlı bir melteme bırakmışlardı. Buna rağmen, salon tenhaydı. Sıralar arasında pek çok boş yer *göze* çarpıyordu. İşin başında, deniz göklere çıkarken dahi merdivenlerinin damaklarına kadar dolan salonu bilenler son zamanlardaki bu tenhalığın neye delâlet ettiğini pek âlâ anla-

hepsini üzüyordu. Ama bu üzüntünün dahi sebebi, aynı eşler ve babalar değil miydi? Tabii, bir de Adnan Menderesi Belki bu yüzdendir ki eski Başbakan salona girdiğinde sanık yakınları 1 numaralı "sebeb-i felaketleri-ni derin bir alakayla seyrettiler.

Menderes gri, kruvaze bir elbise giymişti. Kamburu çıkmış olduğundan uzun burnu ile bir kargayı hatırlatıyordu. Suratı ağlamaklıydı, kaşları aşağı çekikti. Elinde kararnameyi tutuyordu. İki subayın arasında gelip, sandalyaların birincisine yerleşti. O kadar değişmişti ki.. Artık gömleğinin yakaları dahi dik değildi. Bir gün sonra Ağaoğlunun bu insan harabesine bakıp da dile getirdiği

Duruşmaların Anatomisi

B A T A K

Vatan Cephesiyle alakalı hesaplaşma, Yassıadada Yüksek Adalet Divanı önünde yapılıyor. Milleti "Bizden Olanlar" ve "Bizden Olmayanlar" diye ikiye ayırma teşebbüsünün başlangıcı olan bu hareketin, bir Mayıs günü başkentte Devletin Başı tarafından Terilen "Bizden Olanlar kenara çekilirler, Bizden Olmayanlar üzerine ateş açarsanız emrine nasıl zemin hazırladığı hakimlerin dikkat nazarından şüphesiz kaçmayacaktır. Bir tarafta, bütün nimetlere garkedilmiş "Bizden Olanlar" diğer yanda, kendilerine her fenalık reva görülen "Bizden Olmayanlar" D. P. iktidarının sen yıllarında memleketin manzarasını teşkil etmiştir. Ama "Bizden Olanlar" adi bir mideci grup, "Bizden Olmayanlar" ise milletin asil ve mağrur ekseriyeti bulundugundan Bayar, Menderes ve arkadaşları mukadder akıbetlerinden kurtulamamışlardır.

Hikaye, D. P. iktidarının Cumhuriyet Anayasası nı nasıl ihlâl ettiğinin şüphesiz gösterişli bir delilini gözler önüne sermektedir. Ama, onun üstünde bu, bir partinin, bir siyasi teşekkülün kendikendini öldürmesinin de müşahhas misalidir. Dalkavuklarının "Dahiyane bir buluş" olarak tavsif ettikleri V. C macerasına D. P. nin kapılarını açtığı gün Adnan Menderes hem kendisinin, hem de partisinin kuyusunu eliyle kazmıştır,

V. C mensuplarını bir kaç kısma ayırmak lazımdır. İşin başında bu orduya katılanlar zor görmemişler, sadece kendilerine uzatılan kemiği yalamak emeliyle Menderesin işaretine koşmuşlardır. V. C nin tarihi bentte hafızalardadır. Menderes bir akşam Balıkesirde, sarhoş halde bir kongre mikrofonunun başına geliyor ve muhaliflere ayaklarını denk atmaları, idam sehpalarının kurulabileceği ihtarında bulunuyor. Zavallımeczup! Ertesi gün, o sırada İstaabulda bulunan ve Türk milletinin Demokrasi aşkını şahsında temsil eden İnönüden cevapların en unutulmazını alıyor. İdam sehpalarından pek bahsetmemek lazımdır, zira bir memlekette idam sehpaları kuruldu mu, oralarda kimlerin sallanacağı hiç belli olmaz! Meczup büsbütün çılgına dönuyor ve bir Ege turnesine çıkıyor. İşte o turnede. Muhalefetin Nifak Cephesine karşı milleti kendi Vatan Cephesine çağırıyor. Peki, bu Vatan Cephesinde vaad ettiği nedir ? Diktatörlüğüne göz yumma şartıyla nimet!

Türkiyenin en zelil kitlesi, bir zor karşısında kalmaksızın o tarihte bu Cepheye katılanlardır. Ama bu kitleyi teşkil edenlerin, yani Menderesin davetine kulak verenlerin adedi öylesine gülünçtür ki hareketin bir fiyasko sayılmaması imkansızdır. Meşhur "Etraf" bunun üzerinedir ki kollarını sıvamış ve her vasıtayı mubah sayarak V. C ordusuna efrat sağlamıştır. Yavaş yavaş iş şirazesinden çıkmış ve V. C. bir musibet gibi cemiyetin çeşitli çevrelerini, hemen bütün müesseseleri sarmış, V. C. ye adam kaydetmek Türkiyenin en karlı ticareti haline gelivermiştir. Göze girmek isteyen Bakanlar memleket çapında, göze girmek isteyen Umum Müdürler umum müdürlük çapında, göze girmek isteyen müdürler müdürlük çapında, göze girmek isteyen gazeteciler bile kendi basit çaplarında V. C ocakları açma yarışına girişmişlerdir. Vaadleri pek kısa zamanda tehditler takip etmiş ve V. C. ye girmeyenlere hayat hakkı tanınmaz olmuştur Pek çok kimse, yüreklerinde eli sopalı zorbalara karşı biraz dana, fazla hınçla V. C, beyannameleri imzalama sorunda' kalmışlardır. Fakat bu arada vaadleri de, tehditleri de elinin tersiyle İtiveren ve hareketleri asla unutulmayacak "Hayır diyen Adamlar çıkmıştır. Kurbanları ve eyyamcılarıyla, korkakları ve midecileriyle, alçakları ve dalaverecileriyle V. C. kısa samanda "Dünyanın En Büyük Sirki" haline gelivermiştir. Listeler listeleri takip etmiş ve Somuncuoğlunun radyoları kedisinden köpeğine bir ailesin bütün fertlerinin telinlerini defalarla tekrar ederek herkese bıkkınlık vermişlerdir. Bunun en sonda nasıl nefret uyandırdığı nihayet farkedilmiştir. Ama kudret sahipleri devekuşları gibi başlarını kuma gömerek "Siz,şehirliye bakmayınız. O listeler köylü üzerinde müthiş tesir bırakıyor" diye oyuna devam etmişlerdir. Az samanda V. C. mensupları için hamal kahyalığı, belediye memurluğu, benzin acenteliği, iktisadi devlet teşekkülerinde ücretli iş gibi "yemlikler de kurulmuş ve tezgah harıl harıl işlemeye başlamıştır.

Aslında, "Bizden Olanlar"» ve "Bizden Olmayanlar" tasnifi D. P. iktidarının sonunu çabuklaştırmamış değildir. V. C. geri tepen silahların en mükemmel nümünesidir. Politikada İnsanların alçak taraflarını tahrik etmenin, beşeri o yanından yakalamanın bir marifet sanıldığını görmemek imkansızdır. O ekolün ordinaryüs profesörü Menderes, halen aramızda yaşayan bir pek başka politikacıyı çırak çıkarmıştır. Adam kandırmanın sadece mubah olmakla kalmayıp kazanç, hattâ zafer de sağladığına inananlar siyaset hayatımızda türemiştir. Bunlar halâ Menderesin metodlarınınparlak metod lar olduğuna, ancak Menderesin beceriksizliği dolayısıyla bugünkü akıbetini önleyemediğine samimiyetle kanidirler. Halbuki bir zamanlar "Milletin Sevgilisi" olan D. P. yi V. C. oyunları gibi oyunlar, taktikler, "Dâhiyane Buluşlar" mahvetmiştir. Alçak olanların alçak olmayanları yendikleri bütün tarih boyunca nasıl görülmemişse, bizim demokratik hayatımızda da "Dürüsttük en iyi politikadır" prensibi son meydan muharebesini kazanmıştır. 27 Mayıs günü en ziyade sevinenlerin, V. C. saflarına zorla itilmiş talihsizler olduğu hatırlanırsa ve onların, kendilerine reva görülen muame leyi asla unutmadıkları gözden uzak tutulmazsa bundan bir ibret dersi çıkarmak kabildir.

D. P ye, kırılan prestijini iade etsin diye girişilen ve müflis ticarethanelerin isimlerini değiştirmeye benzeyen V. C. macerası Menderes ve arkadaştan için zehirin son damlasını teşkil etmiştir. Eğer D. P. nin o tarihe kadar bir prestiji kalmışsa onu da V. C. macerası yitirmiştir. Ne kadar mideci varsa onlar D. P. tün açık saflarını işgal etmişler -her şeyi anlamak kabildir, ama 1957'den sonra D. P. ye katılmayı anlamak kabil midir ? ve gemi o açık kapılardan su ala ala 27 Mayıs sabahı derinliklere, bir daha hiç çıkmamacasına dalmıştır.

V. C. macerasından dolayı Menderes milletten çok D. P. ye, iyi niyetli İnsanların demokratik hayatımızın başında elleriyle, tırnaklarıyla, ter ve bazen ıztırap pahasına kurdukları o güzelim siyasi teşekküle hesap borçludur.

"Bu mu, diktatör!" fikri bütün dinleyicilerin zihinlerinde bir defa daha doğdu. Bu, bir sünepe adamdan başka artık hiç bir şey değildi.

Koraltan ise, mûtad veçhile dudaklarda istihza ve tebessüm uyandırdı Saçlarındaki son boya izleri de kaybolmuş, bir akbabaya dönmüştü. Lagar adımlarla gelip Menderesin yanına oturdu. O da zayıflamıştı. Lâcivert kruvaze elbiseleri bol geliyordu. Sarol ve Ağaoglu yanyanaydılar. Sarol kaybetmeyi tabii karşılayan bir kumarbaz olduğunu bir defa daha belli etti. Zevki çıkarılacak sahneleri kaçırmadı. Koraltan Başkanın karşısında da vatan - millet nutukları çekmeye kalkışınca keyifli keyifli güldü. ilerinin halini tebessümle karşıladı. Hadi Hüsmanın. şahsiyetsizliğinden doğan zavallılığı kendisini pek keyiflendirdi. Sarolun. âkibetine razı, kalender bir hali vardı ve o haliyle sanıkların en sevimlisiydi. İngilizlerin tâbiriyle "humour"unu bir o kaybetmemişti. Dinleyicilerden çoğunun tanımadığı ufak kafalı bir adam sandalyaların sonuncusunu işgal ediyordu Bu, Burhan Ulutandı.

Başkan Başol, kısa süren ve çerez yerine geçen İstimlâk Dâvasından sonra V.C. dâvasını meşhur açış sözleriyle açtığında saatler ona geliyordu. Önce ve iki gün müddetle kararnane okunup sanıkların sorguları yaıldı.

İki gün müddetle Yassıadada, cemiyetin irini gözler önünde aktı durdu.

"Kirli eller"

Yeni dâvanın bu iki gün zarfında dinleyiciler üzerinde bıraktığı tesir, derin bir iğrenme hissi oldu. 8anıklar yalan söylüyordu bir kısım tanıklar yalan söylüyordu. Hasım bildiği kimseleri "yola getirmek" için en âdi usulleri fütursuz kullanan Menderes kendi ifadesine bakılırsa, "ömrü boyunca, bir kimseyi partisine almak için bırakınız tazyik yapmayı, ısrar dahi etmemiş bir melek"ti. Vatan Cephesi tâbiri mi ?

"— Reis beyfendi, bunlar siyasi nutuk. Parti nutku.."

Yani, atarsın! Bu politika anlayışu bu politika felsefesi on yıl müddet-

sayı ile cemiyetin üzerine vurar

ve gerçekten kolay geçmeyecek izler bırakan Menderese karşı duyulan istihfaf hislerini biraz daha derinleştirdi. V. C ordularının iki kumandam oldukları asla şüphe götürmeyen ve o işte Düşük efendinin İki kolu olan Berk ve Aygün V. C. ye her katılanın "gönül rızası"yla bu işe talip olduğunu ileri sürmekten çekinmediler. Bir tarihte bütün iş adamlarının püsküllü belası olan ve bir çok kimseye açık açık "Ya V. C. ye girersin, ya mahvolursun" demekten çekinmeyen Başbakan yardımcısı bunların hepsini, Başolun gözlerinin içine baka baka inkâr etti. V. C. ye adam sokmak için hangi usuller kullanılmamıştı ki, yarabbi! Bütün sahtekarlıklar, dolaplar, rüşvetler, tehditler mubah görülmüştü. Beşerin ne kadar zaafı varsa, hepsinin istismarı yoluna sapılmıştı.

Ama D. P. nin kudretli devrinde daha fazla menfaat sağlamak veya *güze* girmek, yahut Menderesin iltifatına mazhar olmak için V. C. ye tehalükle koşmuş oldukları bilmen bazı tanıkların şimdi eski efendilerini itham için sarfettikleri sözler de daha az ibret verici olmadı. Bunlardan birinin ifadesi, talihsiz Mehmet Akını isyan ettirdi. Yaranmak için elebaşılık vazifesini gönüllü omuzlarına alanların dahi tazyikten, vaadden, menfaatten dem vurmaları hazin bir manzara teşkil etti. Buna mukabil başka bir çok sanığın "Ne yapalım, işimi öyle yürütebilirim diye V. C ye katıldığımı bildirdim" diye açık açık küçük hesaplarını meydana vurmaları cemiyet için hiç iftihar verici olmadı. İfadelerir. bir kısmı, gerçekten mide bulandırıcıydı.

İki gün müddetle, işte Yassıadada bu çamur aktı ve gözler önüne D. P. nin, Menderesin asıl ağır mirasının ne olduğunu serdi. Bir iktidar bir cemiyetin ahlâk kaidelerini değiştirmek, ifsat etmek için hususi, plânlı gayret sarfetsin ve bu netice vermesin, buna imkân bulunmadığı muhakkaktır. Bu yüzdendir ki normal günlerin avdetinden sonra, bilhassa son üç yılda dejenere edilmiş telakkilere eski sıhhatlerini kazandırmak için çok uğraşmak gerekecektir. Kararnamede kimlerin isimleri geçmiyordu ki? Menderes kimleri, kendisi için kolay yemler saymıştı ki İş adamından politikacısına, köylüsünden kentlisine herkes "müsait bir kurban" addedilmişti.

Hazin olan şu oldu: Elli küsur sayfalık -kararnamede, hayır diyen bir tek adamın ismi vardı: Cihat İren! Boyun eğenlerin içinde bu hareketleri mazur hatta mubah sayılabi-

için pek talihsiz bir nisbettir.

GENÇLİK

Hareketler

Geriye tepen silâh

Ortadan uzun boylu, tıknazca ve yeşil gözlü delikanlı, etrafındakilere alçak perdeden ve asabiyetle:

"— Bu iş bozuldu, dagılın, kaçın!" direktifini verdi ve kalabalığın arasından süratle sıvıştı. Adı Kadir Mısırlıoğlu olan eli tesbihli delikanlının arkasından da birkaç kişi aynı şekilde hareket etti.

Hâdise, bitirdiğimiz hafta İstanbul Üniversitesinin geniş avlusundaki, 27 Mayıs alevinin tutuşturulduğu Atatürk Abidesinin civarında cereyan etti.

O gün, Hukuk Fakültesinde değişik tekin olmıyan bir havanın estiği kolaylıkla seziliyordu. Elden ele, öğrencileri sabah saat 10 da Atatürk Abidesinin önünde başlıyacak "Komünizmi Tel'in Mitingi "ne davet eden teksir edilmiş beyannameler dolaşıyordu. Beyannamelerde, "milliyetçiliğin artık lüzumsuz hale geldiğini iddiaya cüret edenler"in, "milli mukaddesatın düşmanlığını yapan komünistler"in mevcudiyetinden bahsediliyordu. "Türk gençliğinin, milletimizi tehdit eden her tehlikeye karşı sarsılmaz bir cephe teşkil ettiğini, bir defa daha dosta düşmana ilan etmek için hazır ol" işareti veriliyordu. Beyannameler, Atatürk tarafından söylenen ve Peyami Mektebi tarafından istismar edilen meşhur "Türk âleminin en büyük düşmanı komünistliktir. Her görüldügü yerde ezilmeli" sloganı ile sona eriyordu.

Gençler, bir bolşevik edebiyatının bazı gazetelerde bir süredir yer bulduğunu farketmiyor değillerdi. Bu edebiyatın şampiyonları "Efendim, Lumumbaya acınmak bolşeviklikmiş, Castro'yu tutmak komünistlikmiş.. Nedir bu rezalet! Sosyal adaletten bahsettin mi, bugünkü cemiyet düzeninden avantası olan kimseler hemen komünist damgasını yapıştırıyorlar. Bıktık, yahut." demagojisini kendilerine kalkan etmişler ve nasıl aşırı sağcılar başka karargâhlarda toplanmışlarsa onlar da bir tezgâh kur-

muşlardı. Gençler, İnanılmaz derecede muazzam ekseriyetleriyle bu iki kutbu da ibretle seyrediyorlar ve her ikisini de lanetliyorlardı. Bu yüzden, sadece İnkılapçılık noktasında birleşen bu muazzam ekseriyet "Komünizmi Tel'in Mitingi" gibi şüphesiz cazip ve caiz bir bayrağın açıldığını görünce ihtiyatı elden bırakmadı ve bunun, haftanın başlarındaki o gün kimler tarafından dalgalandırılmak istendiğini araştırdı. Aaa! Kahramanlar, bütün Üniversite camiasınca bilinen ve nefret uyandıran bir takım tiplerdi. Bunlar, Menderesin sicilli şövalyeleri, Said-i Nursinin müritleriydi. İsimler, derhal harekete karşı İnkılâpçılarda şüphe uyandırdı.

Esasen İnkılapçı gençler eski D. P. li ve gericilerin üç gündenberi devam eden hazırlıklarını farketmişler. dikkatle takip ederek hareketin gizli tutulan mahiyetini teşhiste gecikmemişlerdi. Eski D.P. liler ve gericiler, Beyazıtın şöhretli talebe kahvehanelerinde karargah kurup tabyeleri üzerinde son rötuşları yaparlarken, inkılâpçılar da pazartesi gecesi kendi aralarında toplanmışlar ve mukabil tedbirleri kararlaştırmışlardı. Durumdan Örfi İdare Kumandanlığını ve Yassıada İrtibat Bürosunu da haberdar eden İnkılâpçılar, hâdise günü İstanbul Üniversitesi dışından da takviye alan eski D.P. 11 ve gericilere baş kaldırtmadılar. Zaten pazartesi gecesi yaptıkları iş bölümü neticesinde talebe yurtlarım teker teker dolaşarak, gençleri tenvir ve ikaz vazifelerini yerine getirmişlerdi. Ellerinde "Vatan tehlikede" gibisinden kaypak ifadeli pankartlar, dövizler ve levhalarla Hukuk ve İktisat Fakültelerinin gürültülü kantinine gelen dört eski D.P. li ve gericiyi kıskıvrak yakalıyarak Örfi İdare Kumandanlığına teslim ettiler. Bazı eski D.P. li ve gericiler de, kahir ekseriyetteki İnkılapçılar tarafından adamakıllı tartaklandılar, ellerindekiler parçalandı. Hele biri, Fen Fakültesinin sıkışık kantininde, linç edilmekten kılı kılına kurtarılabildi.

Güvenltürk gençlerle birlikte
Karamanın koyunu

Mel'un maksatlar

Eski D.P. 11 ve gericiler, herşeye rağmen grene de 100 - 150 kadar, meselenin gerçek hüviyetinden bihaber öğrenciyi Atatürk Abidesinin etrafına toplıyabildiler. Ancak kalabalık, kıpırdanmasına imkan vermiyecek şekilde inkılapçılarca kordon içine alınıverdi. İnkılâpçılar, tesadüfen 28 Nisanın birinci yıldönümü merasimi hazırlıkları için İstanbul Üniversitesi bahçesinde bulunan 66. Tümen Kumandanı General Faruk Güventürke vaziyeti intikal ettirdiler. Güventürk teskin edici ve uyartıcı sözlerle kalabalığı yatıştırdı. İşte Mısırlıoğlu ve hempasının paniğe kapılarak alelacele başları açık savuşmaları tam o zamana tesadüf etti. Gençler, 66. Tümen Bandosunun refakatinde sırasıyla İstiklal Marsını ve Gazi Osman Paşa Marşını hep bir ağızdan haykırdıktan sonra sessizce derslerine döndüler.

Siyasi Polisin, işi Örfi idare Kumandanlığına devretmeden yaptığı tahkikatta elde edilen sonuçlar, ağızları bir karış açık bırakacak mahiyettedir. Öğrenilmiştir ki, mevzii kalan ve kendiliğinden çöken hareketin ana maksadı, hürriyet ve kurtuluş hareketinin fiilen başladığı 28 Nisanın birinci yıldönümü törenini gölgelemek ve baltalamaktır. Daha 28 Nisan filminin çekilmesi sırasında eski D.P. liler ve gericilerin kasdî laübali hareketleri, işi kameranın objektifine nanik yapmağa kadar ileri götürme**leri, İnkılapçılara işaret fişeği yerine geçmişti. Said-i Kürdinin muhafızlarından Mısırlıoğlu ve 14 kişi olduğu tesbit edilen hempası, beyannameleri ni mesela Taşlıtarla gibi münfesih D. P. ye sempatisi olduğu hayal edilen semtlerde ve Mahmutpaşada da dağıtmışlardı. Necip Fazıl Kısakürekin müridlerinden Mısırlıoğlunun hempası arasında, Mahmutpaşa işportacılarının iki temsilcisi, bir Belediye memuru ve Topkapı olayları sanıklarındanken Yassıadadan tahliye edilen münfesih D.P. Kumkapı Ocak Başkanı İhsan Çilekeş ve iki arkadaşı da bulunmaktaydı.**

İstanbul Üniversitesinin muhteşem kapısından çıkıldıktan sonra dışarıda beklemekte olan eski DP. li--er ve gericiler öğrenci kalabalığına iltihak edeceklerdi. Cağaloglunda Milliyet gazetesi bağrıla çagrıla protesto edilecek, Tanine gidilirken Dolmabahçede yol üstündeki Yassı adanın kapısı İrtibat Bürosunun önünde zalim ve sapık idarenin mesulleri lehinde taşkın gösteriler yapılacaktı. Nihayet te, Tanin gazetesi basılacaktı. Böylece havayı bulandırarak karışıklık yaratacaklar, tahammül gösteremedikleri 28 Nisan heyecanının tekrar yaşanacağı töreni sözümona iptal ettireceklerdi. Hiçbirşey yapamasalar dahi, İstanbul Üniversitesine girmeğe mecbur bırakabileceklerini ümid ettikleri ihtilalin, İnkılabın polisini efkârı umumiye nezdinde lekeliyerek prestijini sarsacaklardı.

Eski D.P. liler ve gericiler, geçen haftanın başında, genel kongresinin son gününde kulis yaptıkları M.T.T. B. ni mahut gayelerine alet etmek istemişlerse de, başarı saglıyamamışlardır. Genel kongreden, komünizmi telin mitingini destekliyen bir karar sureti çıkarmağa çalışmışlar, beceremememişlerdir.

Hareketti elebaşısı durumunda bulunan on kişi yakalanmış ve nezaret altına alınmıştır.

Ama millet için asıl güven veren husus, Türk Gençliğinin "kül yutmadığını" bir defa deha göstermesi olmuştur.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Salan - Zeller - Maurice Challe - Edmond Jouhaud
Kahramanlık 10 ise, 9 u kaçmaktır

Fransa

Kurtulan Cumhuriyet

Yayın odasında bulunan mikrofonun, başındaki adam etrafına şaşkın şaşkın bakındıktan sonra, son bir gayretle mikrofona doğru eğildi ve bitkin bir sesle:

"— Herkes Forum meydanına koşsun" diyebildi. .

Bu, Cezayir Radyosunda âsi generaller adına yapılan son konuşma oldu. Gerçekten, bu sözler söylenirken yayın odasına giren Fransız deniz piyadeleri herkesi Forum meydanına toplanmaya davet eden paraşütçü teğmeni yakaladıkları gibi bir askeri kamyona âttılar ve bilinmeyen bir istikamete doğru götürdüler. Çak geçmedi, dört günlük bir aradan sonra Fransız Radyosu ile Cezayir Radyosu arasındaki" İrtibat yeniden kuruldu ve Cezayir Radyosu Paristen naklen hafif müzik yayınına başladı.

Cezayirin Fransızlar tarafından yeni yapılan radyoevinde bu olaylar cereyan ederken, Forum meydanına bakan hükümet konağının balkonunda da, neye uğradığım şaşırmış iki general, ellerini kollarını sallıyarak, meydanda toplanan kalabalığa birşeyler söylemeye çalışıyordu. Fakat sanki sabahtanberi olup biten aksilikler yetmiyormuş gibi şimdi de balkondaki mikrofon bozulmuştu ve generaller, bütün çırpınmalarına rağmen, seslerini değil halka, yanındakilere bile işittiremiyorlardı. Bir müddet oldukça eğlenceli bir pandomim oynadıktan sonra, generaller doğru alt kata indiler, Her geçen dakikanın kendilerinin aleyhine işlediğini anlamışlardı. Bu bakımdan, alt katta kendilerini bekleyen paraşütçü yüzbaşı ile acele acele konuşmaya başladılar. Kalabalığın uğultusundan etraftakilerin hiçbiri generallerin yüzbaşı ile neler konuştuklarını anlıyamadı. Ancak konuşma sırasında bol bol "uçak" sözü kullanılıyordu.

Eğreti ata binenler

Hükümet konağının balkonundan halka hitap etmeye çalıştıktan sonra selâmeti kaçmakta bulan generallerin biri Jouhaud, diğeri de Salan adını taşıyordu. Bilindiği gibi bunlar geride bıraktığımız haftanın başlarında Cezayirde bir hükümet darbesi yaparak yalnız buranın değil, aynı zamanda bütün Fransanın idaresini ele almak ve hergün biraz daha bağımsızlığa yaklaştığı görülen Cezayiri son bir gayretle Fransaya bağlamak istemişlerdi. Fakat bu hayali geniş generallerin saltanatı ancak dört gün sürebilmişti. İşte şimdi, dört günlük saltanatı arkada bırakarak, kendilerini hükümet konağının kapısında bekleyen askerî kamyonlara biniyorlardı.

Aslında, bu generaller deniz piyadeleri tarafından Radyoevinden alınan teğmen kadar şanssız değillerdi. Çünkü" generallerin bindiği kamyonlar hala kendilerine sâdık olan paraşütçüler tarafından korunuyordu. General Jouhaud ve Salan, paraşütçülerin'muhafazası altında Cezayir şehrinden çıktılar ve Batıya doğru yol almaya koyuldular. Şu satırların yazıldığı sırada, kimse iki generalin nereye saklandığını bilmiyordu.

Doğrusu istenirse, asi generallerin içinde en merdi, isyanın elebaşısı General Challe olmuştu. Emekli bir hava subayı olan Challe, İsyanın başarısızlıkla sonuçlanmak üzere olduğunu anlayınca, bir uçağa binerek Patise gitmiş ve hükümet makamlarına teslim olmuştu. Bazı yorumculara göre Challe'in teslim olması yalnız bir mertlik eseri değildi. Emekli hava generali elbette ki bir mahkemenin karşısına çıkarılacaktı. Challe, teslim olurken,' bu mahkemeyi sesini bütün Fransaya daha iyi işittirecek bir vasıta olarak kullanmayı düşünüyordu.

De Gaulle ve arkasındakiler

General Jouhaud ve Salan'ın bilinmeyen bir istikamete doğru yol almak üzere Cezayir şehrinden çıktıkları sırada, tankların himayesinde ilerleyen Jandarma birlikleri de şehrin içine giriyorlardı. Oran ve Konstantin şehirlerindeki Aliler bir gün önce bu şehirleri terkettiklerinden hükümet kuvvetleri buralarda duruma daha önce hakim olmuşlardı. Jandarma birliklerinin girmesiyle, artık Cezayir de hükümetin otoritesi altına geçmiş sayılırdı. Nitekim, deniz piyadelerinin de yardımıyla jandarma birlikleri Cezayirde duruma hakim olduktan sonra De Gaulle derhal Cezayir İşleri Bakanı Louis Joxe ile Cezayirdeki Fransız kuvvetleri kumandanlığına tayin ettiği General Jean Olie'yi buraya yolladı ve-bütün dünyaya böylece Cezayirin de artık yeniden kendi otoritesi altında olduğunu ilân etmiş oldu.

Cezayirdekl isyanın dört gün gibi kısa bir süre içinde' bastırılması yalnız kanlı bir iç savaştan korkan Fran-

Dünyaya Bakış

İsyan ve Sonrası

Geride bıraktığımız hafta başında, yalnız Fransa, ya da Batılılar değil, bütün dünya çok korkulu bir rüya gördü. Dört asi general bir kadar da albay Cezayir şehrindeki paraşütçü birliklerin başına geçerek De Gaulle'e karşı isyan bayrağı açtılar. Asiler, dört gün tamamı tamamına dört uzun gün. Paris hükümetinin otoritesini hiçe sayarak Cezayirde duruma hakim oldukları gibi, bir ara anavatanın idaresini ele geçirmeyi bile düşündüler. Fakat bereket versin ki asi generallerin saltanatı dört günden fazla sürmedi. De Gaulle'e bağlı kalan kuvvetler önce Ceaayirta batan kesimlerinde, sonra da Cesayir şehrinde asillere karşı harekete geçtiler, isyanı bastırdılar, hükümet otoritesine karşı başkaldıranları yakaladılar Şimdi bütün dünya. büyük bir merakla, asi subayların yargılanmasını bekliyor.

Asi subayların bu yargılama sırasında pek bilinmedik şeyler söyleyecekleri sanılmalıdır. Zaten söyleyeceklerinin en önemli taraflarını, daha isyanlarının İlk gününde, şafakla beraber ele getirdikleri Cezayir radyosundan açıkça, pervasızca ilan etmişlerdir: İsyanın sebebi, Cezayir meselesidir. Cezayir herşeye, hatta De Gaulle'e rağmen, Fransız kalmalıdır.

Asi subayları, göre De Gaulle, hem de ordu tarafından Cezayir davasını çözmek için işbaşına getirilen De Gaulle, ordunun bütün ümitlerini boşa çıkarmıştır. Çünkü ikinci bir Dien Blen Fu bozgunuyla karşı kar--ıya kalmak istemeyen Fransız ordusu,1953 Mayısında kendisini en iyi anlayacak adam sandığı De Gaulle'ü işbaşına getirmek için ayaklanmıştı. Halbuki De Gaulle ,işbaşına geçtikten sonra, Cezayir meselesini parlak bir askeri zaferle değil, barışçı yollarla çözmeye kalkışmıştır. Cezayir halkına kendi geleceklerini kararlaştırmak hakkını tanıdığını, bu hakkı yakın bir gelecekte kullanacaklarını söylemiştir. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi, bu hakkın ne zaman ve nasıl hangi şartlar altında kullanılacağını birlikte kararlaştırmak için. Cezayirli milliyetçilerle görüşlere girişmek üzeredir.

Sayıları bir elin beş parmağını aşmayan asi generallerin şaşkınca giriştikleri hareket şu satırların yazıldığı sıralarda, tam bir başarısızlıkla sonuçlanmış bulunuyor, Cezayirdeki askeri isyanın sonucu 1953 Mayısındakl isyanın sonucundan çok farklıdır. Hatırlarda olduğu üzere, 1958 ayaklanması yalnız o sıralardaki Fransız hükümetinin düşmesine değil, aynı zamanda Dördüncü Cumhuriyetin yerini yepyeni bir Beşinçi Cumhuriyete bırakarak tarihe karışmasına, en önemlisi. De Gaulle'ün işbaşına gelmesine yol açmıştı. Halbuki son isyan denemesi İktidarın değişmesine yol açmak söyle dursun, İktidardaki idarecilerin bu arada De Gaulle'ün durumunu, içeride ve dışarıda alabildiğine kuvvetlendirmiştir.

Üç yıl arayla yapılan iki isyan denemesinin bu kadar farklı sonuçlara ulaşmasının sebebi nedir ?Busorunun cevabını Fransız halkının Cezayir meselesindeki görüşlerinin artık iyice belirmiş olmasında aranmalıgerekir. 1958 isyanı patlak verdiği zaman bu isyana katılan birlikler son isyana katılanlar kadar çok değildi. Böyle olduğu halde o zaman ayaklanan birlikler istedikleri sonucu alamamışlardır. Çünkü ayaklanmalar geniş halk kitleleri tarafından da destekleniyordu. Bu kitleler, o sıralarda işbaşına Cezayir'in Fransıız kalmasını sağlamaktan çok Fransada Cezayir meselesi yüzünden sürüp giden siyasi iktidarsızlığın önüne geçecek kuvvetin bir lider arıyorlardı. Halbuki De Gaulle işbaşına geçtikten sonra durum tamamen degişmiştir. Bugün Fransız vatandaşları siyasi bir istikrarsızlıktan şikayetçi değillerdir. Belki tam tersine, De Gaulle ve yardımcılarının zaman zaman gereğinden fazla istikrar taraflısı kimseler olmasından şikayet etmektedirler. Fakat buna rağmen şaşkınca bazı hareketlere girişen aşırı sağcılar ve iç düzenin karışmaşında kendileri için sayısız fırsatlar gören komünistler istisna edilirse, Cezayir meselesi çözülmeden De Gaulle'ü işbaşından uzaklaştırmak Fransada bugün kimsenin aklına gelmemektedir.

1953 isyanı patlak verdiği günlerde Fransız halkı Cezayir çıkarmasının nasıl aşılacağı konusunda açık bir fikir sahibi değildi. aradan geçen 3üç yıl Fransızların bu konudaki görüşlerini olgunlaştırmıştır. artık fransada Cezayirin Fransız kalmayacağına, yıllardır anavatanın her türlü kaynaklarını sömüren Cezayir savaşının başarıyla sona ereceğine insanların sayısı pek azalmıştır. De Gaulle, Fransızların çoğuna, Cezayir meselesine barışçı yolların ve en iyi şekilde çözecek adam olarak görünmektedir. İşte bu yüzdendir ki geçen haftanın başlarında Cezayirde yeni bir isyan çıktığı haberi ahmınca Fransız vatandaşları tek vücud halinde De Gaulle'ün etrafında toplanmamışlardır.

Üç yıl içindeki bu büyük değişikliğe rağmen, asi generaller cani olup da yeni bir isyan denemesine girişecek cesareti kendilerinde bulabilmişlerdir.? Aslında bu bir cesaret değil bir cüretttir ve ne yazıkk ki asi genarallere bu cüreti veren De Gaulle'ün davranışları olmuştur. Cezayiri başarılara götürecek yolda ilerlemekle beraber, De Gaulle yeteri kadar hızlı yürümemektedir. Eğer böylesine yavaş yürümeye devam ederler. Dördüncü Cumhuriyeti tarihe karıştıran siyasi huzursuzluklar beşinci Cumhureiyete de kötü günler yaşayacaktır. Nitekim son isyan bu huzursuzlukların ufukta belirdiğini gösteren ilk işarettir. Eğer bunu yenilerinin takip etmesini istiyorsa De Gaulle elini çabuk tutmalıdır.

Diğer yandan, isyanın yalnız Fransızlar için değil, aynı zamanda Cezayir milliyetçileri için de korkulan bir rüya olduğunu unutmamak gerekir. eğer isyan başarı kazanıp Fransada Cezayir meselesinin savaş alanlarında çözülmesini isteyen bir askeri hükümet kurulsaydı, Cezayirli milliyetçiler bugün o kadar yaklaşmış göründükleri gayelerine ulaşmak için yeniden yola başlamak zorunda kalacaklardı. Bu bakımdan, Cezayirli milliyetçiler de ellerinden geldiği kadar De Gaulle'ün işbaşında kalmasına yardım etmelidirler. Aksi halde sonuç bütün dünya için hüsran olacaktır.

sızları değil, bunun üçüncü bir dünya savaşının kaynağı olmasından korkan bütün ülkelerin halkını da rahat bir nefes almaya sevketmişti. Fakat isyanın bastırılmasından memnun olmıyanların mevcudiyeti de gözden kaçmıyordu. Bunların başında, hiç şüphesiz, Cezayirdeki Fransızlar geliyordu. Ortalık yatıştıktan sonra, isyanı destekleyen Avrupalı Cezayirlilerin büyük bir şaşkınlık ve kızgınlık içinde oldukları görülmüştü. Diğer yandan, Fransadaki aşırı sağcılar da hoşnutsuzluklarını saklamıyorlardı. Fakat General De Gaulle bunlardan gelecek en ufak bir hareketi bile insafsızca bastırmaya kararlı olduğunu açıkça bildirdiği için hiçbiri hükümete karşı açıkça cephe almaya cesaret edemiyordu.

Cezayir isyanı nasıl olup da bu kadar çabuk ve kolay bastırılmıştı? Bu sorunun çeşitli cevapları vardır. Bunların başında, Fransız halkının büyük çoğunluğunun De Gaulle'ün yanında yer alması gelmektedir. Fransız halkı artık Cezayir savaşından usanmıştır ve bu mesele için yeni yeni mâceralera girişmeye istekli değildir. Bundan başka, dünya kamu oyunun büyük bir çoğunluğu da şaşılacak bir çabuklukla De Gaulle'den yana çıkmıştır. Başkan Kennedy isyanın ikinci gününde De Gaulle'e yolladığı bir mesajda Macmillan, ya da Adenauer gibi plâtonik bağlılık tezahürleriyle yetinmemekte, gerekirse her türlü yardıma hazır olduğunu bildirmektedir.

Bir azimli adam

Fransız ve dünya halk efkârının desteğini kazanmış olmakla beraber, De Gaulle'ü bu olayda en kısa zamanda başarıya götüren bir yandan kendi kesin tutumu ve soğukkanlılığı, diğer yandan da âsi generallerin yanlış hesaplarıdır. Gerçekten De Gaulle, isyan başlar başlamaz, bütün yetkileri elinde toplamak için Beşinci Cumhuriyet Anayasasının kendine verdiği bütün imkânlardan faydalanmakta bîr an bile tereddüt etmemiştir. Bundan başka, askerî plânda aldığı tedbirler de De Gaulle'ün yaman bir kumandan olduğunu gösteriyor. Cezayirde idareyi ele alan generallerin Parise bir indirme yapmak niyetinde olduklarını öğrenir öğrenmez, De Gaulle ilk iş olarak Parisin savunmasını kuvvetlendirmiş, sonra Fransa kıyılarının güvenliğini sağlamış, sonra da gözlerini Cezayire çevirmiştir.

De Gaulle'ün kullandığı bu kademeli taktik, âsi generallerin beceriksizliği yüzünden büsbütün kolaylaşmıştır. Bir kere âsi generaller De Gaulle'e savunma tedbirleri almak fırsatım bırakmadan Parise ani bir indirme yapamamışlardır. Bundan başka, isyancıların kendilerini Fransaya ulaştıracak deniz ve hava kuvvetlerinin durumunu iyice anlamadan harekete geçtikleri görülüyor. Gerçekten, deniz ve hava kuvvetleri De Gaulle'e bağlı kalmışlardır. Nihayet, âsi generaller hiç değilse bütün Cezayire hakim olmak için gerekli tedbirleri bile almamışlardır. O kadar ki, isyanın başlamasından günler geçtikten sonra, Cezayirdeki Fransız kuvvetlerinin önemli bir kısmının De Gaulle'e bağlı kaldığı görülmüştür.

Paris denilen belde

İsyan sırasında bütün dünyanın dikkatini çeken şeylerden biri de, Parisin durumudur: Cezayir şehrine hakim olan âsilerin Parise bir indirme yapmalarının ve kanlı sokak çarpışmalarının başlamasının bir an meselesi olduğu söylendiği sıralarda bile, şehrin etrafındaki hava alanlarına konulan barikatlar ve Cumhurbaşkanlığı sarayının etrafım çeviren tanklar bir tarafa bırakılırsa, kimse Parisin normal gecelerinden birini yaşamadığım söyleyemez. Eğlence yerleri gene alabildiğine turistlerle dolup taştı, Seine nehrinin kıyıları gene sarmaşdolaş çiftlerin muhabbetlerine sahne oldu.

Fakat asıl Parisin durumu isyanın bastırılmasından sonra görülmeliydi. Başbakan Debre'nin perşembe gecesi yaptığı televizyon konuşmasında hal kı yeni ayaklanmalara karsı dikkatli olmaya çağırmasına rağmen, bütün Paris halkı korkunç bir tehlikenin geride bırakılmış olmasının verdiği sevinç içinde, sabahlara kadar sokaklarda şenlik yaptı, De Gaulle'e bağlılık gösterilerinde bulundu.

'Doğrusu istenirse, isyan sırasında takip ettiği ustaca siyasetle, De Gaulle bu gösterileri hak etmiştir.

Küba

Bir maceranın sonu

Uzun boylu, iri yapılı, gür sakallı adam, her seferkinin aksine, bu defa televizyonda büyük bir sükûnet içinde konuşuyor, elini önündeki masaya vurmuyor, kelimeleri ağır ağır, sanki karşısındakilerin kafasına iyice yerleştirmek istermiş gibi üzerine basa basa söylüyordu. Sakallı, adamın söyledikleri kısaca şöyle özetlenebilir: Bir avuç âsinin Kübaya yaptığı çıkarma tam bir bozgunla sona ermiştir. Kübaya çıkarma yapanların büyük bir çoğunluğu denize dökülmüş, bir kısmı da esir alınmıştır. Eğer emperyalistler bir kere daha Kübaya göz dikecek olurlarsa, gene aynı âkibete uğrayacaklardır.

Hemen anlaşılacağı gibi, geride bıraktığımız haftanın ilk gününde konuşan bu sakallı adam Küba Başbakanı Fidel Castro'dan başkası değildi. Castro, "emperyalistler" derken hiç şüphesiz Birleşik Amerikalıları kasdediyordu. Dünyaya hürriyeti getirmeye çalışan bir devletin mensupları için böyle demekte haklı olup olmadığı bilinemezdi ama, Kübaya yapılan çıkarmada Amerikalıların parmağı olduğu da doğrusu kolay kolay inkâr edilemezdi. Amerikan idarecileri, sonu böylesine şüpheli ve haksız bir maceraya bulaştıkları için şimdi dünyadaki hürriyet şampiyonluklarından önemli kayıplara uğruyorlar, işin kötüsü Krutçefi haksızlığa uğrayanların sözcülüğüne yükseltmekle bu sıfatı cömertçe Macaristan olaylarının kahramanlarına ikram ediyorlardı.

Birleşik Devletleri bu yanlış harekete kim sürüklemiştir t Geçen hafta dünyanın Batı yarısında en çok tartışılan konulardan biri de bu oldu. İçişleri Bakanı Udall'a göre işin sorumunu Kennedy idaresine yüklemek doğru değildir. Çünkü harekâtın esasları daha Eisenhower idaresi sırasında hazırlanmıştır. Sonra bazı Amerikan gazetecilerinin yazdıklarına bakılırsa, Küba- çıkarması ile ilgili dosyayı masasının üzerinde bulan Kennedy meseleyi Dışişleri Bakanı ve yardımcılarıyla görüşmüş, onlar bunun çıkar bir yol olmadığını Kennedy'ye söylemişlerdir. Kennedy'yi asıl yanıltan, Amerikan Haberalma Ajansının başındaki Allan Dulles olmuştur. Dulles Kübaya derhal Castro aleyhtarlarının çıkarılmasını, çün kü Kübadaki ajanlarından gelen raporlara göre Küba halkının bunları kolları açık karşılayacaklarını söylemiştir.

Küba macerası bir yandan Kennedy idaresi için ilk kötü imtihan olurken, diğer yandan Castro için de bulunmaz bir propaganda fırsatı olmuştur. Amerikanın desteklediği bir baskım püskürttükten sonra, şimdi Castro'nun itibarı yalnız kendi ülkesi içinde değil, bütün" Lâtin Amerikadadaha da yükselmiştir.

S A N A T

Haberler

Önemli bir resim sergisi

Bitirdiğimiz haftanın en önemli sanat olayı, Türk-Amerikan Derneği salonunda açılan Haşmet Akal Be. sim Sergisi oldu.

Haşmet Akal, yaşadığı müddetçe sanatçı gururunu tepeletmemiş, sanata her türlü şarlatanlığın dışında belbağlamış gerçek bir sanatçıdır. Arkadaşlarının ve eşinin yardımlarıyla bir araya getirilerek sergilenin eserleri, ondaki memleket ve insan sevgisini, onun sanata olan inancını fazlasıyla göstermektedir.

Hepsi bir başka güce ve güzelliğe sahip eserlerinden bilhassa "Forsalar", "İhtilal", "Ozan", "Açlık", "Kutsal Aile", "Tahtacılar" 10 numaralı "Peyzaj", 12 numaralı "Portre", 14 numaralı "Nü" ve yine 28 numaralı "Nü", karşılarında günlerce, aylarca durulup seyredilecek eserlerdir.

22 Nisan 1961 cumartesi günü açılan sergi, 4 Mayıs 1961 gününe kadar devam edecektir. Akalın eserlerini gören herkesin ağzından çıkan tek kelime, "fevkalâde"dir.

Alimler dalgın olur..

Merkezi İstanbulda bulunan, başka yerde de şubesi olmayan Türk Edebiyatçılar Birliği Yönetim Kurulu son toplantısında yeni bir Genel Sekreter seçilmesi işi görüşülüyordu. Melih Cevdet Anday, Yönetim Kurulu üyelerinden Onat Kutları -Türk Dil Kurumu Armağanını kazanan genç hikayeci- göstererek :

"— Genel Sekreter Onat Kutlar olsun" dedi.

Bir zamanlar şair Ece Ayhana, bıyıklarına rağmen "Ece hanım" diye hitap eden Türk Edebiyatçılar Birliği Başkam, ünlü hikayeci, oyun yazarı ve başyazar Haldun Taner, şaşkınlıkla:

"— Ne Onat Kutları yahu!" diye atıldı, "Tarık Dursun o, görmüyor musun?"

"—Canım, Tarık Dursun olur mu? basbayağı Onat Kutlar işte,."

Haldun Taner, pot kırdığını anlayınca durumu kurtarmak İstedi:

"— Şey.. Canını, Tarık Dursun da Yönetim Kurulunda değil mi?"

Melih Cevdet, başını salladı:

"— Yok efendim **yok..** O senin dediğin Demir Özlü!"

O "seyler"le bu şeyler.

Sezer Tansuğ, "Max Scheler 'in -okunuşu: Şeyler- İnsan ve Kâinattaki Yeri" konulu bir seminer hazırlamıştı. Semineri sonuna kadar ilgiyle izleyen Haldun Taner, konuşması bitince Sezer Tansuğu hararetle kutladı:

"— Çok güzel hazırlanmışsın Sezer" dedi. "Yalnız iki de bir şeyler, şeyler deyip durmasaydın daha iyi olacaktı.

Mısra-ı berceste..

Hüseyin Cöntürk -ki günümüzün ünlü eleştirmecilerindendir. Edebiyatsal, şiirsel v.s. gibi kelimelerin mûcididir. Mesleği aslîsi mühendisliktir ve Ankarada ikamet eder- İstanbula gitmişti. Bir akşam, Türkiyenin en kısa boylu vatandaşlarından biri olan -ki iyi bir eleştirmeci ve incelemecidir. "Çok Kapılı Oda" adlı yeni bir kitabı yayınlanmıştır. Kitap çok sayfalıdır-, Asım **Bezirci,** Doğan Hızlan, Doğanın çalışma arkadaşı Nurer Uğurluyla Aksaraydaki Santurî Hüsnünün meyhanesinde toplandılar. Cöntürk:

"— Bir zaman sonra kendi şiirlerimi yaymayacağım" dedi.

Biraz da çekemediklerinden olacak, arkadaşları tarafından kitabının adı "Çok Sayfalı Kitap"a çevrilen kısacık boylu Asım Bezirci:

"— Sevgili ağabeyciğim" dedi, "ben de şiir yazarsam herhalde boyuma uygun rubai olur.."

Doğan Hızlan, söze karıştı:

"— Aman Asımcığım, olur mu öyle şey? Sen zaten mısra-ı bercestesîn"

Her yerdesin, nerdesin?

Behçet Kemal Çağlann Türk Dili dergisinin son sayısında yayınlanan "Her Yerdesin, Nerdesin?" adlı şiirinin ilk dörtlüğü İstanbuldaki sanat çevresinde şu şekilde okunuyor:

Behçet Kemal
Her yerdesin, nerdesin?
Yine geliyor sesin
Çukurovada değil
Millet Meclisindesin

Haldun Taner
Şeyler, şeyler

Kitap sergisinden notlar

Sanatsevenler Klübünde açılan Kitap Sergisi bir hafta devam ettikten sonra, gecen haftanın sonunda kapandı. Sergi genel olarak başarılı geçti. İlgi topladı. Açılış ayın ortasına rastladığı ve Ankara' da memur şehri olduğu için sergiyi gezenler, kitap alanlardan daha çoktu. Sergiye katılan sanatçılar her gün klüpte kendilerine ayrılan köşeye oturup, müşteri beklediler. Müşterileri bel olan sanatçıların yanı sıra, bütün sergi boyunca namevcut sinekleri avlamak, konyak, votka veya şarap bardaklarını üstüste devirip, kaykılmış gözlerle, hafifçe sallanarak klübü terkedenler de vardı.

Bazı sanatçılar, sergiyi gezenlere "Aman benim kitabımdan bir tane alın n'olur? Yaymevciye mahcup olmıyayım.." deyip kendilerine açındırıyorlardı! Bereket, seyircilerden yufka yürekliler eksik değildi. İngiliz dostlarını sergiye getirip, emri vâkilerle kitaplarını aldıranlar da vardi. Zavallı yabancılar, ekmek istemeyi bilmedikleri bir dille yazılmış bu kitapları ne yapacaklarım uzun boylu düşünmek zorunda kaldılar.

Sergiye en çok ilgi gösteren okul, Ankara Maarif Kolleji oldu.' Bilhassa kızlar bölümü. Öğretmenlerinin nezaretinde sınıf sınıf sergiyi gezdiler, kitap aldılar, sanatçılara imza ettirdiler. İşin aslına bakılırsa, serginin de, sanatçıların da yüzünü bu sanatsever Kollejli öğrenciler güldürdü.

Ankara Radyosunun "Yaşadığımız Günler" programı için, sergi açılmadan önce yapılan bir röportajın yayınlanma şekli de, sergi boyunca üzerinde konuşulan konular arasındaydı.

SANATÇI DÜNYASI

HİKMET ŞİMŞEK

M. Sunullah ARISOY

Tam Hikmetle konuştuklarımızı yazmağa durdum, Ankara Radyosunda Zeki Müren başladı: "Muhabbet bağına girdim bu gece". Sabahtı Yanık yanık Zeki Müren söylüyor: "Aradım aradım aradım, seni her yerde - Sordum ıssız gecelerde sevgilim nerde?" Sabahları kişi daha yufka yürekli oluyor galiba. İyiden iyiye dokundu bana. Aşk acısının tadını bilen bilir. Zordur. Bilsem sevgilisi nerde, *n*e yapıyor, açıp telefonu Radyoya not ettireceğim. "Aman kardeşim" diyeceğim, "üzülmesin ben biliyorum sevgilisi nerde? Şurda işte, Sağlık durumu iyi Biraz naz ediyor ama o, da ona düşünüyor. Söyleyiverin de, sabah sabah aglayıp sızlamasın" Sonra aklıma başka bir şey geliyor. "Bu yayın, diyorum, bir çeşit ilan-Kayıp İlamı gibi birşey. Herhalde ücrete tabidir! Ana radyolarımız sabah programlarında ilan saati ayırmıyorlar ki Her neyse baktım içinden çıkıcak gibi degil. Hikmetle konuştuklarımızı da böyle kırık bir yürekle yazmağa imkan yok. Elim böğrümde bekledim. "Bekleyen derviş muradına ermiş derler. Ben de erdim muradına Sonunda şarkı bitti. Pencereyi açtım.

Hikmet elindeki şef değnegiyle oynuyordu Güleç, nazik alçak gönüllü ve iyi bir kişiyle konuşmanın tam ballanmış olup noktasındaydık. Şu Türk Müziği - Batı müziği çatışmasını bir de Hikmet Şimşekten öğreneyim dedimdi. Hikmet "meseleyi herşeyden önce bir genci açıdan görmek gerekir" dedi. "Bir kere bu deyim, yanlış. Mesele Türk müziği, Batı müziği işi değil, tek sesli - çok sesli müziktir. Biz Atatürk devrimleriyle birlikte batı uygarlığı alanına girdik, Bu uygarlıkı bölünmez bir bütündür. Ancak tümüyle bir anları taşır. Güzel sanatlar bir uygarlığın en önemli ögesi. çok sesli müzik ise Batı müzik sanatının tartışma kabul etmez en-büyük yanı olduğuna göre bizim Batı uygarlığına gerçekden girebilmemiz için çok sesli müziği kabul etmemiz gerekmez mi? Gerekmesine gerekir, bu. Atatürk devrimlerinin olağan bir sonucudur. ama gel gör ki bizler hala "muhabbet bağı" na girip "ıssız gecelerde sevgilim nerde?" diye arakmaktan baş alamıyoruz ki !

Hikmet Şimşek Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasında Şef Yardımcısı Arı gibi çalışkan, yerinde duramıyan. hep birşeyler, daha iyi, daha yeni. daha yararlı işler yapmak isteyen, üstelik hem yapan, hem yaptagını en iyisinden başaran bir genç adam. Kendisini kolay kolay ele vermiyor. Kendisimin öncülük ettigi işlerin hiç birine sahip çıkmıyor. Dilinden düşürmediği tek sözcük şu: "Orkestradaki arkadaşlarımızla birlikte düşündük, gerçekleştirdik.." Şimşek bencil duyguların üzerine çıkmasını, hem iyice çıkmasını bilmiş. Onun için önemli ama. yapılması gerekli işlerin gerçekleşebilmesidir.» Müzik dalında bu işler bir ekip çalışmalarıyla yapılabilir. Kendisi şeftir. orkestrayı yönetir, ama çalışmalar çalışmaların sonuçları orkestra üyelerinin el ve gönül birliğinin meyveleridir. Hikmet de onlardan biri. Bunları hep Hikmet Şimşek söylüyor. Çok zaman, kişiliğine uygun bir incelikle karşısındakine bu sözlerin baskısı altında tutuyor. Kendisinin öncü olduğu işleri bilseniz bile, onun dediklerine inanmış görünüyorsunuz.

Bir orkestra şefi, müzik dalının önde gelen sanatçılarından biridir elbette. Bakıyorsunuz 80 - 100 kişi, ortadaki adamın elinde tuttuğu değneyin uçuna bağlı gibi. Kemanından davuluna tek çeşitli , birbirinden ayrı çalgılar, o çalgıları çalanlar o sallanan değnekten komut alıyorlar. Önlerinde notaları var ama ille de o değnek! O değneğin hikmetini, bizim Hikmetten daha açık seçik ögrensem dedim. Anlattı. Orkestra dediğimle bir dev çalgı. Şef de onun çalgıcısı Bilmem kaç çeşit çalgıyı birden çalan adam. İş bu noktada çatallaşıyor zaten . O dev çalgıyı çalan adam, müzik sanatının bütün yanlarını, girdisini, çıktısını iyice bilmek zorunda. Bütün çalgıları, çeşitli insan seslerini iyice tanıyacak, yöneteceği eserleri doğru olarak yorumlıyabilmesi için sağlam bir kompozisyon bilgisi olacak, bir de şeflik tekniğini bilecek. bir de önderlik yapabilecek yeteneği olacak.. Öyle her değneği eline alanın çıkıp yapabileceği iş değil. Yalnız o da değil, her iyi çalgı çalanın da yapabileceği iş değil. Hani her çalgıyı çalanın önünde notası var, çıkaracağı sesi biliyor, orkestradaki bütün çalgıcılar kendi paylarına düşen sesleri çıkardılar mı, eser kendiliğinden çalınır dediniz mi, bir şefin gerekliliğine inanmadınız mı, ortaya güzelinden bir curcuna çıkıyor! Ben Hikmet Şimşekin şeflik yeteneğini ölçecek, değerlendirecek güçte değilim. Ne var ki anlattıklarını dinleyince bir orkestra şefi, umduğumdan, sandığımdan daha çok büyüdü gözümde. Hattâ korkuttu beni Çocuk oyuncağı değil bu. Peki, Hikmet Şimşek, bu tanımlamaya göre nasıl bir şef ? Şeflikteki başarı çizgisi nedir ? İş dönüp dolaşıp buraya geliyor. Kendisinden istedim vermedi Bir yakınımdan buldum. Aktarayım buraya, birlikte Hikmet Şimşekin şeflik yeteneğini görelim.

Hikmetin Almanyada yönettiği eserlerle ilgili olarak, hakkında çıkan eleştirmeler var. Onlardan bir ikisi şöyle:

"Hikmet Şimşek, ustaca ve hâkim yönetimiyle Bach ve Mozart konserinde büyük bir başarıya ulaşarak, dinleyicilerinin içten ve coşkun alkışlarına ve çiçek yağmuruna tutuldu." "Hikmet Şimşekin şahsında, sanatına hâkim, partisyonlar tamamen kafasında olan ve Hanover Senfoni Orkestrasını emin hareketler ve üstün bir hakimiyetle yöneten genç bir şef görülüyordu." Daha çok böyle övgüler. Bu işi, batıdakiler bizden iyi bilir, iyi değerlendirirler herhalde.

Hikmet Şimşeke göre, sanatçının yaşadığımız dünyadan ayrı, bu dünyaya ancak sanatçının aracılığıyla gelebilen bir dünyası vardır. Bu bir Çeşit "ideler âlemi"dir. Sanatçının bu âleme açık duran bir penceresi de vardır. İşte sanatçı o yalnız kendine açık duran pencereden gördüklerini, sezdiklerini, dış âleme, dünyamıza ulaştırır. Bu bütün insanları birleştiren, kaynaştıran, birbirlerini sevdiren güzelliktir. Müzikte de, şiirde de, raksta da, bütün sanat dallarında da bu böyle. Sanatçının görevi güzelliğine, doğruluğuna, gerçekliğine inandıklarını içinde yaşadığı topluma yaymaktır. Onlara duyurmaktır. Onları, geniş toplulukları, bu güzellikten tad almağa çağırmaktır. Bir kendine saklıyamaz bunu sanatçı. O zaman sanatın da, sanatçılığın da pek bir anlamı olmaz. Müzik, uluslararası dili olan bir sanat dalıdır. Beethoven'in eserini dinleyen bir topluluk, çeşitli uluslardan, da kurulu oba, bunun bir önemi yoktur. Fransızla İngilizi, İngilizle Almanı, Almanla Türkü, Türkle İtalyanı Beethoven'in eseri birleştirir. Bu birleştikleri nokta güzelliktir. Seslerin tadına varmaktır.

Sanatçı Hikmet Şimşekin penceresi müzik dünyasına açılmış. "O dünyanın güzelliklerini, tadını, beni büyüten, yetiştiren, bana o dünyanın tadını tatmak olanaklarını veren ülkeme yaymak zorundayım" diye düşünür. Çünkü Hikmet Şimşek bir jandarma yüzbaşısının oğludur. Siirtin Pervare ilçesinde doğmuştur. Yıl 1924. 11 yaşında askeri ortaokula girmiş, 28 yaşma kadar Hikmeti Devlet Baba okutmuştur. Gittiği Almanyada kendisine devamlı olarak kalabilecek geniş imkânlar Çıkmasına, sanatçı gücünün iyi değerlendirilmesine rağmen koşar adında yurda dönmüştür.

"Beni, bu ülke yetiştirdi" diyor. "Bu fakir ulusun benden esirgemediklerini, ben ondan nasıl esirgerim? Ben şimdi onun ayağına gideceğim. Bana verdiği emeğin hesabım vereceğim. Onun desteklemesiyle ulaştığım, tadına vardığım güzellikleri ona götüreceğim. Bu benim için hem bir sanatçı borcudur, hem yapılması gerekli bir yurt hizmetidir."

İnsanları sevmenin, yurda bağlı olmanın tek yolu, içinde yaşadığı toplumu iyi bilmek, gerçeklerini görmekle mümkündür. Hikmet biliyor bunu. Tâ çocukluğunda tanımış çünkü Anadoluyu. Tanıdığı için de ülkücülükle sanatçılığını birleştirmesini biliyor!

Hikmet Şimşeke göre "sanat uygarlığın ayrılmaz bir öğesidir. Çok sesli müzik, bu öğelerin başında gelir" Türk toplumunun uygarlığa erişebilmesinin yollarından biri de, çok sesli müziğe alıştırılmasıdır. İki yıldır yapılan Ordu - Bölge Konserlerinde 25 Anadolu ilini gezmişler, 50 konser vermişler. Bu yıl da, Mayısın ilk haftasında yeni bir geziye çıkıyorlar. 10 il gezip, 15 konser verecekler. Yön, Doğu Anadolu! Söylemiyeyim dedim ya, olmadı, bu Ordu - Bölge Konserleri fikrinin öncüsü ve gerçekleştiricisi Hikmet Şimşek. O, kaç kere yalanladı bunu. Olsun ama, isterse savcılıktan da bir yalanlama daha göndersin. Orkestra üyelerine bu düşünceyi aşılayan, birlikte harekete geçmelerini sağlıyan o değil mi? Birlikte çalıp, emek vermenin, mutlu bir iş görmenin tadını hepsi duyuyor tabii: Biz de onların bu davranışını alkışlıyoruz. Ama Sezarın hakkı Sezara! Hikmet Şimşek, binbir yorgunluğa mal olan bu bölge konserlerini bile yetersiz buluyor.

"Biz otomobil farı gibiyiz" diyor. "Geçtiğimiz yerler karanlık. Geçerken bir ışık veriyoruz, gidince ardımızdan gene karanlık başlıyor. Oysa devamlı bir ışık gerek. Bu, müzik eğitimi işinin ele alınmasına bağlıdır. Bir orkestra kurmak en azından 15 yıl ister. Kolay değil. Ama bugünden işe başlamakta fayda vardır. Anadolu için en kestirme yol korolar kurmaktır. Yerinde korolar kurmak. Halk müziğimizi armonize etmek. Kültür hizmetinin kân yoktur.' Kültür, sanat hizmetlerine harcanacak paranın karı, en büyük kârı, bu hizmetten yararlanacak, batılı düşüncenin, zevkin tadına varmış kuşaklar yetiştirmektir. Karolar çabuk ve kolay kurulur. İnsan sesidir çünkü. Orkestra gibi ağırlığı yoktur. Şimdi tek düşüncem iyi bir koro kurmak. İyi bir koro kuracağım, sonra adım adım Anadoluyu dolaşacağım. Harman yerinde, köy meydanında, pazar yerinde koromla konserler vereceğim. Bölge konserlerinin gördüğü ilciyi bir bilsen, hayatında hiç orkestra konseri görmemiş vatandaşlarımızın gösterdiği ilgiyi, hem sevincinden yüreğin ağzına gelir, gözün yaşarır, hem bunca yılın ihmalinden yüzün kızarır! Almanyada 15 bin koro var. Biliyor muydun? Bu koroların 550 bin üyesi vardır. Bir ülke ancak sanat yoluyla, sanat aracılığıyla yüceltilir. Buna inanmışımdır. Hepimiz sanatçı olarak, kendi dünyamızın güzelliklerini bu topluma yaymaya, duyurmaya, bunun için de demir çarık demir âsâ, karış karış Anadoluyu dolaşmaya mecburuz."

Hikmeti, soluksuz dinliyorum, Önümde bir bütün Anadolu uzanıp, yayılmıştı. Tiyatrolar, müzik okulları, oyunlar, konserler, danslar, şiir matineleri.. Anadolu ışık ışıktı. Yanık, kavruk yüzlerde bir güleçlik, bir kendine gelmişlik, bir uygarlık, bir umut yanıp duruyordu. Koroların sesleri bir uçtan bir uca bütün Anadoluyu sarmıştı. Milyonların geliştiğini, karanlıktan aydınlığa, uygarlık ışığına koştuklarım görüyordum.

Eğer Hikmet Şimşek Maltepe Askeri Lisesinde öğrenciyken, bir şakalaşma sonunda yirmibeş kuruşluk bir çakı sırtına girip de hastahaneye kalkmasaydı, ölümle burun buruna gelmeseydi, ikibuçuk yıl bu işin "nekahet" devresi sürmeseydi, şimdi orkestramız bir değerli şef değil, ordumuz bir subay kazanacaktı! Uzun süren hastalığı sırasında bir ayna, bir metod, bir keman.. Sonra Harp Okulundan Konservatuvara geçiş, sonra Almanya, sonra Şef Hikmet Şimşek!

Hikmet Şimşekin sırtına yanlışlıkla çakısını batıran arkadaşına teşekkür ederiz. Sağolsun, Raslantıların kişi ve toplum hayatındaki önemine Hikmetin bu serüvenini dinleyince bir kere daha inandım. Şu "muhabbet bağı"na girmekten bir kurtulsak da Hikmetin çağırdığı bahçeye gitsek. Bir gidebilsek..

RADYO

Danışma Kurulu

Yetkisiz kararlar

1960 yılı Temmuz ayının ortalarına doğru Ankara Radyosunda, çeşitli devlet dairelerinden gelen temsilcilerin katıldığı Radyo Danışma Kurulu toplanmıştı. Basın temsilcileriyle, Ankara, İstanbul ve İzmir Radyoları idarecilerinin de bulunduğu bu kurul, 28/5/1949 tarihli ve 5392 sayılı kanunun 15. maddesine göre teşekkül etmişti. Bu maddeye göre Türkiye Radyolarında yapılacak yayınların esasları ve programları hakkında Danışma Kurulu üyeleri bir karara varacaklar ve Türkiye Radyoları da bu kararlarla yayınlarını ve programlarını ayarlıyacaklardı.

Uzun bir süreden beri yapılmamış olan bu toplantının radyolarımız için hayırlı olmıyacağını tahmin etmek imkansızdı. Fakat bugünkü durum gözönünde tutulursa, geçen Temmuzda toplanan Radyo Danışma Kurulunun ne kadar yetkisiz kararlar aldığı meydana çıkar. Bir defa bu kurul, sözlü programlara haftalık radyo yayınlarının % 25'inin ayrılmasını istemiştir. Bugün özellikle Ankara Radyosunda konuşma programları birbiri arkasından yayınlandığı halde sözlü programlar haftalık yayın süresinin % 20'sini bile doldurmamaktadır. Bu sebepten haftalık yayın saatlerinin ancak % 15'ini söze ayırmanın dinleyiciye bıkkınlık vermiyecegi anlaşılmıştır.

Aynı kurul, Türk Müziğini de solo programlar, Tarihi Türk Müziği ve Modern Türk Müziği gibi bölümlere ve yine haftalık yayın süresini da bu bölümlerin yüzdelerine ayırmıştır. Bu ayırımlar da Radyo Danışma Kurulu üyelerinin ne kadar yanlış kararlar verdiklerini ortaya koymaktadır. Çünkü çeşitli imkansızlıklardan ötürü evdeki hesabın çarşıya uymadığı bugünkü tatbik sahasında her zaman görülmektedir.

Danışma Kurulunun yetkisiz kararlan arasında değil de, yetkisizliğinden ötürü veremediği kararlardan biri de üç radyonun beraber çalışması ve üç radyo arasındaki birlikle ilgilidir. Üyelerin çoğunluğu radyocu değildir, ama hepsinin radyo dinledikleri muhakkaktır. Buna rağmen aralarından, İstanbul Radyosu Batı Müziği yayınlarken Ankara Radyosunun Türk Müziği yayınlamasını teklif eden bir üye çıkmamıştır. Bugün halâ her iki radyoda da aynı saatte, aynı cins programa rastlamak kaabildir.

Tatbik edilen kararlar

Bütün bunlara rağmen aynı Radyo Damama Kurulunun radyolarımız tarafından hâla tatbik edilen kararlar aldığı da meydandadır. Bu kararların başında haber bültenleri gelmektedir. Haber bültenlerinin 16 dakikayı seçmemesi ve devlet büyüklerinin nutuklarının haber bültenlerinde özetlenmesi hususu halen tatbik edilmektedir. Ne varki bir çok programlar gibi haber bültenleri de sık sık sürelerini dolduramamakta ve beş-on dakikada sona ermektedir. Radyoculardan meydana gelmeyen Danışma Kurulunun radyoculara bir programın süresini aşması kadar süresinden önce bitmesinin de zararlı olduğunu öğretmesi pek tabiî beklenemez.

Bu Kurulun aldığı ve titizlikle tatbik edilen kararları arasında bir de Ezan, Kuran ve Mevlid yayınları gelmektedir. Karara göre Ezan radyolarımızdan kaldırılmış, hatta Ramazan içinde bile yayınlanmamıştır. Kuran ise Türkçe tercümesiyle beraber yalnız cuma sabahlarına münhasır kalmıştır. Mevlid yayınının sayısı ise yılda dörde indirilmiş, yayının bir camiden değil, banda alındıktan sonra yayınlanması kararlaştırılmıştır.

Tepyekün yetersizlik

Her şeye rağmen Temmuz ayındaki tecrübe Radyo Danışma Kurulunun yetersizliğini ortaya çıkarmıştır. Kendi sahalarında değerli kişiler olan bu Kurul üyelerinin radyoculuk konusunda sâdece bir dinleyici oldukları da bu şekilde anlaşılmıştır. Gerçi çok yerinde kararlar alınmış olsaydı bile radyolarımız bu kararları ancak istedikleri zaman tatbik edeceklerdi. Çünkü bütün danışma kurulları gibi bu Kurulun aldığı sonuç ta istişari mahiyetteydi ve hiç. bir zaman harfi harfine tatbik edilmesi beklenemezdi

Son ümit

Temmuz ayındaki tecrübe bütün ümidlerin bir kanıma bağlanmasına sebep oldu. Bu, radyolarımızı kurtaracak, bir düzene koyacak ve iyi program yapılmasını sağlayacak olan ve artık Kurucu Meclise geldiği bilinen radyo kanunudur. Bu kanuna göre radyolarımız iktisadi devlet teşekkülü haline gelecek, kendi yağıyla kavrulmasını becerebilecek ve istediği zaman da bir Danışma Kurulundan değil, fakat geçen yaz Ankarada toplanan kurul üyeleri gibi değerli kişilerden yardım alabilecektir. Şimdi son ümit olan bu kanun beklenmektedir

Fransanın "II Biaonee-Kalpazanlar Çetesi", Crawford, Fabrizi ve Basehart'dan kuruludur. Filmin türkçe adının "Kalpazanlar Çetesi" olmasına karşılık, doğrusu Fellini'nin filminde kalpazanlıkla uzak yakın hiç bir olay yoktur. Daha çok, kişiler, saf İtalyan vatandaşlarını definecilik yoluyla kandırmakta ve dolaysıyla da bir güzel dolandırmakladırlar, Filmde definecilik oyununun yanı sıra ayrıca küçük küçük dolandırıcılıklar da yok değildir. Sonlara doğru çete dağılmakta; Crawford, kızının acı gerçeğe varışıyla geriye dönmekte fakat çetenin ezici baskısından da kurtulamamaktadır. Şehir dışında ve ıssız bir dağ yolunda çetenin kıstırdığı Crawford, müthiş bir dayak yemekte ve beklenen sona varmaktadır.

Türk sinemasında şimdiye kadar-o da ancak "Gelinin Muradı"yla başlamıştır-müspet bir rejisör olarak tanınan Atıf Yılmazın son filmi "Dolandırıcılar Şahı"nın başlangıç hikâyesi-çünkü film biribirine kimi zorlamayla, kimi de başarıyla bağlanmış bir kaç hikâyeden meydana gelmistir-bu çesit birkaç küçük dolandırıcılık olayım anlatmaktadır. Önce, Ahmet T. Tekçe, Yavuz Yalınkılıç, N. Terziyan ve Suphi Kanerden kurulu çete meydan saatini saf iki köylüye satıyorlar, sonra aralarına daha baskın çıkan Orhan Günşirayın da karışmasıyla bir küçük gösteriden hemen sonra definecilik trüğüne geçiyorlar ve altın suyuna batırılmış herhangi bir maden parçasını altın diye yutturup, dikkati çekmemek için de ortalıktan kayboluyorlar. Günşiray da yolu üzerine çıkan bir küçük Anadolu kasabasına-olaylarm itmesi sonucu-gidiyor. İl olma yarışındaki iki kasabanın insanları, Günşirayı bu iş için gönderilmiş bir "Müfettiş" sanıyorlar. Günşiray da hiç bozmuyor ve yutturmacılığına devam ediyor. Burada ana espri, Gogol'un "Müfettiş"inden çıkarılmıştır ve geriye kalan da bu ana espri temeli üzerine bina edilmiştir.

Günşiray, kendisini "Müfettiş" olarak kabullendirdikten sonra saf kasabalıları dolandıracak bir takım yollar aranırken karşısına "ülkücü" bir doktor kadın çıkarılıyor. Bu role Osman F. Sedenin "Düşman Yolları Kesti'sinin iyi, kadın oyuncusu Nurhan Nur getirilmiştir. "Ülkücü" kadın doktor, kendi - kasabasının dispanserinde çalışmakta ve bir çeşit Swietzer rolünü canlandırmaktadır.

"Dolandırıcılar Şahı"nın cingöz Günşirayı ile operet anlayışında yorumlanan kasabalıların "ülkücü" doktoru, giderek karşı karşıya getirilmekte ve böylelikle çatışma hazırlanmış olmaktadır. Doktorla Günşiray arasında hafiften bir aşk da başlamaktadır. Bu aşk, olaylarla geliştirilmekte, tam kıvamına geldiğinde de çözümleme gücü olarak kullanılmaktadır. Günşiray arada çeşitli dolaplar çevirmekten de geri durmamaktadır. Meselâ ülkücü doktorun ayaklandırıp yüreklendirdiği kasabalının, hastahane için topladığı parayı alıp kaçmak için plan kurmak, yardımcılık için eski çete arkadaşlarını kasabaya getirmek vs. gibi... Ama sonlara doğru Günşirayda bir değişme olur, bu insanlara oyun oynamaktan vazgeçer, paraların çete tarafından kaldırılmasını engellemeye çalışır.

Günşiray, filmin başından değişme ânına kadar yanlış verildiği için, değişme olayı havada kalmıştır. Doktor Nura karşı aşkı mı inandırıcı yapılmıştır? Günşirray aydın bir tipin sonunda yapacağı, hem paralara, hem de doktor hanıma sahip olduktan sonra kaçıp gitmektir. Hikâyenin gelişimi, bunu zorunlu kılmaktadır. Fakat böyle olmuyor, Gün giray müspet bir tip olarak beklenmedik bir anda deştiriliyor ve kötülerden ayrılıp iyinin yanında kötülere karşı çıkarılıyor. Çete arkadaşları kasaba dışında ve *bi*r dağ yolunda Günşirayı iyice dövüyorlar. Ama Günşiray yılmıyor, işi sonuna kadar götürüyor ve paraları aldığı gibi "ülkücü" doktorun nutuklar çektiği hastahanenin temel atma yerine getiriyor.

Atıf Yılmaz, "Gelinin Muradı"ndan bu yana, çokluk hikayenin gücüne sırtını dayıyan, işin sinema yönünü ise "çırpıştırıveren" bir rejisör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kadın Gözüyle

Garip ülke:

Amerikadan yurda döneli iki hafta kadar oluyor. İşte bu sure içinde Amerika hakkında edindiğim fikir çok daha açık bir mâna kazandı. Seyahatten yeni dönen her kimse gibi sık sık yabancı ülkelerden bahsetmeğe, hiç olmazsa kendi kendime kıyaslamalar yapmağa başladım. Bugün, AKİS'n KADIN sayfasına yeniden yazı yazmağa başlarken şu karara vardım: Amerika ve Amerikalı hakkında düşündüklerimi, Yeni Dünyada gördüğüm değişik şeyleri dört beş yazı içinde toplamak ve bundan sonra da Amerikayı artık kendi haline bırakmak...

Her nedense, şimdi Amerikayı düşündükçe hep birgün televizyonda seyrettiğim bir sahne aklıma, geliyor. Programın neye ait olduğunu pak iyi hatırlamıyorum ama, öyle zannediyorum ki daha ziyade halkı eğlendirmek ve güldürmek için gösterilen sayısız "show" lardan bir tanesiydi. Bir Amerikalı, dünyanın değişik yerlerinden Amerikayı görmece gelen çocuklara Amerika hakkında düşündüklerin] soruyordu. Kimisi Amerikanın çeşit çeşit, renk renk dondurmalarına hayran kalmıştı, kimisi Amerikadaki çocuk haklarına... İşte bu sırada sahneye on yaşlarında bir Çinli oğlan çıktı. Çok ciddi ve olgun, aynı zamanda vakar bir hail vardı:

"— Amerika" dedi, "genç bir memleket olarak ele alınırsa hiç te fena değil."

Seyirciler kahkahalarla gülüyorlardı. Çocuk onları tepeden tırnağa şöyle bir sözdü ve yerine oturdu.,

Çinli çocuğun sözlerinde muhakkak ki bir isabet vardı. Amerikayı birçok bakımdan sıkıcı, tatsız yapan şey ve ondaki birçok eksikliklerin sebebi henüz çok genç bir memleket oluşuydu. Ama, insanoğlunu rahata, huzur ve mutluluğa en kestirme yoldan götüren bir yaşama ve çalgına sistemini doğuran şey de yine bu tazelik değil miydi? Malûm, Amerikanın tarihi pek kısa. Fakat Amerikalılar birgün elbette ki çok büyük bir tarihe, kıymetli bir tarihe sahip olacaklar. Şimdilik. en ufak hadiselere tarihi bir kıymet verme meraklan insanda bir özenti tesiri yaratmaktan ileri gidemiyor.

Bir şehre gidersiniz, meselâ, size Amerikanın en eski sokağım gezdireceklerini söylerler. Fakat ilgi çekici bir manzarayla karşılaşacağınızı sanmayınız. Göreceğiniz, çok muntazam, çok temiz birkaç arnavut kaldırımından ibarettir, Amerikalıların birçok şeyleri çok sathidir. Meselâ toplantıları, ziyaretleri, hattâ eğlenceleri... Bir bayram gelmeden günlerce lâfı edilir. Nihayet bayram günü gelir. Amerikalının yaptığı şey, ya evde oturup hindi yemek, ya süslü şapka giyip pikniğe gitmek, ya da nehir kenarına küp bir yarış seyretmektir. Ama bu bayramı yaşadığı için mesuttur, memnundur, tatmin olmuştur. Bu bayram sayesinde piyasa canlanmış, bir gün içinde yüzbinlerle hindi veya kalb biçimi şeker kutuları, çeşitli hediyelikler, bayrama has hususi mal satılmıştır.

Amerikalının ahbaplığı umumiyetle bir yabancıyı tatmin etmez. Zaten pek uzun boylu ziyarete gitmezler. Gittikleri yerlerde uzun fikir münakaşalarına girişmez, fikirlerini daima açıkça ifade etmekle beraber, karşılarındakini pek fazla iknaya uğraşmaz, daha ziyade havadan sudan bahsedip, çıkıp giderler. Geliş saatleri kadar gidiş saatleri de bellidir. Konuşmasını sevenler ekseri pek sathi hadiselerden bahsederler. Ama genel olarak az konuşur, ziyarette çok az zaman kaybeder, çalışmadıkları zaman da televizyon seyretmeyi, bahçelerindeki çimenleri budamayı veya herhangi bir şeyle meşgul olmayı tercih ederler. Ahbaplıklarında ölçülüdürler. His bakımından kendilerini pek as kapıp koyverirler, fasla samimi olmazlar, yapmıyacakları vaadlerde bulunmaz ve hayallerini tasla işletmezler. Yeni birşeyler öğrenmek, bilgi edinmek için ekseri hevesli görünürler, fakat öğrendikleri ferlere fazla şahsiyet katmaz, bilakis onları daima bir sisteme bağlama, standart hale sokma yoluna giderler. Herhangi bir fert öğrenip tatbik etmeyi, meselenin nedenini ve biçimini öğrenmeye tercih ederler. En basit işten en büyüğüne kadar, daima pratik yoldan öğrenme ve pratik yoldan çalışıp başarma yolunu seçerler. Amerikalılar bu yüzden bazen çok sıkıcıdırlar ve bir Avrupalıyı kafa ve fikir jimnastiği bakımından çok hayal kırıldığına uğratırlar. Fikir hayatlarındaki bu fakirliğin zararını görmedikleri de iddia edilemez.

Amerikalının dünya hakkında umumiyetle pek aZ ve bazen pek yanlış kanaatleri vardır. Bu cemiyetten iyi siyaset adamları da pek beklenmemelidir Ben öyle hissettim ki, Amerikanın şu meşhur zenci davasını bir türlü halledememesinin bir sebebi de Amerikalıların meselelerin nedeni ve niçiniyle fazla uğraşmamaları, kendilerini böyle bir kata Jimnastiğine tâbi tatmaya alıştırmamış olmalarıdır. Çünkü birçok kimselerdeki zenci düşmanlığı mantıki birşey olmaktan çıkmış, âdeta bir kapris veya yenilmez his olarak teşekkül etmiştir. Geçen yıl okullar dem yılına başladıkları zaman Amerikanın güneyinde birçok şehirlerde yine beyaz çocuklarla zenci çocukların beraber okuyup okuyamıyacakları dâvası ele alınmış ve idare kuvvetlerinin okulları birleştirme gayretleri yanında ailelerin \e bilhassa annelerin şiddetli tepkileri olmuş, televizyonda bunlar ibret verici şekilde bütün Amerikan halkına gösterilmişti. Meselâ, otuzbeş kişilik bir sınıfta ancak bir beyaz çocuk zenci çocuklarla derse girmeyi kabul etmiştir. Bu çocuğu annesi ve babası, polis muhafazasında okula götürüp getiriyorlardı. Çünkü aile olsun, çocuk olsun, okulun etrafında toplanıp şiddetli nümayişler yapan beyazların devamlı tehdidi altındaydılar. Bu çocuğun annesi televizyonda bir röportaja cevap verdi, insan haklarından bahsetti, fakat mahallesinde tek bir ahbabı kalmadığını da sözlerine ilâve ederek şöyle dedi:

"— Beni çok seven akrabalarım ise deli olduğuma kanaat getirdiler."

Amerika

Jale CANDAN

Televizyonda başka anneler de sorulara cevap verdiler. Bunlar çocuklarının zencilerle okumaktansa, cahil kalmalarını tercih edeceklerini söyliyen annelerdi. Hakikaten de çocuklarını okullardan çekmişlerdi ve özel okullar açmak üzere teşebbüse geçilmişti. Bunlardan hiç birisi bu zenci düşmanlığının neden ileri geldiğini izah edemedi. Gazetecilerin bu sualleri onları şaşırtıyordu. Belki biraz kafalarını işletselerdi Amerikaya koskoca bir Afrikanın ve hür insanların sempatisini kaybettiren bu inatçı tutumdan vazgeçeceklerdi.

Evet, Amerikalıların fikir hayatları parlak değildir. Hayallerini kolay kolay işletmezler, meselelerin maddi taraflarını manevi taraflarına daima tercih eder ve bunları çözmeğe' gayret gösterirler. Konuşurken hiç te parlak değildirler. Buna mukabil Amerikalı kolunu on defa kaldırmak yerine bir defa kaldırmak, fakat on defalık İş yapmak davasını halletmiştir. Bunun için çalışmaktan, kafa yormaktan çekinmez. Çalışkandır, ama boşuna gayret sarfetmez. Kendisine kıyarak çalışır, ama en ufak gelirli adara bile evinde bir kral gibi rahat etmek ister. İşte Amerika bunda muvaffak olmuştur.

Fazla mürekkep adam olmamanın bir faydası da Amerikalının yaptığı işi ve bulunduğu, yaşadığı köyü sevmesidir. Hoş, Amerikada bizim anladığımız mânada köy yoktur ama, ne de olsa küçük şehirlerde büyük şehirlerin cazibesini bulmak imkânsızdır. Buna rağmen Amerikalı küçük şehrinde oturur, orayı güzelliştirmeye çalışır ve bunu pratik yoldan, meselâ evini ve bahçesini düzelterek, halleder. Hangi Amerikalı ile konuştumsa, bulunduğu yeri sevdiğine şahit oldum. İşinden şikâyet edenine de pek az rastladım. Amerikalı için kütük İş yoktur. Yükselmek, ekseriya, sahibi bulunduğu İşi büyütmek demektir. Her Amerikalı muayyen bir tahsil yapar, liseyi, eğlene eğlene kolayca bitirir. Zor tahsil üniversite tahsilidir ve ancak okumasını sevenler üniversiteye giderler. Ekmeğini iyi kazanan insan olmak, teşebbüs sahibi, girgin insan olmak, yüksek tahsilli insan olmak kadar makbuldür. İşte bunun içindir ki Amerikada en pısırık sınıfı memurlar teşkil eder ve ekseri tatmin edici değildirler.

Amerikalılar arkadaşlıklarında pek fazla samimi olmazlar ama, sade, iyi niyetli, hareketlerinde ve sözlerinde daima samimi olan kimselerdir. Nezaket için dahi Amerikalı yalan söylemez ve düşündüğünü ifadeden hiçbir zaman çekinmez.

Birçok dâvalarını halletmiş bir memlekette doğrusu siyasi hürriyetler mevcudiyetlerini bile pek hissettirmiyorlar. Çünkü Amerika gibi kanunlara riayetkar, oturaklı bir demokraside siyasi hürriyetsizliği tasavvur etmek bite imkânsız. Bu bakımdan seçimlerde olsun, en ufak bir huzursuzluk hissedilmiş değildir. Fakat bir Avrupalının Amerikadaki İctimai hürriyetleri derhal hissetmesi gayet tabiidir. Çünkü hiçbir cemiyetin bu kadar baskısız ve hür olabileceğini sanmıyorum. Sosyal hayat esas bakımından köyde ne ise, şehirde odur. Başkasına zarar vermedikçe kimse kimseye hesap vermez ve hürriyeti tam mânasile hissederek yaşar. Meselâ erkek kadınla ve kadın erkekle istediği şekilde arkadaşlık eder. Evlilik hayatı ise orta sınıfta o nisbette mazbuttur.

Amerikalılar dik dururlar ve nezaket için olsun, politika için olsun el sıkarken hiçbir zaman eğilmezler. Doğrusu, Amerikalılardaki bu fazla dik tavırlar insana batmıyor değil, ama bu madalyonun ters tarafı. Eğilmeden el sıkmak... Buna küçük yaştan alışmak herhalde güzel birşey...

S P O R

Güreş

Bir sürpriz

Ankara İlkbahar at yarışlarının başlaması sebebiyle Ankara Hipodromu yarışseverlerle dolup taşıyordu. Bir kısım yarışçı kendini yarışlara, daha doğrusu paranın heyecanına kaptırmış, kimseyle ilgilenmiyor, bir kısım seyirci de yarışlar kadar çevreyle de ilgileniyordu. Bu atada "Dağıstanlı değil mi bu?' "A-a-a, Mustafa Dağıstanlıya bak!.", "Dağıstanlı burada ne arıyor ?" sözleri, paranın heyecanına kapılmayanların ağızlarından eksik olmuyordu.

Hâdise Nisan ortalarında bir pazar günü cereyan etti. Çok kimse hayret İçindeydi. Hep aynı sey düşünülüyordu: Dağıstanlının, at yarışlarında ne işi vardı? Dünya ve Olimpiyat şampiyonu bir güreşçinin özel hayatıyla kimse ilgilenmek 'İstemezdi. Ancak herkesi Dağıstanlının at yarışlarında bulunması değil, Ankarada olması ilgilendiriyordu. Çünkü Dağıstanlı İstanbuldaki güreş kampında biliniyordu. İşte herkesi hayrete düşüren de bu oldu.

Anlaşmazlıklar

Tokyoda yapılacak Dünya Güreş şampiyonası için Güreş Federasyonu güreşçilerimizi üç ay önceden hazırlamayı tasarlamıştı. Bu sebeple İstanbulda Emirgânda güreş kampı kuruldu ve Mart ayının sonunda çalışmalar başladı. Ancak çalışmalar bir türlü istenilen şekli almadı. Güreşçilerden çoğunun kampa geç katılması çalışmaları aksattı. Bu arada, birkaç güreşçinin de kampa girmemekte israr etmesi güreş idarecilerini endişeye sevketti.

Meselâ Güreş Federasyonu bütün çalışmasına rağmen İsmet Atlıyı Emirgana getiremedi. Romada 87 kiloda Olimpiyat şampiyonluğunu kazanan İsmet Atlı, kampa girmemekte ısrar etti ve sonuçta da girmedi. Mustafa Dağıstanlı ise serbest güreş takımına antrenör yardımcısı yapılmıştı. Dağıstanlı ile aralarındaki geçimsizlik mahkemelere kadar aksetmiş olan İsmet Atlı, Adanadaki Türkiye serbest güreş birincilikleri sırasında Güreş Federasyonu Başkanı Vehbi. Emreye son sözünü söyledi. İsmet Atimin da arzusu Milli Güreş Takımımıza antrenör yardımcısı olmaktı. Federasyon bu teklifi kabul etmeyince, Atlı kararını değiştirmedi ve kampa girmedi.

Hafta içinde gazetelerde Dağıstanlı ile ilgili bir -iki ufak haber yer aldı. Bu haberlerde Dağıstanlının ikinci defa kampa girdiği bildiriliyordu. Ancak, Dağıstanlıyı tanıyanlar iyi biliyorlardı ki, şampiyon güreşçi kampa zoraki katılmıştı. Halbuki bundan önceki kamp çalışmalarında Dağıstanlı arkadaşlarına örnek olacak şekilde çalışırdı.

Şimdi bütün iş güreş idarecilerine, düşmektedir. Dağıstanlı ile ilgilenil--meli ve kırgınlığı giderilmelidir. Çünkü Dünya şampiyonasına çok az bir zaman kalmıştır.

İTALYAN ŞAHESERİ
Zoppas
BUZ DOLAPLARI
Zoppas
ITALIA
GELMİŞTİR. ANKARA ACENTASI
Gür Ticaret Ltd. Şti.
Bankalar Caddesi No. 14 Tel: 11 41 56.

Kavaklıdere
Şarapları
SEK
KAVAKLIDERE
VERMUT
AREL

VATAN
Ankara ve İstanbul'DA
Aynı anda basılıyor

Yeni

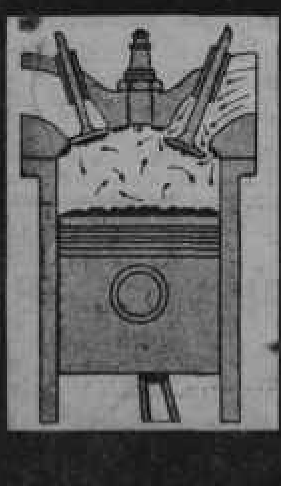
DAİMA DAHA İYİYE DOĞRU HAMLE YAPAN SHELL

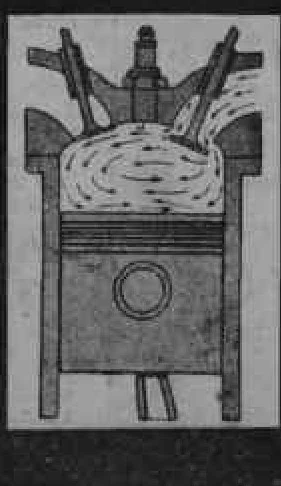
... şimdi de **KURUM BIRAKMIYAN** yeni **SHELL X-100 « MULTIGRADE »** MOTOR YAĞINI TAKDİM EDER.

Bu yağ motorda kurum teşekkülünü önler ve motorun **DAİMA TAM GÜCÜNDEN** faydalanmayı sağlar. Bu tip yağ halen yalnız **SHELL**'de mevcuttur.

SAN ORGANİZASYON

Normal katıklı bir motor yağı

yeni SHELL X-100 MULTIGRADE